

Filosofická fakulta Univerzity Palackého
Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

**Zvláštní vyšetřování: infotainment pronikající do
investigativní žurnalistiky**
**„Zvláštní vyšetřování“ programme: Infotainment
invading investigative journalism**

Bakalářská diplomová práce

Vít KUBANT

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Karel Páral

Olomouc 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně pouze s použitím literatury a zdrojů uvedených v jejich seznamu. Bakalářská práce má 83 518 znaků.

V Olomouci dne 7. května 2020

.....

Vít Kubant

Poděkování

V první řadě bych chtěl poděkovat Jiřímu Kubíkovi, Jakubu Ungerovi, Vítu Klusákovi a Filipu Remundovi za to, že si udělali čas a ochotně mi odpovídali na všechny mé otázky. Dále bych chtěl poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. et Mgr. Karlu Páralovi, který mně byl vždy připraven pomoci a dlouhodobě mě vedl v novinářském rozvoji. Rád bych poděkoval i Bc. Dominice Kubištové za její ochotu mi předat své vlastní zkušenosti a tipy. V neposlední řadě bych chtěl poděkovat své rodině a přátelům, kteří za mnou nejen v této těžké jarní koronavirové době stáli.

Anotace

Hlavním cílem bakalářské práce je popsání vzniku pořadu Zvláštní vyšetřování, jeho formátu, prvků infotainmentu, které se v reportážích objevují, vybírání témat, financování pořadu a etické problematiky při používání skrytých kamer. Práce se v první části věnuje pojmům investigativní žurnalistika a infotainment. Zároveň se čtenář dočte o vzniku investigativní žurnalistiky ve světě a současných českých médiích, které se jí věnují.

Druhá část je věnovaná samotnému pořadu Zvláštní vyšetřování. V té odpovídá na stanovené cíle. Zvláštní pozornost má díl o únosu Andreje Babiše mladšího na okupovaný Krym, rozbor dílu je doplněn o komentáře a vzpomínky autorů.

Zjištěné informace pochází z polostrukturovaných rozhovorů s reportérem Jiřím Kubíkem, ředitelem Divize zpravodajství a rádií Jakubem Ungerem a režiséry pořadu Vítém Klusákem a Filipem Remundou ze společnosti Hypermarket Film.

Klíčová slova

Investigativní žurnalistika, česká žurnalistika, investigativní žurnalistika a právo, komerční média, infotainment, Seznam Zprávy, Zvláštní vyšetřování, Seznam.cz, Jiří Kubík, Sabina Slonková, Jakub Unger, Vít Klusák, Filip Remunda, Andrej Babiš mladší, únos na Krym.

Annotation

The main goal of the bachelor's thesis is to describe the origin of the "Zvláštní vyšetřování" programme, its format, elements of infotainment that appear in the reports, selecting topics, financing the program and ethical issues in the use of hidden cameras. In the first part of my bachelor thesis basic terms such as investigative journalism and infotainment, are presented as well as the legal norms. The reader will read about the current czech media, which are dedicated to investigative journalisms.

The second part is dedicated to the „Zvláštní vyšetřování“ programme itself. It describes the origin, the new format of the show, the individual authors or infotainment contained in the reports. Special attention is paid to the report about the abduction of Andrej Babiš Jr. and his transport to the Russia occupied Crimea. The analysis of the work is supplemented by comments and recollections of the authors.

The information obtained comes from semi-structured interviews with reporter Jiří Kubík, director of the Divize zpravodajství a rádií Jakub Unger and program directors Vít Klusák and Filip Remunda from Hypermarket Film.

Key words

Investigative journalism, Czech journalism, investigative reporting and the law, infotainment, comercial media, Seznam Zprávy, Zvláštní vyšetřování programme, Seznam.cz, Jiří Kubík, Sabina Slonková, Jakub Unger, Vít Klusák, Filip Remunda, Andrej Babiš Junior, abduction in Crimea.

Obsah

1 Úvod.....	7
2 Teoretická část.....	9
2.1 Investigativní žurnalistika v Česku a ve světě.....	9
2.1.1 Současná investigativní žurnalistika v ČR.....	12
2.2 Právní předpoklady pro tvorbu investigativní žurnalistiky	17
2.3 Infotainment v médiích.....	19
2.4 Seznam Zprávy	21
3 Metodologie	24
4 Praktická část.....	26
4.1 Medailonky autorů.....	26
4.1.1 Jiří Kubík	26
4.1.2 Sabina Slonková.....	26
4.1.3 Jakub Unger	27
4.1.4 Vít Klusák	28
4.1.5 Filip Remunda.....	28
4.2 Počátky a vznik pořadu.....	29
4.3 Vznik formátu.....	30
4.4 Technické parametry pořadu	30
4.5 Přehled dílů.....	31
4.6 Infotainment v reportážích.....	33
4.7 Výběr témat, proces schvalování a rozdělení rolí.....	34
4.8 Financování pořadu	35
4.9 Zdroje informací	36
4.10 Díl o Andreji Babišovi mladším	37
4.10.1 Politický kontext	37
4.10.2 Reportáž	38
4.10.3 Problematika etiky	44
5 Závěr.....	47
6 Seznam použité literatury a zdrojů.....	49
7 Přílohy	57

1 Úvod

Mezi české mediální hráče se v roce 2016 přidala i společnost Seznam.cz s projektem Seznam Zprávy. Záhy po svém vzniku se s novým týmem začala věnovat i investigativní žurnalistice a pomyslně se tak připojila mezi další mediální domy, které v České republice plní roli „hlídacího psa demokracie“. Prvenství, co se týče velikosti investigativních týmů, drží veřejnoprávní média. Česká televize nabízí pod vedením Marka Wollnera pořad *Reportéři ČT*. Druhou velkou skupinu, která pravidelně publikuje investigativní texty a reportáže, najdeme v Českém rozhlasu pod vedením Markéty Chaloupské. Při výčtu těchto médií nemůžeme opomenout server *Neovlivní.cz* s jednou z nejznámějších českých novinářek Sabinou Slonkovou nebo týdeník Respekt šéfredaktora Erika Taberyho. Poměrně novým projektem, který se také dotýká investigativní žurnalistiky, je *Deník N* nebo projekt Českého centra pro investigativní žurnalistiku *investigace.cz* s Pavlou Holcovou.

Pro Seznam Zprávy tedy nebylo jednoduché se v zaběhnutém prostředí prosadit a zřejmě i proto tehdejší šéfredaktor Jakub Unger přišel s nápadem, aby vznikl úplně nový formát pořadu s ojedinělými prvky, ve kterém budou investigativní novináři objevovat nové kauzy a případy nespravedlnosti – *Zvláštní vyšetřování*.

Hlavním cílem této práce proto bylo zdokumentovat, jak se formovala autorská skupina pořadu *Zvláštní vyšetřování*, jak probíhalo natáčení reportáží a jaké prvky infotainmentu autoři v reportážích použili. Zvláštní pozornost a prostor poté věnuji jedné z nejznámějších reportáží celého *Zvláštního* pořadu o únosu Andreje Babiše mladšího na Krym.

Toto téma jsem si vybral, protože spojení investigativní žurnalistiky a infotainmentu není v českém mediálním prostředí běžné. I když několik takových prvků můžeme nalézt například v pořadech *Očima Josefa Klímy* nebo *Reportéři ČT*, takto hojně používání je netypické. Zaujala mě i spolupráce reportérů Saby Slonkové s Jiřím Kubíkem, kteří neměli žádnou zkušenost s televizní žurnalistikou, s režiséry dokumentů Vítem Klusákem a Filipem Remundou.

Informace o vzniku, ale i o podrobnostech o natáčení nejviditelnější reportáže jsem získával především z polostrukturovaných rozhovorů právě s reportérem a nyní šéfredaktorem Seznam Zpráv Jiřím Kubíkem, bývalým šéfredaktorem a současným ředitelem Divize zpravodajství a rádií Jakubem Ungerem a dvěma režiséry ze společnosti Hypermarket Film Vítem Klusákem a Filipem Remundou. Oslovil jsem i druhou reportérku pořadu Sabinu

Slonkovou, ta ale na žádosti zpočátku vůbec nereagovala a po několika měsících prosbu o rozhovor kvůli pracovnímu vytížení odmítla.

Práci jsem rozdělil na dvě části. V té první se zabývám spíše teoretickou stránkou věci, konkrétně v ní vysvětluji pojem investigativní žurnalistika, přidávám stručnou historii jejího vzniku ve světě a usazuji ji do současných českých podmínek. V této části tak jsou zmíněna média, která se investigativní žurnalistice věnují, s ohledem na jejich vlastnickou strukturu potažmo financování, kterou i díky rozhovorům s investigativci a po nastudování dostupné literatury považuji za důležitý parametr pro tvorbu tohoto specifického a finančně nákladného druhu žurnalistiky. Dále v této části seznamuji čtenáře s právními aspekty, které umožňují vznik investigativních objevů v České republice, pojmem infotainment, protože ten je úzce spjat s pořadem Zvláštní vyšetřování, a samotným vznikem a vývojem redakce Seznam Zpráv.

Druhá část práce představuje hlavní postavy spojené se vznikem pořadu. V krátkých medailoncích uvádím, kde tvůrci dříve pracovali, jaké byly jejich největší objevené kauzy a zasazují je do politicko-historického kontextu. Následně se již plně věnuji pořadu Zvláštní vyšetřování, jeho vzniku, jedinečnému formátu, financování a pozornost přikládám právě prvkům infotainmentu, které se v jednotlivých reportážích objevují. Samotnou kapitolu má reportáž o Andreji Babišovi mladším, díky které se pořad nejvíce dostal do diváckého povědomí. Po odvysílání dílu se začala vést politická, odborná i veřejná debata nejen nad samotným obsahem reportáže, ale právě i nad formátem celého pořadu. Především mediální teoretici kritizovali zvolenou formu prezentace faktů.

Před samotným rozbořem přibližuji politickou situaci před zveřejněním dílu, doplňuji poznatky a nové informace, které jsem získal z polostrukturovaných rozhovorů. V této části se zabývám i etickými úskalími práce, se kterými se autoři mohou setkat při používání skrytých kamer, natáčení psychicky nemocného člověka a inscenování některých částí reportáže.

2 Teoretická část

2.1 Investigativní žurnalistika v Česku a ve světě

Rozvoj novinářství, resp. žurnalistiky se stal podle Barbory Köpplové významnou společenskou událostí, která se podílela na rozvoji a na utváření podmínek, za nichž se rozvíjela masová média. Žurnalistiku chápe jako „velmi těžko uchopitelný a významově dosti široký pojem a o jeho obsahu nepanuje příliš velká shod“.¹

Pavel Verner vidí žurnalistiku jako druh společenské činnosti, kterou charakterizují specifické atributy. „*Masmédii periodicky zveřejňované, redigované soubory komunikačních projevů zachycují společenskou realitu. Zmnožením (multiplikací) a rozšiřováním komunikačními kanály a distributory žurnalistika působí na diferencované příjemce, formuje i vyjadřuje veřejné mínění.*“²

Žurnalistiku jako produkt činnosti/novinářů (žurnalistů), který obsahuje informace o současném dění ve společnosti a názorech na toto dění, chápe Barbora Osvaldová. Poté, co ji obohatila fotografie, se postupně díky rozvoji technologií přidaly k žurnalistice i audiovizuální prvky, tím nastala doba masových médií. Novinařinu poté můžeme podle Osvaldové dělit podle typu nosiče – tištěná média, rozhlas, televize, online, fotografická; dále obsahově, podle oblastí společenského života – ekonomika, kultura, sport; také hierarchicky, podle struktury redakce – šéfredaktor, editoři, analytici, zpravodajci, reportéři, komentátoři, fotografové atd. Rovnocennou součástí žurnalistiky jsou její dva stěžejní pilíře zpravodajství a publicistika. Osvaldová žurnalistiku dále rozděluje na žurnalistiku datovou, mobilní, občanskou, participativní a investigativní.³

Jan Jiráček žurnalistiku popisuje jako svébytný typ veřejné komunikace, který je založený na založený na systematickém vyhledávání, zpracování a distribuování:

- a) sdělení, které mají informovat o významných nebo zajímavých událostech, nebo
- b) sdělení, která mají za úkol analyzovat, vysvětlovat nebo doplňovat informace o událostech, které se staly, popřípadě
- c) sdělení, které jsou názorem na svět, události, poučení o významných jevech, nebo

¹ KÖPPOVÁ, Barbara. JIRÁK, Jan. 2009. *Masová média*. Praha: Portál, s. 77.

² VERNER, Pavel. 2010. *Úvod do praktické žurnalistiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, s. 16.

³ HALADA, Jan. OSVALDOVÁ, Barbora. (ed.) *Slovník žurnalistiky*. Praha: Karolinum, 2017, s. 280.

alespoň

d) sdělení, která přináší rozptýlení a zábavu.⁴

Novináře poté popisuje jako jedince, který „je vybaven profesionálními dovednostmi k tomu, aby dokázal a) z neustávajícího toku informací vybírat zprávy; b) rozeznat, co je důležité a co ne; c) důležité zprávy vřadit do řádného kontextu, z něhož lze vysoudit, jaký má informace dosah a jaké má důsledky pro život jednotlivce ve společnosti; d) vyložit informaci a její kontext jasně, zřetelně a pochopitelně a e) odolat vnějším tlakům a považovat body a-d za mravní imperativ svého jednání“.⁵

Z oboru potom můžeme vydělit odvětví, které se nazývá investigativní žurnalistika. V jednotné definici pojmu se autoři různí, například Pavel Verner ji charakterizuje jako autorské šetření ve společenském zájmu, které se později zpravodajsky odhalí v médiích. Mezi hlavní úkoly patří náprava zjištěného stavu. Investigativní práce by měla být autorským dílem, nejedná se o zprávu nebo šetření učiněné někým jiným. Investigativní odhalení má pro čtenáře nebo diváka velký význam, zjištěná informace mu měla být zatajena, aby z toho mohl profitovat někdo jiný. Zároveň jde o exklusivní obsah, který se jiným médiím nepodařilo objasnit nebo se ho naschvál snaží skrýt, aby vyhověla zájmům svých vlastníků. Investigativní žurnalistika je mnohem náročnější na čas i na finanční prostředky než jakékoli jiné zpravodajství.⁶

Ve své práci to potvrzuje i Petr Orság, který uvádí, že by investigativní žurnalistika měla vždy naplňovat tři základní parametry:

- pátrání je vlastní prací reportéra, ne nikoho jiného
- téma článku přináší něco, co má pro čtenáře, diváka či posluchače podstatný význam, je aktuální
- reportér odhaluje něco, co se někdo pokouší před veřejností skrýt.⁷

Barbora Osvaldová uvádí, že pro tvorbu investigativní žurnalistiky musí novináři vykonat důkladnou rešeršní činnost a shromažďovat fakta, bezchybné důkazy, které musí být ověřené nejméně ze dvou nezávislých zdrojů. Žurnalista zároveň musí poskytnout prostor i obviňované straně. Upozorňuje také na to, že „snaha po odhalení ‚nepravostí‘ však vede někdy k tomu, že

⁴ KÖPPOVÁ, Barbara. JIRÁK, Jan. 2009. *Masová média*. Praha: Portál, s. 78.

⁵ KÖPPOVÁ, 2009, s. 79.

⁶ VERNER, Pavel. 2010. *Vývojové trendy v českých médiích po roce 1989*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského.

⁷ ORSÁG, Petr. 2007. Investigativní žurnalistika a možnosti jejího uplatnění v českém regionálním zpravodajství. In: Lenka WASCHKOVÁ CÍSAŘOVÁ (ed.). *Regionální média v evropském kontextu*. Brno: Masarykova univerzita, s. 55.

*tento typ rezignuje na jinak v žurnalistice proklamovanou nestrannost a mnohdy obsahuje subjektivní prvky“.*⁸

Investigativní žurnalistika je tak podle výše uvedených zdrojů časově i finančně velmi náročná práce, která vyžaduje maximální přesnost a úplnost. Primární úkol tohoto typu žurnalistiky je přinést exklusivní obsah, který odhaluje nezákonné či nemravní chování určitých osob nebo skupin, které z toho profitují a snaží se to před veřejností skrývat. Nejedná se tak o rychlé zpravodajství, které musí být aktuální, ale o dlouhodobou práci, u které se neklade hlavní důraz na aktuálnost ale na ověřené informace. Ty žurnalisté mohou získávat z veřejných zdrojů, od svých informátorů nebo od mluvčích, tiskových zpráv atp. „*Tato práce vám permanentně vytváří nevraživost. Nemůžete v ní chtít pocítovat nějakou sympatii k těm mocným, musíte je brát jako objekt, který popisujete a za to svoje popisování si občas vysloužíte nějaké tvrdé odsudky.*“⁹

Pokud bychom chtěli nahlédnout do historie investigativní žurnalistiky, museli bychom se odebrat do nultých let 20. století ve Spojených státech amerických. Právě tam začal vznikat její předchůdce zvaný muckraking. Mezi novináře, kteří tímto způsobem pracovali, řadíme jména Ida Tarbell, Lincoln Steffens nebo David Graham Phillips.¹⁰

James Aucoin nicméně vidí zrod moderní americké investigativní žurnalistiky až kolem roku 1962. Všimá si, že během šedesátých let dvacátého století média jako Boston Globe, Newsday nebo Chicago Tribune měla své vlastní speciální investigativní týmy novinářů. Jako první významný investigativní pořad na televizních obrazovkách Aucoin uvádí relaci 60 Minutes na americké stanici CBS.¹¹

Popularitu si vyšetřovací žurnalistika získala podle Aucoina v roce 1974, kdy se začala v amerických knihkupectvích prodávat kniha novinářů Carla Bernsteina a Boba Woodwarda, kteří psali pro deník The Washington Post, Všichni prezidentovi muži. Kniha popisovala korupční aféru Watergate z roku 1972, ve které hrály důležitou roli odposlechy v sídle Demokratické strany. Po aféře poprvé v historii odstoupil z funkce americký prezident Richard Nixon.¹²

⁸ OSVALDOVÁ, 2017, s. 28

⁹ Rozhovor s Jiřím Kubíkem, příloha č.1.

¹⁰ AUCOIN, James. 2005. *The Evolution of American Investigative Journalism*. Columbia: University of Missouri Press, s. 18

¹¹ AUCOIN, 2005, s. 5

¹² AUCOIN, 2005, s. 17

2.1.1 Současná investigativní žurnalistika v ČR

V českém mediálním prostředí se investigativní žurnalistikou zabývá několik médií. Asi nejznámější investigativní skupina je utvořena kolem Marka Wollnera v pořadu veřejnoprávní České televize (ČT) *Reportéři ČT*. ČT je zřízena zákonem č. 483/1991 Sb. o České televizi. Na společnost dohlíží patnáctičlenná Rada České televize, kterou volí Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR na 6 let. Vždy po dvou letech se obmění jedna třetina členů. Rada České televize poté mj. schvaluje a kontroluje dodržování rozpočtu ČT. Mezi nejvýznamnější funkce rady patří jmenování a odvolávání ředitele televize, který se běžně volí také na šest let.¹³ Současným generálním ředitelem je Petr Dvořák. Veřejnoprávní televize má většinový příjem z koncesionářských poplatků, druhotné příjmy poté tvoří doplňková podnikatelská činnost. Toto financování by jí mělo zaručit nezávislost.

Marek Wollner pracuje v České televizi od roku 1998, dříve působil v médiích Lidové noviny, Respekt a Týden.¹⁴ Samotný pořad Reportéři ČT se zabývá politickými, ekonomickými i společenskými kauzami. Vysílá se každé pondělí na kanálu ČT1 od 21.55 hodin. První reportáž pořad odvysílal již v roce 2004.¹⁵ Investigativní žurnalistikou se v současné době zabývá i pořad 168 hodin s Norou Fridrichovou.

Investigativní pořady mají ale na ČT delší historii, již v roce 1992 vznikl investigativní publicistický pořad Černé ovce, sem tam bílá, který se vysílá dodnes. Producentem byl Čestmír Kopecký a první tváří magazínu se stal současný ředitel zpravodajství Českého rozhlasu Jan Pokorný. „Před dvaceti lety samozřejmě reportáže vypadaly jinak. Vše jsme se navíc učili sami, protože tu tehdy takový pořad nebyl.“¹⁶

¹³ *Co je Rada ČT* [online]. In. Českátelevize.cz [cit. 2020-04-09] Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/rada-ct/co-je-rada-ct/>

¹⁴ *Marek Wollner* [online]. In. Českátelevize.cz [cit. 2020-04-08] Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/marek-wollner/>

¹⁵ Na natáčení se v současné době mimo Wollnera podílí Dalibor Bártek, Michael Fiala, Ondřej Golis, Hanuš Hanslík, Eva Mikulecká, Jana Neumannová, Adéla Paclíková, Aneta Snopová, David Vondráček a Karel Vrána. Pořad se v posledních týdnech zabýval především koronavirovou krizí v Česku. Začátkem dubna přinesl reportáž o tom, že Čína před vypuknutím pandemie vykupovala ve světě roušky, které teď drazo prodává do Evropy. Zjištění reportérů se opíralo o think tank Sinopsis. Autoři zároveň upozorňovali, že zatímco česká vláda veřejně děkuje Číně za prodej zdravotnického materiálu, jiné státy buď dostávají tento materiál od Číny darem nebo za zakoupené zboží neděkují. Na začátku března 2020 se Anetě Snopové ve spolupráci s týdníkem Respekt podařilo po čtyřech letech vypátrat provozovatele dezinformačního webu Aeronet Marka Pešla. Zdroj: *Reportéři ČT* [online]. In. Českátelevize.cz [cit. 2020-04-08] Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1142743803-reporteri-ct/2048-redakce-poradu/>

¹⁶ *Černé ovce řeší problémy diváků už 25 let. Stále je trápí předváděcí akce i půjčky* [online]. In. ČT24.cz. 13. 4. 2017 [cit. 2020-04-08] Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2083290-cerne-ovce-resi-problemy-divaku-uz-25-let-stale-je-trapi-predvadecci-akce-i-pujcky?_ga=2.268441201.1012880004.1588711123-182305821.1585820632

Za zmínku stojí i pořad *Nedej se!*, který se taktéž vysílá od počátku devadesátých, kdy byl součástí několika bloků o životním prostředí. Od roku 2004 do současnosti se objevuje v podobě tří částí – *Nedej se!*, *Nedej se plus* a *Občanské noviny*.¹⁷

Poměrně novým projektem, který se z části věnuje investigativní žurnalistice, je český digitální deník *Deník N*. Projekt vznikl v říjnu 2018 po vzoru slovenského Denníku N. Titul by chtěl dosáhnout úplné finanční nezávislosti na inzerci, příjem by měl být pouze z předplatného. Úvodní investice „dali dohromady důvěryhodní čeští investoři“ - například Nadační fond nezávislé žurnalistiky nebo slovenská společnost Denník N a. s. V budoucnu by měly být zbývající části společnosti převedeny na klíčové zaměstnance společnosti.¹⁸

Významnou pozici v investigativní žurnalistice na českém mediálním trhu má veřejnoprávní *Český rozhlas* (ČRo). Je zřízen zákonem č. 484/1991 Sb. o Českém rozhlase a také na něj dohlíží Rada Českého rozhlasu, která má devět členů a volí ji Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. Rada ČRo podobně jako Rada ČT dohlíží na financování, schvaluje rozpočet, dlouhodobé plány a volí a odvolává ředitele. Generálním ředitelem v současné době je René Zavoral. Rada ČRo také projednává podané stížnosti na vysílání nebo zveřejňovaný obsah. Důležitou součástí ČRo je i zpravodajský server *iROZHLAS.cz*, který vede Radek Kedroň, známý například díky kauze Davida Ratha. Vedoucí investigativní skupiny je Markéta Chaloupská¹⁹, ta poté funguje pod vedením editora Petra Šabaty, šéfredaktora Radiožurnálu Ondřeje Suchana a ředitele zpravodajství Jana Pokorného.²⁰

¹⁷ *Nedej se* [online]. In: Českátelevize.cz. [cit. 2020-05-05] Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1095913550-nedej-se/>

¹⁸ *O nás* [online]. In: Denikn.cz [cit. 2020-04-08] Dostupné z: <https://denikn.cz/o-nas/>. Mezi investigativní redaktory patří v redakci Jan Moláček, který dříve působil v Reportérech ČT nebo v pořadu Na vlastní oči na televizi Nova, Eliška Hradilková Bártová, dříve v redakcích Respekt, Aktuálně.cz, MF DNES a v HlídacíPes.org. Oba reportéři se v posledních týdnech také zajímali především o dění kolem koronaviru. Přinesli například zprávu, že ministerstvo zdravotnictví na rozdíl od ministerstva vnitra tají informace o dodávkách respirátorů. Hradilková Bártová zveřejnila informace o majetkových podílech společnosti Penta. Její majitelé Marek Dospiva a Jaroslav Haščák čelili na Slovensku v kauze Gorila podezření z uplácení politiků a vysokých státních úředníků. Zdroj: HRADILKOVÁ BÁRTOVÁ, Eliška a MOLÁČEK, Jan. *Ministerstvo zdravotnictví tají informace o dodávkách respirátorů, vnitro přitom zveřejňuje vše* [online]. In: Deník N. 7. dubna 2020. [cit. 2020-04-14]. Dostupné z: <https://denikn.cz/335805/ministerstvo-zdravotnictvi-taji-informace-o-dodavkach-respiratoru-vnitro-pritom-zverejnuje-vse/> et. HRADILKOVÁ BÁRTOVÁ, Eliška. *Penta s Gorilou v zádech. Rozklíčovali jsme vlastnictví skupiny zmítané korupčním skandálem* [online]. In: Deník N. 12. prosince 2019. [cit. 2020-04-14]. Dostupné z: <https://denikn.cz/247979/penta-s-gorilou-v-zadech-rozklicovali-jsme-vlastnictvi-skupiny-zmitane-korupcnim-skandalem/>

¹⁹ Do investigativní skupiny se řadí novináři Markéta Chaloupská, Jakub Troníček, Arthur Janoušek, Vojtěch Srnka. Investigativní žurnalistiku na serveru *iROZHLAS.cz* zastává Kristýna Guryčová.

²⁰ Mezi největší objevené kauzy v minulých měsících patřilo zjištění, že česká civilní rozvědka neuhlídala utajení jednoho ze svých objektů a ohrozila tak své citlivé operace i bezpečnost samotných špiónů. Zdroj: TRONÍČEK, Jakub a Markéta CHALOUPSKÁ. *Skandál v rozvědce: tajná služba si nechala vyzradit své důstojníky i krycí firmy* [online]. In: *iROZHLAS.cz*. 22. října 2019. [cit. 2020-04-14]. Dostupné z: <http://irozhlas.cz/7N2>

Dalším médiem, které se aktivně zabývá investigativní žurnalistikou, je online deník a tištěný magazín *Neovlivní.cz*. Server původně založila novinářka Sabina Slonková s novinářem Jakubem Ungerem, v současné době je ale jediným vlastníkem deníku Slonková.²¹ Provoz vydavatelství je podobně jako u Deníku N z velké části financován z předplatného tištěného magazínu, který vychází jednou měsíčně. Zároveň ale server přijímá i různé dary od sympatizantů.²²

Za zmínku stojí i web *investigace.cz*, který „přináší původní investigativní kauzy o přeshraničním organizovaném zločinu a jeho dopadech na Českou a Slovenskou republiku“.²³ Web provozuje nezisková organizace České centrum pro investigativní žurnalistiku. Jako jediné médium v Česku a na Slovensku se stali součástí mezinárodních sítí Organised Crime and Corruption Reporting Project a International Consortium of Investigative Journalists. Obsah dostupný na webu je zdarma. Projekt založila Pavla Holcová, která se podílela i na odhalování kauzy Panama Papers.²⁴

Poslední investigativní médium, které by autor rád uvedl, je *HlídacíPes.org*. Jedná se o projekt Ústavu nezávislé žurnalistiky.²⁵ „*HlídacíPes.org není klasickým zpravodajským serverem. Zaměřuje se především na originální zjištění a dlouhodobé monitorování témat, která zůstávají stranou zájmu mediálního mainstreamu.*“ Projekt je financován především z grantů a či darů.²⁶ Šéfredaktorem je Robert Břešťan, který dříve pracoval v Českém rozhlasu, Hospodářských novinách a BBC.²⁷ S velkým investigativním objevem přišli v prosinci 2019 i novináři Lukáš Valášek a Jan Horák na serveru *Aktuálně.cz*. V článku popsali, jak PR agentura

²¹ *Dead Line Media, s.r.o.* [online]. In: Veřejný rejstřík a Sběrka listin – Ministerstvo spravedlnosti České republiky. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=886714&typ=UPLNY>

²² Pod vedením šéfredaktorky Slonkové se na obsahu podílí David Binar, Pavel Vrabec, Radovan Vávra, Jana Klímová, Marie Bastlová, Markéta Chaloupská, Simona Holecová, Jan Dražan, Libor Novotný, Filip Singer a další. Server *Neovlivní.cz* se v poslední době zabýval především upozorňováním na střet zájmů premiéra České republiky a předsedy hnutí Akce nespokojených občanů (ANO) Andreje Babiše. Zdroj: *Kontakty* [online]. In: *Neovlivní.cz*. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://neovlivni.cz/kontakt>

²³ *O nás - investigace.cz* [online]. In: *investigace.cz*. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://www.investigace.cz/o-nas/>

²⁴ Obsah dále vytváří Hana Čápová, dříve v redakcích *Respekt*, *MF DNES*, *Týden* a *Lidové noviny*, Jakub Šimák, Lukáš Nechvátal, Eva Kubániová a Marek Martinovský, dříve *iHNED.cz* a *Seznam Zprávy*. Zdroj: *Náš tým - investigace.cz* [online]. In: *investigace.cz* [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://www.investigace.cz/kdo-jsme/>. V roce 2020 se web nejčastěji věnoval objasňování souvislostí ve vyšetřování slovenské mafie. Zejména poté osobou Marianem Kočnerem, který si měl objednat vraždu investigativního novináře Jána Kuciaka.

²⁵ *Mise* [online]. In: *Hlídací pes.org*. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/mise-3/>

²⁶ *O nás* [online]. *Hlídací pes.org*. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/o-nas-2/>

²⁷ Dále na webu spolupracují Ondřej Neumann, dříve *ČTK*, *Týden*, *ČT24*, *Hospodářské noviny* a *Ekonom*, Robert Malecký, dříve *Svobodné slovo*, *Deník*, *Lidové noviny*, *ČT* a *Česká justice*, Tereza Engelová, dříve *ČT*, a Vojtěch Berger, dříve *Český rozhlas*. Zdroj: *Redakce* [online]. In: *Hlídací pes.org*. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/o-nas-2/redakce/>

placená Home Creditem nejbohatšího Čecha Petra Kellnera ovlivňovala českou společnost ve prospěch Číny.²⁸

2.1.1.1 Televizní investigativní žurnalistika

Pokud bychom se zaměřili na televizní investigativní pořady v Česku, nalezneme její počátky v devadesátých letech 20. století, na již zmíněné veřejnoprávní České televizi a dále na komerční televizi *Nova*. V tu dobu začala vysílat publicistický pořad Radka Johna a Josefa Klímy *Na vlastní oči*. Mezi tváře investigativního pořadu se zařadili i Janek Kroupa a Stanislav Motl. Za nejvýznamnější kauzy této série můžeme považovat případ Kinský nebo Berdychův gang.²⁹ Televize přerušila vysílání pořadu v létě 2009, když tvůrčí tým opustili zakladatelé Josef Klíma s Radkem Johnem. Ředitel zpravodajství Martin Ondráček připustil, že se nedaří najít jeho novou polohu, a dokonce měl pocit, že „*investigativní žurnalistika je jako televizní žánr už trochu vybydlená*“.³⁰ *Na vlastní oči* se podařilo s Klímou a Kroupou obnovit ještě v roce 2012, ale po roce pořad své vysílání definitivně ukončil.

Již v roce 2008 přinesla televize *Nova* další televizní investigativní pořad *Natvrdo*, který reportéři připravovali jen ve chvíli, kdy měli dostatečně silné téma. Tento formát byl nový v tom, že reportér Janek Kroupa a jeho kolegové za použití skrytých kamer přímo vstupovali do vytipovaného prostředí a nabízeli divákovi zcela nový pohled při rozkrývání kauz, což můžeme považovat za počátky prvků infotainmentu v televizní investigativní žurnalistice. Divák tak nesledoval zpětnou rekonstrukci na základě svědectví, jak tomu bylo zvykem.³¹ „*Pořad Natvrdo je koncipován podobně, jako jsou ve velkých západních televizích dělány pořady typu under-cover (v utajení). V nich má divák možnost vidět zápletky jednotlivých dílů, jak se mu odehrávají přímo před jeho očima, a zažívat je.*“³²

Po zrušení pořadu *Na vlastní oči* v roce 2008 odešel novinář Josef Klíma do televize *Prima*, kde založil další investigativní pořad *Soukromá dramata*. I když se poté na rok vrátil do *Novy*, v lednu roku 2014 začal natáčet pořad *Očima Josefa Klímy* opět na televizi *Prima*. I

²⁸ *Kellnerův Home Credit platil kampaň na podporu rudé Číny. Využil experty i novináře* [online]. In: Aktuálně.cz. 10. prosince 2019. [cit. 2020-04-14]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/home-credit-ppf-kampan-cina-pr-agentura-cb/r~5f0774e01a6111ea8d520cc47ab5f122/>

²⁹ *První díl pořadu Na vlastní oči – 8. 2. 1994* [online]. In: Novaplus.cz [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: <https://novaplus.nova.cz/porad/nova25-prvni-dily-poradu/epizoda/14329-prvni-dil-poradu-na-vlastni-oci-8-2-1994>

³⁰ *Nova odkládá návrat pořadu Na vlastní oči, diváky prý unavuje* [online]. In: iDNES.cz. 11. srpna 2009. [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/nova-odklada-navrat-poradu-na-vlastni-oci-divaky-pry-unavuje.A090811_124926_media_pej

³¹ *Televize Nova zavádí nový typ investigativního pořadu: Natvrdo* [online]. In: LUPA.cz. 28. 5. 2008. [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/nova-zavadi-novy-typ-poradu-natvrdo/>

³² Tamtéž.

v tomto pořadu bychom dokázali identifikovat jisté prvky infotainmentu, které mají přitáhnout divákovu pozornost. Například v díle *Zlatý vlak*, který se vysílal 29. 9. 2015, zaujme výběr podkresové hudby. Ta silně navozuje emoci a pomáhá k větší dějovosti celé reportáže. Klíma poté odešel do Televize Seznam, kde vedl investigaci *Záhady Josefa Klímy*.³³

Nejnovější skupina investigativní tvorby na českém mediálním trhu vzniká na právě spuštěném zpravodajském kanálu *CNN Prima News*. Investigativní tým zde vede Markéta Dobiášová, která dříve působila v pořadu Reportéři ČT. K prezentování objevených kauz by měl být určen pořad *Pod rouškou*.³⁴

³³ *Pořad Očima Josefa Klímy končí na Primě* [online]. In: Mediaguru.cz. 30. května 2018. [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2018/05/po-rad-ocima-josefa-klimy-konci-na-prime/>

³⁴ BĚLEŠOVÁ, Veronika. *CNN Prima NEWS, Prima dostane světový nadhled* [online]. In: Mediator1.upol.cz. 28. 4 2020. [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: <http://mediator1.upmedia.cz/2020/04/28/cnn-prima-news-prima-dostane-svetovy-nadhled/>

2.2 Právní předpoklady pro tvorbu investigativní žurnalistiky

Investigativní žurnalistika nemůže ve společnosti vznikat, pokud nemají novináři jistotu svobody slova, ochrany svých zdrojů a dalších základních hodnot běžných v demokratických společnostech. Za primární zákony, které zaručují v České republice základní lidská práva a svobodu, považujeme ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky a ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod. Z této listiny je poté pro žurnalistiku nejdůležitější článek 17, který zaručuje svobodu projevu a právo na informace. „*Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu. Cenzura je nepřípustná.*“³⁵ Česká republika se zároveň zavázala dodržovat základní svobody v nadnárodních úmluvách. Zejména poté v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod sjednané v rámci Rady Evropy, dále v Listině základních práv Evropské unie a ve Všeobecné deklaraci lidských práv, kterou musí plnit všechny členské státy OSN.

Činnost médií je poté upravena Zákonem č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání (tzv. vysílacím zákonem). Zákon v souvislosti s investigativní žurnalistikou zaručuje především ochranu novinářova zdroje. „*Fyzická osoba nebo právnická osoba, která se podílela na získávání nebo zpracování informací pro uveřejnění nebo uveřejněných v rozhlasovém nebo televizním vysílání, má právo odepřít soudu, jinému státnímu orgánu nebo orgánu veřejné správy poskytnutí informace o původu či obsahu těchto informací.*“³⁶

Další zákony, které mají vliv na obsah a provozování médií, jsou např. Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, Zákon č. 121/2000 Sb. (autorský zákon), Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy. Novináři se v praxi zřejmě nejčastěji setkávají se Zákonem č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, podle kterého si za přesně daných podmínek mohou vyžádat informace týkající se činnosti úřadů, politiků a dalších institucí.

Novináři Seznam Zpráv se musí řídit i Redakčním etickým kodexem, který dále ovlivňuje práci novináře a navazuje na Etický kodex společnosti Seznam.cz. V kodexu se klade důraz na to, aby zveřejňované informace byly pravdivé, přesné a významově nezkreslené. Dokument myslí i na investigativní žurnalistku, když například uvádí, že se redaktor v přímém kontaktu musí vždy představit jako novinář, ale výjimka může nastat u investigativní práce,

³⁵ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina lidských práv a svobod. Čl. 17, odst. 1,2.

³⁶ Zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Sbíрка zákonů

pokud ji schválí šéfredaktor nebo jím pověřený zástupce. Etický kodex upravuje i použití skrytých kamer.³⁷ „Seznam.cz a jeho redakce při běžné zpravodajské práci nepublikují informace z odposlechů rozhovorů a nevyužívá metod skrytého natáčení respondentů, pokud pořizování či zveřejňování takových záznamů není ve veřejném zájmu nebo pro jejich pořizování či zveřejnění neexistuje jiný závažný důvod. O všech takových případech rozhoduje šéfredaktor nebo jím pověřený zástupce.“³⁸

³⁷ Redakční etický kodex [online] In: Seznam.cz. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://o.seznam.cz/eticky-kodex/redakcni-eticky-kodex/>

³⁸ Tamtéž.

2.3 Infotainment v médiích

Význam slova infotainment pochází z angličtiny a skládá se ze dvou slov – information (informace) a entertainment (zábava). Znamená tak podávání informací zábavnou formou. Zprávy jsou vybírány tak, aby byly „především zábavné, zajímavé, teprve pak relevantní vzhledem ke skutečnosti“.³⁹

Daya Kishan Thussu infotainment definuje jako globální rozšíření „televizní žurnalistiky amerického stylu, podřízené požadavku sledovanosti, která dává přednost nepodstatným zprávám soukromé povahy – o celebritách, zločinu, korupci a násilí – a prezentuje je jako druh představení. To vše na úkor zpráv o politických, občanských a veřejných záležitostech“.⁴⁰

Mediální teoretik Jan Jiráček připisuje velký vliv na zavádění infotainmentu komerčním televizím, protože přinesly do zpravodajství novou dynamiku v podobě přímých přenosů a kontinuálního zpravodajství, která zapříčinila dramaturgizaci zpráv.⁴¹

Komerčně zpracované zprávy byly nuceny přejímat a upravovat charakteristiky ze zábavních pořadů, uvádí Thussu. Ty totiž kladou důraz na neformální komunikační styl, osobní rovinu, schopnost vyprávět příběhy a spektakulárnost.⁴²

Barbora Osvaldová upozorňuje, že zábava ve zpravodajství může snížit informační hodnotu materiálů a zdůrazňovaná zajímavost deformuje užitečnost informace. Takové sdělení je poté co nejstručnější a nejjednodušší a zároveň klade důraz na rozptýlení, ne na společenskou relevantnost informace. Zároveň si všímá, že někdy může docházet až k míšení fikce s realitou, a to zcela záměrně, aby byla informace přitažlivější. Základní zpravodajská kritéria, jako jsou přesnost, vyváženost, nepředpojatost a nezaujatý odstup poté mohou ztrácet obecnou platnost.⁴³

Entertainizace zpravodajství lze rozlišit na dvě skupiny – pozitivní a negativní. Zatímco pozitivní infotainment vede především k příznivému přijetí, větší srozumitelnosti a lepšímu zapamatování zpráv, negativní infotainment obsahuje tolik zábavních prvků, že tím potlačuje

³⁹ PRAVDOVÁ, Markéta. *Infotainment, politainment, edutainment aneb K jazyku masových médií* [online]. In: Naše řeč. [cit. 31.3.2020]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7741>

⁴⁰ THUSSU, Kishan Daya. 2009. *News as Entertainment*. Los Angeles-London-New Delhi: Sage, s. 8.

⁴¹ KÖPPLOVÁ, 2009, s. 298.

⁴² THUSSU, 2009, s. 2.

⁴³ OSVALDOVÁ, Barbora. 2013. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, s. 21

vlastní informační obsah. Pokud se v příspěvku nachází přemíra těchto prvků, může to vést až ke znevěrohodnění zprávy.⁴⁴

„Ve zpravodajské praxi se infotainment projevuje prezentováním zpráv, které jsou prostředkem k udržení pozornosti diváka pomocí účinků zábavy.“⁴⁵ Mezi prvky infotainmentu, které mají ‚zezábavit‘ obsah se řadí konfrontační tón, vyvolání napětí, tvorba skandálu, „neuvěřitelné“ příběhy, vizuální efekty nebo hudební doprovod zprávy.⁴⁶

Sám režisér pořadu Zvláštní vyšetřování Vít Klusák ho popisuje jako reportáž, která je *„okořeněná o dějovost, při tom je tam sledována nálada, atmosféra a emoce. Aby ta věc byla jako dobrý seriál – zajímalo vás, co bude dál“*.⁴⁷

Infotainment tak má za cíl přitáhnout diváky k obrazovkám a nenabídnout jim pouze strohé zpravodajství, ale přizpůsobit ho tak, aby je program bavil. To zvyšuje médiím sledovanost a vydavatelům zisky. Mediální domy to dělají i s tím rizikem, že použitím zábavních prvků mohou ztratit objektivitu, vyváženost a prestiž zpravodajství. Záleží také, zda média pracují s pozitivním nebo negativním infotainmentem, přičemž ten pozitivní nemusí nutně znamenat snížení kvality zpravodajství.

⁴⁴ PRAVDOVÁ, Markéta. 2003, 86 (2003)(4), 206-217

⁴⁵ ZÁVODNÝ POSPÍŠIL, Jan a Andrea ŽVÁČKOVÁ. Infotainment v české komerční televizi. In: *Media4u Magazine*. Praha: Jan Chromý, 2016, 13.(1).

⁴⁶ POSPÍŠIL ZÁVODNÝ. ŽÁČKOVÁ, 2016, s. 43.

⁴⁷ Rozhovor s Vitem Klusákem, příloha č. 2.

2.4 Seznam Zprávy

Projekt Seznam Zprávy je poměrně nový – odstartoval začátkem října roku 2016, kdy se na nejnavštěvovanější českém vyhledávači Seznam.cz začaly objevovat první zpravodajské výstupy. Z počátku redakce čítala asi třicet lidí, kteří do Seznamu přešli z České televize, Novy, Českého rozhlasu nebo vydavatelství Economia a MAFRA. U vzniku projektu stál tehdy šéfredaktor Jakub Unger, který dříve již spoluzakládal server Aktuálně.cz.⁴⁸ „*Nechceme dělat kopii agenturního zpravodajství. Nabídneme vlastní investigaci, originální pořady i výběr toho nejzajímavějšího nejen z politiky, byznysu či nejsledovanějších událostí.*“⁴⁹

Seznam Zprávy se původně skládaly ze tří složek. První byl proud zpráv, který tvořily krátké zprávy nebo rychlé video v průběhu dne, některé z nich měly dodávat spolupracující redakce např. Forbes nebo Reportér. Druhou složkou byly zpravodajské relace a třetí byly autorské pořady. Mezi tyto pořady patřily např. Šťastné pondělí Jindřicha Šídla nebo Interview Zuzany Hodkové. Zástupce šéfredaktora byl od začátku Jiří Kubík, spolu s ním poté v redakci kromě již zmiňovaných pracoval Martin Jonáš, Jan Cizner, Roman Pistorius, Jaroslav Gavenda, Sabina Slonková nebo Karel Hrubeš.⁵⁰ Základem celého serveru bylo videozpravodajství. Ředitel Seznamu Pavel Zima v té době uvedl, že vsází na video, rychlé aktuality, silné osobnosti a internetový přístup.⁵¹

Devět měsíců po spuštění oznámily Seznam Zprávy konec startupu a nový design svého webu. „*Jdeme do trhu s jasným sdělením: ,toto jsou Seznam Zprávy, tímto chtějí být jedinečné.*“⁵² Již v červnu 2017 firma hlásila poměrně vysokou návštěvnost, kdy zpravodajství na Seznamu navštívilo měsíčně zhruba 3,2 milionu lidí. Celý projekt nabízel svůj obsah zdarma a vydělával především na kombinaci display reklamy a videoreklamy, která se spouštěla před samotným videem.⁵³

⁴⁸ Seznam.cz rozjel vlastní Seznam Zprávy ve videu [online]. In: Médiář. 04. 10. 2016. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://www.mediary.cz/seznam-cz-rozjel-vlastni-seznam-zpravy-ve-videu/>

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ KMOCHOVÁ, Radka. Nový server Seznam zprávy se chce lišit, sází na video [online]. In: Mediator1.cz 29. 10. 2016. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <http://mediator1.upmedia.cz/2016/10/29/novy-server-seznam-zpravy-se-chce-lisit-sazi-na-video/>

⁵² AUST, Ondřej. Seznam Zprávy jedou naplno, s pěticí nových lidí [online]. In: Médiář. 27. 06. 2017. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://www.mediary.cz/seznam-zpravy-jedou-naplno-s-petici-novych-lidi/>

⁵³ Tamtéž.

Už v září 2017 se začal projekt Seznam Zprávy pomalu rozdělovat na psané zpravodajství a videozpravodajství, které měla obstarávat Seznam TV. „Žádáme o klasickou licenci na pozemní vysílání.“⁵⁴

Seznam zprávy nadále posilovaly svůj investigativní tým, když se ke Kubíkovi a Slonkové připojil zkušený investigativce Josef Klíma se svým týmem. Do redakce Seznam Zpráv přišel v červenci 2018 a začal natáčet pořad Záhady Josefa Klímy.⁵⁵ Společnost Seznam pokračovala v expanzi i v počtu platform, v létě téhož roku vstoupila jako majitel do pražských rádií Expres FM a Classic Praha.⁵⁶

Další změnou, která zasáhla i Seznam Zprávy, bylo na jaře 2019 vytvoření nového ústředního videoportálu Televizeznam.cz. Na ten se soustředila všechna videa z obsahových služeb společnosti Seznam.cz, tedy z Televize Seznam a z webů Seznam Zprávy, Stream.cz, Proženy.cz, Garáž.cz, Novinky.cz, Super.cz a Sport.cz.⁵⁷

Společná redakce Televize Seznam a Seznam Zpráv se poté v září 2019 rozdělila na dva samostatné týmy. Jakub Unger tak opustil funkci ředitele Televize Seznam a stal se ředitelem Divize zpravodajství a rádií Seznamu. Pozici šéfredaktora Seznam Zpráv za něj převzal Jiří Kubík.⁵⁸

Poslední velkou posilou investigativní složky webu se stal Janek Kroupa, který do Seznamu přišel z Českého rozhlasu. Seznam Zprávy měly s jeho příchodem založit nové investigativní oddělení, kterému by měl předsedat. „Vybudujeme samostatnou redakci investigativních novinářů. Příchod Janka Kroupy očekáváme už brzy a naplňuje mě to vidinou, že budování zpravodajství na Seznamu může být dál zajímavé.“⁵⁹

⁵⁴ AUST, Ondřej. *Seznam.cz potvrdil plán šířit televizní vysílání* [online]. In: Médiář. 19. 09. 2017. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://www.mediary.cz/seznam-cz-potvrdil-plan-sirit-televizni-vysilani/>

⁵⁵ AUST, Ondřej. *Klíma a jeho tým nastupují do Televize Seznam* [online]. In: Médiář. 03. 07. 2018. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://www.mediary.cz/klima-a-jeho-tym-nastupuji-do-televize-seznam/>

⁵⁶ AUST, Ondřej. *Dvě rádia Seznamu výrazně posílí zpravodajství* [online]. In: Médiář. 07. 08. 2018. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://www.mediary.cz/klima-a-jeho-tym-nastupuji-do-televize-seznam/>

⁵⁷ AUST, Ondřej. *Veškeré video Seznamu jde na TelevizeSeznam.cz* [online]. In: Médiář. 27. 03. 2019. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://www.mediary.cz/dve-radia-seznamu-vyrazne-posili-zpravodajstvi/>

⁵⁸ AUST, Ondřej. *Šéfredaktorem Seznam Zpráv se místo Ungera stal Kubík* [online]. In: Médiář. 10. 10. 2019. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://www.mediary.cz/sefredaktorem-seznam-zprav-se-misto-ungera-stal-kubik/>

⁵⁹ HUPPERT, Milan. *Janek Kroupa povede nově vzniklé investigativní oddělení na Seznamu* [online]. In: Mediator1. 16. 10. 2019. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <http://mediator1.upmedia.cz/2019/10/16/janek-kroupa-povede-nove-vznikle-investigativni-oddeleni-na-seznamu/>

Provozovatelem celého servisu je společnost Seznam.cz, a.s., kterou vlastní Ivo Lukačovič.⁶⁰ Lukačovič založil Seznam již v roce 1996, ale manažersky se v současné době neangažuje. V posledních letech pracuje na projektu Windy.com. Časopis Forbes ho řadí na šestnáctou příčku v žebříčku nejbohatších Čechů.⁶¹

⁶⁰ BARTALOSOVÁ, Věra. *Seznam* [online]. In: Mediator1. 20. 01. 2020. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <http://mediator1.upmedia.cz/slovnicek/seznam/>

⁶¹ *Ivo Lukačovič* [online]. In: Forbes. 2. 10. 2019. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://miliardari.forbes.cz/ivo-lukacovic>

3 Metodologie

K popsání pořadu Zvláštní vyšetřování použiji metodu kvalitativního dotazování osob, které se na vzniku a utváření pořadu podílely. Konkrétně se jednalo o informanty Jiřího Kubíka, Víta Klusáka, Filipa Remundu a Jakuba Ungera.⁶² Cílem této práce je popsání vzniku a fungování pořadu Zvláštní vyšetřování. Zvláštní pozornost v dotazování věnuji prvkům infotainmentu, které se v pořadech vyskytují.

*„Kvalitativní postupy jsou silné tam, kde kvantitativní metody kvůli provedeným redukci a standardizaci nejsou dostatečně citlivé a nedokážou zachytit drobnosti nebo okrajové jevy.“*⁶³ Kvantitativní data jsou často numerická a můžeme je proto nazývat jako ‚tvrdá data‘. Za to o kvalitativních datech mluvíme jako o ‚měkkých‘, které mají zpravidla podobu dlouhých slovních výpovědí či zápisů. Předmětem kvalitativní metodologie je zkoumání sociální reality z pohledu samotných aktérů, v kontextu jejich života, jejich vlastním jazykem v předem nestrukturovaných interpretacích.⁶⁴

Pomocí polostrukturovaných rozhovorů se dozvídáme potřebné informace, které nejsou dostupné v žádných veřejných materiálech a ani bychom je nemohli získat jinými kvantitativními metodami.

V případě polostrukturovaných rozhovorů (také semistrukturované nebo řízené rozhovory) si tazatel připraví dopředu návod, tedy otázky, které by chtěl položit. Zároveň tento návod ale nebrání tomu, aby tazatel během rozhovoru některé otázky přidal nebo upravil dle jeho zvážení. V šetření se tak rozlišují otázky primární a sekundární či sondážní. Primární jsou předem připravené, zatímco sekundární vznikají během rozhovoru, aby se autor práce ujistil v tom, co již zaznělo, nebo aby vyzval informanta k další odpovědi.⁶⁵ *„Mohou mít podobu podpůrného projevu porozumění, souhlasu či zájmu nebo krátkého shrnutí informantovy výpovědi a žádosti o doplnění podrobností nebo zopakování primární otázky třeba její parafrází.“*⁶⁶

Výzkumník si na začátku výzkumu zvolí téma a určí základní výzkumné otázky. Ty ale může doplňovat nebo modifikovat i během výzkumu.⁶⁷ Základní otázky mého výzkumu zněly:

⁶² Autor se během několika měsíců snažil opakovaně kontakt i druhou reportérku pořadu Sabinu Slonkovou. Z počátku na dotazy nereagovala vůbec, později dvakrát uvedla, že z důvodu pracovní vytíženosti nemá o rozhovor ani odpověď na zasláné otázky zájem.

⁶³ Sedláková, Renáta. 2015. Výzkum médií. Nejvyužívanější metody a techniky. Praha: Grada, s. 211.

⁶⁴ Sedláková, 2015, s. 51

⁶⁵ Sedláková, 2015, s. 211

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ HENDL, Jan. 2016. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, s. 46

1. Jak a kdy vznikl pořad *Zvláštní vyšetřování*? 2. O jaký žánr pořadu se jedná a do jaké míry do něj proniká infotainment? 3. Jak probíhá samotné natáčení pořadu a kdo všechno se na něm podílí? 4. Jak vnímají autoři pořadu problematiku etiky v zinscenovaných záběrech? 5. Jak se natáčela nejznámější kauza o Andreji Babišovi mladším? Informace pro zodpovězení výše uvedených otázek jsem získal právě z polostrukturovaných rozhovorů. Nasbíraná data poté autor interpretuje⁶⁸, výsledky jsou obsaženy především v praktické části této práce.

Abych ověřil reliabilitu výzkumu a jednotlivých výpovědí, porovnávám je s dalšími nasbíranými daty z polostrukturovaných rozhovorů a dalšími volně dostupnými zdroji, například Etickým kodexem Seznamu.

⁶⁸ Sedláková, 2015, s. 62

4 Praktická část

4.1 Medailonky autorů

4.1.1 Jiří Kubík

Vystudoval obor Masová komunikace na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. Do médií přišel v roce 1991 jako redaktor Lidových novin. Již v roce 1993 ale přešel do Mladé fronty DNES, kde utvořil novinářský tandem se Sabinou Slonkovou, ve kterém společně odkrývali kauzy týkající se vlády Václava Klause, poté kabinetu Miloše Zemana, věnovali se i finančním skandálům politických stran nebo ohýbaní výběrových řízení. Z těchto investigativních článků vznikla kniha *Tíha olova* z roku 2001. V MF DNES poté strávil dlouhých jednatadvacet let, kde zastával funkci vedoucího domácího oddělení. „*Ocitl jsem se v médiích v naprosto výjimečné době, kdy se děly velké věci a kdy byla velká poptávka po mladých novinářích.*“⁶⁹ Se Slonkovou se v MF DNES potkal ještě jednou v roce 2014, když se Slonková stala šéfredaktorkou média a Kubík působil na pozici ředitele redakce. Následně se jejich spolupráce opět rozpadla, protože vydavatelství MAFRA, které vydává i MF DNES, ovládl Andrej Babiš a Slonková zjistila, že již nemůže praktikovat nezávislou žurnalistiku, na kterou byla zvyklá. „*Nedalo se tam normálně nezávisle fungovat.*“⁷⁰ Kubík přešel do vydavatelství *Economia*, kde strávil dva roky. Poté odešel do redakce *Seznam Zpráv*. V nově vzniklém médiu natáčel pořad *Zvláštní vyšetřování*, investigativní reportáže *Ve stínu* a vedl rozhovory v pořadu *Výzva*. Na podzim roku 2019 se stal šéfredaktorem redakce. V roce 1998 získal ocenění *Novinářská křepelka* a o dva roky později se stal laureátem *Ceny Ferdinanda Peroutky*.⁷¹

4.1.2 Sabina Slonková

Vystudovala střední ekonomickou školu, první zkušenosti s médii získala při své měsíční praxi v MF DNES jako sekretářka. V roce 1991 ji oslovil šéfredaktor, aby zůstala jako redaktorka domácího zpravodajství.⁷² Poté spolupracovala na investigativních článcích s Jiřím Kubíkem. Popisovala jevy související s korupcí, klientelismem, věnovala se podvodům při financování politických stran i samotných politických lídrů.⁷³ Spolu s Kubíkem se proslavila

⁶⁹ Rozhovor s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ VACKOVÁ, Lenka. *Jiří Kubík* [online]. In: *Mediator1*. 20. 01. 2020. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <http://mediator1.upmedia.cz/slovnicek/jiri-kubik/>

⁷² DVOŘÁČEK, Marek. *Slonkovou dělily od smrti hodiny* [online]. In: *iDNES.cz*. 23. července 2002 [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/slonkovou-delily-od-smrti-hodiny.A020722_121712_krimi_kot

⁷³ *Sabina Slonková* [online]. In: *Aktuálně.cz*. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/autori/sabina-slonkova/1~i:author:5/>

kauzou Olovo z roku 2000. V ní se zabývala dokumentem, který měl zdiskreditovat političku České strany sociálně demokratické (ČSSD) Petru Buzkovou.⁷⁴ Osudnými se jí málem staly články o bývalém sekretáři ministerstva zahraničí Karlu Srbovi, ve kterých popisovala jeho majetkové poměry. Srba si v červenci 2002 objednal vraždu Slonkové, ale den před provedením, se plánovaný vrah sám přihlásil na policii.⁷⁵ V roce 2003 odešla do Hospodářských novin, kde společně s Jakubem Ungerem patřila k zakládajícím členům serveru Aktuálně.cz. Sama v té době musela dvakrát čelit obvinění, protože odmítla soudu předložit kontakty svých informačních zdrojů. Do MF DNES se vrátila znovu v roce 2014, kdy ji nový majitel Andrej Babiš požádal, aby se stala šéfredaktorkou média. Po půl roce ale dala výpověď. V roce 2015 se svým partnerem Jakubem Ungerem vytvořila projekt serveru Neolivní.cz, kde působí jako šéfredaktorka. Od roku 2016 také začala spolupracovat s redakcí Seznam Zprávy, ve které byla jedna z tváří pořadu Zvláštní vyšetřování a pořadu Uzávěrka. Za svou novinářskou práci získala Cenu Ferdinanda Peroutky, cenu Karla Havlíčka Borovského a plzeňskou Cenu 1. června za přínos demokracii.

4.1.3 Jakub Unger

Nastoupil do médií v devadesátých letech 20. století a zpočátku působil v redakcích časopisu Týden a deníku MF DNES. Poté odešel do Hospodářských novin, kde se postupně vypracoval na pozici zástupce šéfredaktora. Jakuba Ungera můžeme považovat za již zkušeného zakladatele nových projektů. Po roce 2000 se stal spoluautorem projektu prvního českého online deníku Aktuálně.cz a působil v něm jako první šéfredaktor.⁷⁶ Svou další kariéru svázal s vydavatelstvím portálu Centrum.cz a mediálním koncernem Centrum Holdings, kde zastával funkci obsahového ředitele. Během své kariéry pomáhal se vznikem i prvního placeného tabletového Deníku Insider, Pražského deníku a v roce 2015 serveru Neolivní.cz se Sabinou Slonkovou. Od počátku pracoval i na vzniku Seznam Zpráv, ve kterých postupně působil jako šéfredaktor, ředitel Televize Seznam a naposled ředitel Divize zpravodajství a rádií.

⁷⁴ SUSEDIKOVÁ, Michaela. *Sabina Slonková* [online]. In: Mediator1. 14. 01. 2017. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <http://mediator1.upmedia.cz/slovnicek/sabina-slonkova/>

⁷⁵ DVOŘÁČEK, Marek. *Slonkovou dělily od smrti hodiny* [online]. In: iDNES.cz. 23. července 2002 [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/slonkovou-delily-od-smrti-hodiny.A020722_121712_krimi_kot

⁷⁶ *Jakub Unger* [online]. In: Aktuálně.cz. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/autori/jakub-unger/l~i:author:119/>

4.1.4 Vít Klusák

Vystudoval fotografii na střední grafické škole. Na Filmové a televizní fakultě Akademie múzických umění v Praze (FAMU) absolvoval studia na katedře dokumentární tvorby, na škole od roku 2006 přednáší. Spolu s Filipem Remundou v roce 2003 založil společnost Hypermarket Film, která se zaměřuje na produkci autorských dokumentárních filmů. Mezi jeho nejznámější filmy patří dokumentární komedie Český sen (2004), Český mír (2010) o americkém radaru v Čechách nebo dokumentární groteska Vše pro dobro světa a Nošovic (2010). Se zachycením žurnalistiky, ač bulvární, se již setkal v sérii dokumentů Český žurnál pro Českou televizi ve snímku Dělníci bulváru, kde si všiml práce tehdejšího šéfredaktora média eXtra.cz Pavla Novotného. Natočil i několik sérií pořadu se Zdeňkem Pohlreichem Ano, šéfe! pro televizi Prima, dokument o Andreji Babišovi Matrix AB (2015). V roce 2020 měl premiéru i celovečerní film o zneužívání dětí na internetu V síti. Kromě režie a producentství se věnuje profesi střihače.

4.1.5 Filip Remunda

Podobně jako jeho celoživotní režisérský partner Vít Klusák vystudoval dokumentární katedru na FAMU. V roce 2001 založil Institut dokumentárního filmu, který podporuje východoevropský a středoevropský autorský dokumentární film ve všech fázích výroby.⁷⁷ Své první filmy natáčel na cestě do Indie a Íránu. S Klusákem v roce 2003 založil produkční společnost Hypermarket Film. Do společné tvorby s Klusákem můžeme zařadit kontroverzní filmovou reality show Český sen. Za film Obec B získal cenu na Mezinárodním filmovém festivalu Karlovy Vary, oceněný byl i jeho další snímek Pulec, králík a Duch svatý Cenou Pavla Kouteckého za osobitý dokumentaristický počín. S Klusákem poté získal Cenu filmových kritiků a teoretiků za nejlepší dokument za komedii Český mír.

⁷⁷ *O nás* [online]. In: Institut dokumentárního filmu [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://dokweb.net/o-nas/about-us>

4.2 Počátky a vznik pořadu

Vznik pořadu Zvláštní vyšetřování je velmi úzce spjat se vznikem celého projektu Seznam Zprávy a jedním ze zakladatelů Jakubem Ungerem. Byl to právě Unger, který na podzim roku 2016 inicioval myšlenku začít natáčet „videoinvestigaci“, která by byla v českém mediální prostředí nová a originální.⁷⁸ Kdo se bude na tvorbě nového formátu podílet, nebylo jasné od začátku, ale geneze byla nakonec rychlá. Unger viděl v případném opětovném spojení reportérů Sabiny Slonkové a Jiřího Kubíka zajímavý prostor pro obsahový experiment.⁷⁹

Kubík se Slonkovou spolu vytvářeli obsah již v polovině devadesátých let 20. století v MF DNES, jejich tvorbu ale přerušil v roce 2003 odchod Slonkové do Hospodářských novin.

Tím, že byly Seznam Zprávy v té době koncipovány jako videozpravodajství, nabízelo se, aby se novináři postavili před kamery.

Unger tedy oslovil Kubíka se Slonkovou, kterým svůj záměr představil. Slonková poté oslovila Víta Klusáka, se kterým si domluvila schůzku, té se již zúčastnil i Kubík a Unger. Klusák na další setkání již přizval i režiséra Filipa Remundu, se kterým vlastní produkční společnost Hypermarket Film.⁸⁰ Seznam Zprávy se rozhodly oslovit Klusáka s Remundou, protože „*mají své kvality a nebyli deformováni televizním zpravodajstvím a publicistikou*“.⁸¹

Na těchto několika setkáních Unger přednesl svou představu o vytvoření nového žánru, který by přinášel vhled do práce investigativních novinářů.⁸² Pořad neměl pouze prezentovat výsledky, ale přiblížit divákům, jak novináři pracují, jak získávají informace, jak je ověřují a konfrontují s nimi dotyčné osoby. Podle Kubíka mělo jít o úplně nový pohled na investigativní žurnalistiku.⁸³ Unger si představoval, že reportáže budou inspirované moderními formami dokumentu. Chtěl pořad, ve kterém by byly i prvky hraných žánrů nebo reality show.⁸⁴

⁷⁸ Potvrzují to všichni respondenti, přílohy č. 1, 2, 3 a 4.

⁷⁹ Rozhovor s Jakubem Ungerem, příloha č. 3.

⁸⁰ Rozhovor s Vitem Klusákem, příloha č. 2.

⁸¹ Rozhovor s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

⁸² Rozhovor s Vitem Klusákem, příloha č. 2.

⁸³ Rozhovor s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

⁸⁴ Rozhovor s Filipem Remundou, příloha č. 4.

4.3 Vznik formátu

Pořad je natočen zcela novým a originálním způsobem, který má především zachytit práci investigativních novinářů.⁸⁵ Na základě toho si udělali režiséři Remunda s Klusákem analýzu, jak by chtěli pořad zhruba natočit.⁸⁶

Dokumentární detektivku, jak autoři formát nazvali, vyvíjeli režiséři společně s reportéry během natáčení jednotlivých reportáží tím, že různě variovali, zkoušeli, upravovali stopáž, měnili hudbu a střihy.⁸⁷ Autoři se shodují, že od samého začátku se nechtěli vydat cestou klasické televizní investigativní žurnalistiky, jako jsou Reportéři ČT. Název „dokumentární detektivka“ měl evokovat prvky typické pro detektivku, jako je napětí při sledování a chtíč vědět, jak to dopadne.⁸⁸ Cílem tohoto formátu bylo oslovit diváky, kteří by si informace jiným způsobem nenašli.

Autoři si uvědomovali riziko, že pokud by šli cestou „suché publicistiky“, neměl by pořad takovou sledovanost.⁸⁹ Klusák formát dokumentární detektivky definoval takto: „*Investigativní reportáž okořeněná o dějovost, ve které je sledována nálada, atmosféra a emoce. Nejde pouze o sběr dat a jejich interpretaci, ale i o komentář reportérů*“.⁹⁰

4.4 Technické parametry pořadu

Původní požadavek společnosti Seznam.cz byl, aby jednotlivé reportáže měly stopáž pouze okolo deseti minut. Režiséři ale cítili, že by pro reportáže potřebovali delší čas, proto některé z nich rozdělili do více dílů a naprostá většina pořadu původní požadavek dvojnásobně překročila.

K natáčení režiséři využívali dvě filmařské kamery a několik dalších menších kamer značky GoPro, které umísťovali do aut. Režisérská dvojice, i když s jejich použitím neměla velké zkušenosti⁹¹, v reportážích hojně natáčela na skryté kamery. Ty měly zachytit události, které by se s filmařskou kamerou natočit nepodařilo. Nápad na zachycení situací na skryté kamery přinesli do pořadu Kubík se Slonkovou, protože některé scény jinak natočit nešly.⁹²

⁸⁵ Shodují se na tom všichni informanti, přílohy č. 1, 2, 3, 4.

⁸⁶ Vyplývá to z rozhovorů s Filipem Remundou i s Vitem Klusákem, přílohy č. 4 a 2.

⁸⁷ Rozhovor s Filipem Remundou, příloha č. 4.

⁸⁸ Rozhovor s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

⁸⁹ Vyplývá to z rozhovoru s Vitem Klusákem, příloha č. 2.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Vyplývá to z rozhovorů s Vitem Klusákem i s Filipem Remundou, přílohy č. 2 a 4.

⁹² Rozhovor s Filipem Remundou, příloha č. 4.

Použití skrytých kamer v redakci Seznam Zpráv upravuje Redakční etický kodex, podle kterého nejde o běžnou praxi pro získávání záběrů do reportáží a natáčení musí předem schválit šéfredaktor nebo jím pověřený zástupce. Stejně tak to probíhalo i u natáčení Zvláštního vyšetřování, kdy tento typ kamer schvaloval tehdejší šéfredaktor Unger. Schvalování u tohoto pořadu probíhalo ve dvou fázích. Šéfredaktor nejdříve umožnil na skryté kamery natáčet a ve druhé fázi spolu s editorským týmem schvaloval, jaké konkrétní sekvence z natočeného materiálu se smí v dílech použít. Skryté kamery jsou podle Ungera standardní nástroj v žurnalistice po celém světě.⁹³

Samotné natáčení se organizovalo pouze pomocí bodového scénáře a natáčecího plánu – kam se pojedje, čemu budou autoři věnovat jaký čas.⁹⁴ Natáčení obvykle trvalo dva až tři dny. Tomu ale předcházelo minimálně měsíc redakční činnosti, kdy Slonková s Kubíkem zjišťovali podrobnosti, kontaktovali respondenty a domlouvali si schůzky.⁹⁵ Po natáčecích dnech materiál zamířil na dva týdny do střížny, kde se záběry přepsaly do slov, a stříhalo se pouze textové řazení tzv. line-up. V další fázi přišel na řadu samotný stříh a montáž obrazu a hudby. Reportáž tak byla připravená ke zveřejnění dva týdny od natáčení.⁹⁶

Na výrobě reportáží se mimo reportérů Slonkové s Kubíkem, šéfredaktora Ungera a režisérů Klusáka s Remundou podílely týmy redakcí Seznam Zprávy a Neolivní.cz, dva kameramani, zvukař, asistent kamery, střihač, mistr zvuku a herec Jiří Ployhar, který namlouval v reportážích doprovodné komentáře.⁹⁷

4.5 Přehled dílů

Reportéři Kubík a Slonková v prvních dílech chtěli navázat na kauzy, které skončily, když se novinářská dvojice rozpadla.⁹⁸ Hned v prvním díle, který vyšel již 18. října 2016, se tedy reportéři věnují plánované vraždě z roku 2002, kdy měla Slonková přijít o život. V reportáži se věnují Karlu Rziepelovi „Citronovi“, muži, který měl vraždu vykonat. Novináři se v rozhovorech zajímali především o to, kdo mu poskytuje finance.⁹⁹ *„Všechno, co říkal, bylo zvláštní a dodnes nevysvětlené, protože se Citron po natočení toho prvního dílu úplně*

⁹³ Vyplývá to z rozhovoru s Jakubem Ungerem, příloha č. 3.

⁹⁴ Rozhovor s Vitem Klusákem, příloha č. 2.

⁹⁵ Vyplývá to z rozhovoru s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

⁹⁶ Vyplývá to z rozhovorů s Jiřím Kubíkem, Vitem Klusákem a Filipem Remundou, přílohy č. 1, 2 a 4.

⁹⁷ Rozhovor s Filipem Remundou, příloha č. 4.

⁹⁸ Rozhovor s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

⁹⁹ KUBÍK, Jiří a SABINA SLONKOVÁ. *Zvláštní vyšetřování: Díl 1.: Příběh plánované vraždy a zmizelých milionů. Citron se vrací* [online]. In: Seznam Zprávy. 18. 10. 2016. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/jen-na-seznamu-pribeh-planovane-vrazdy-a-zmizelych-milionu-citron-se-vraci-3284?seq-no=86&dop-ab-variant=&source=clanky-home>

odmlčel.“¹⁰⁰ Druhý díl se také věnoval kauze z nultých let, a sice záhadné smrti bývalého premiéra Stanislava Grossa, který byl přesvědčený, že ho někdo otrávil.¹⁰¹

Tehdejší prezident Václav Klaus vyhlášenou amnestií na konci svého mandátu zastavil více než tři stovky případů, mezi nimi i právě případ spojený s objednatelem vraždy Slonkové Karlem Srbou, to bylo hlavní téma třetího dílu.¹⁰² Po těchto třech dílech se reportéři postupně přenesli do současnosti a rozkryli například témata, že do diplomatických zásilek se stavebním materiálem byly nelegálně přibaleny zbraně pro Afriku,¹⁰³ zabývali se úplatkářstvím Davida Ratha a s tím spojeným financováním volební kampaně ČSSD.¹⁰⁴

V několika dílech se reportáže zajímaly o skupování malých firem holdingem Agrofert, který vlastnil Andrej Babiš. Dotkly se i milosti prezidenta Miloše Zemana odsouzenému vrahovi Jiřímu Kajínkovi. Na jaře 2018 přinesli Kubík se Slonkovou informaci, že členové politické strany Svoboda a přímá demokracie Tomia Okamury museli v e-shopu strany nakupovat propagační materiál za tisíce korun. Nejviditelnější kauzu¹⁰⁵ zveřejnila redakce Seznam Zpráv 12. listopadu 2018. Přinášela mimořádnou výpověď premiérova syna Andreje Babiše mladšího o jeho únosu na Krym a napojení na farmu Čapí hnízdo.¹⁰⁶ Poslední díl, který byl zveřejněn 20. března 2019, odkrýval svědectví o sexuálních deliktech v českobudějovické diecézi.¹⁰⁷

¹⁰⁰ Rozhovor s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

¹⁰¹ KUBÍK, Jiří a Sabina SLONKOVÁ. *Zvláštní vyšetřování: Díl 2.: Čeho se bál Stanislav Gross? A jak zemřel* [online]. In: Seznam Zprávy. 31. 10. 2016. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zvlastni-vysetrovani-ceho-se-bal-stanislav-gross-a-jak-zemrel-3602?seq-no=82&dop-ab-variant=&source=clanky-home>

¹⁰² KUBÍK, Jiří a Sabina SLONKOVÁ. *Zvláštní vyšetřování: Díl 3.: Klausova amnestie? „Řekl mi, kdo a jakou částku podle něj zaplatil.“* [online]. In: Seznam Zprávy. 16. 11. 2016. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/klausova-amnestie-za-penize-svedci-promlouvaji-3907?seq-no=78&dop-ab-variant=&source=clanky-home>

¹⁰³ KUBÍK, Jiří a Sabina SLONKOVÁ. *Zvláštní vyšetřování: Díl 4.: Český stát přikryl pašování zbraní do Afriky* [online]. In: Seznam Zprávy. 30. 11. 2016. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/cesky-stat-prikryl-pasovani-zbrani-do-afriky-7060>

¹⁰⁴ KUBÍK, Jiří a Sabina SLONKOVÁ. *Zvláštní vyšetřování: Díl 9.: Rathovo tajemství může smést Sobotku. Utajený svědek odkryl financování ČSSD* [online]. In: Seznam Zprávy. 16. 02. 2017. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/rathovo-tajemstvi-muze-smest-sobotku-utajeny-svedek-odkryl-financovani-cssd-27991?seq-no=52&dop-ab-variant=&source=clanky-home>

¹⁰⁵ Rozhovor s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

¹⁰⁶ KUBÍK, Jiří a Sabina SLONKOVÁ. *Zvláštní vyšetřování: Průlomové svědectví v kauze Čapí hnízdo. Slonková a Kubík vypátrali zmizelého Babišova syna* [online]. In: Seznam Zprávy. 12. 11. 2018. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/prulomove-svedectvi-v-kauze-capi-hnizdo-slonkova-a-kubik-vypatrali-zmizeleho-babisova-syna-60198>

¹⁰⁷ KUBÍK, Jiří a Sabina SLONKOVÁ. *Tajný případ: První důkazy, že církev tajila svědectví o sexuálním zneužívání* [online]. In: Seznam Zprávy. 20. 03. 2019. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tajny-pripad-prvni-dukazy-ze-cirkev-v-cesku-tajila-svedectvi-o-sexualnim-zneuzivani-68763?seq-no=2&dop-ab-variant=&source=clanky-home>

4.6 Infotainment v reportážích

S Klusákovou definicí, že jde o „*investigativní reportáž okořeněnou o dějovost, ve které je sledována nálada, atmosféra a emoce*“¹⁰⁸ souvisí i prvky infotainmentu obsažené v reportáži, na které se již ale názory autorů liší. Zatímco Unger prvky v pořadu nevidí, a pokud se v něm nachází, neměly sloužit k pobavení diváka, ale k vytvoření maximální autenticity,¹⁰⁹ režisér Klusák si jejich použití uvědomuje. O prvcích, které zajistily, že byly reportáže dějové, zábavné, chytlavé a napínavé, říká, že je v reportážích sledovali, pěstovali a dodávali.¹¹⁰ Režisér Remunda použití prvků infotainmentu zdůvodňuje tím, že tvůrci chtěli nabídnout moderně vypadající šitou formu.¹¹¹

Prvky infotainmentu v pořadu se vyvíjely postupně. Zatímco v prvním díle jsou pouze náznaky, jako byla červená obrazovka v prostřizích mezi záběry nebo rozhovory mezi reportéry, v dílu s Andrejem Babišem mladším jsou již jasně zřetelné a propracované.¹¹²

V předposlední reportáži, která se věnovala únosu Andreje Babiše mladšího, jsou tyto prvky snadno pozorovatelné od první vteřiny, kdy dramatická hudba navozuje emoci, doprovodný komentář spolu s rychlými prostřihy ukázek z dílu, křiklavě červenou barvou a textem „Za chvíli uvidíte“, uvádí diváka do příběhu.

I samotná znělka pořadu obsahuje mnoho podobných prvků. Jako první se v ní za doprovodu dynamické hudby zobrazí na černém pozadí červené „S“ jako logo společnosti Seznam, do toho začne problikávat nápis „Hypermarket Film“, který mění barvu i styl písma, další prostřih je opět s červeným textem „uvádějí“ a následuje „dokumentární detektivku“, který taktéž nemá jednotnou vizuální formu, a nakonec se zobrazí samotný název pořadu.

V reportáži číslo devět o Davidu Rathovi a financování ČSSD si po bližším zkoumání můžeme všimnout, že klíčovou scénu – rozhovor s Rathem – Kubík natáčí na kameru mobilního telefonu, i tento prvek můžeme chápat jako určitý druh infotainmentu, který ozvláštňuje danou situaci. Kubík tuto scénu popsal jako mimořádnou, kdy po dlouhém čekání před domem musel štáb nečekaně odjet, aby opravil defekt na kole auta, a jemu nezbývalo nic jiného než natočit záběry na telefon.¹¹³

¹⁰⁸ Rozhovor s Vitem Klusákem, příloha č. 2.

¹⁰⁹ Rozhovor s Jakubem Ungerem, příloha č. 3.

¹¹⁰ Rozhovor s Vitem Klusákem, příloha č. 2.

¹¹¹ Rozhovor s Filipem Remundou, příloha č. 4.

¹¹² Postupný vývoj těchto prvků v reportážích potvrdil v rozhovoru Vít Klusák, příloha č. 2.

¹¹³ Rozhovor s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

Mezi další prvky, které mají učinit reportáž zábavnější, bychom mohli zařadit rozhovory novinářů Slonkové s Kubíkem, ve kterých si buď sdělují informace, které se předtím dozvěděli, vyjadřují své pocity a emoce, nebo komentují a interpretují zjištěné skutečnosti. Tyto rozhovory se v reportážích odehrávají většinou v restauracích, kancelářích, venku bezprostředně po rozhovoru nebo za jízdy v autě, kdy režiséři chtěli využít dlouhé přejezdy mezi natáčecími místy.¹¹⁴

Jako prvek infotainmentu chápeme i dotáčení již natočených telefonních rozhovorů, kdy reportéři nahráli telefonát s respondentem bez přítomnosti kamer. Režiséři poté natáčeli reportéra, který držel v ruce telefon, z dálky. Celá scéna tak měla navodit dojem, že telefonát probíhá přímo před kamerami, ale byla to pouze montáž.

V některých dílech působí scény uměle, protože jsou reportéři strnulí a vypadá to, že se na rozhovorech před tím přesně domluvili, což si autoři pořadu vysvětlují tím, že Slonková s Kubíkem nebyli herci ale novináři a stání před kamerou pro ně tedy není přirozené. Dalším důvodem může být i to, že některou informaci už si řekli před daným rozhovorem. Podle Klusáka nikdy neměli napsaný scénář, o čem mají dialogu vést, ale vždy šlo o jejich autentický rozhovor. Zároveň přiznává, že reportéři s tím měli zpočátku problém, proto režiséři ponechávali zapnuté kamery i poté, kdy s někým dohovořili, aby mohli zaznamenat jejich bezprostřední reakci.¹¹⁵

4.7 Výběr témat, proces schvalování a rozdělení rolí

Výběr a forma, jak téma uchopit, bylo čistě v kompetencích redakčního týmu Seznam Zpráv. S návrhem na reportáž vždy přišli reportéři Slonková s Kubíkem, tento návrh musel být standardně schválen editory a šéfredaktorem Ungerem. Šéf zpravodajství ale upozornil, že se hodnotila především nosnost tématu. *„Vždy tam byl schvalovací proces, ale ne ve smyslu ‚toto téma smíte, toto téma nesmíte‘. Diskuze probíhala o tom, jestli je téma dostatečně silné a jaký máme fundament k tomu, abychom se do práce pouštěli.“*¹¹⁶

Režiséři Klusák s Remundou se na výběru nakonec nepodíleli, i když zpočátku o to měli zájem. Remunda uvedl, že navrhli několik témat, ale vždy se natáčela ta, která přišla z redakce Seznam Zpráv. Autorská filmařská dvojice byla najata na spolupráci, a proto se na výběru témat téměř nepodílela. Radila ale novinářům v tom, jestli je námět dostatečně obsáhlý. Kubík

¹¹⁴ Rozhovor s Vitem Klusákem, příloha č. 2.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Rozhovor s Jakubem Ungerem, příloha č. 3.

několikrát režisérům volal a tuto problematiku s nimi konzultoval. Některá témata po těchto poradách redaktoři na doporučení Klusáka s Remundou odložili.¹¹⁷

Zpočátku se samotného natáčení účastnili oba režiséři a u prvních dílů na natáčení dohlížel i šéfredaktor Unger. U pozdějších reportáží se již ale režiséři na natáčení střídali, některé díly natočil pouze Klusák a některé pouze Remunda. Spolu se poté vždy setkali ve střížně a postprodukcí tak dělali společně.¹¹⁸

Samotné rozhodování o tom, jaké natočené záběry, respondenty, text atd. do reportáže zařadit, bylo v úplné kompetenci Kubíka se Slonkovou a editorského týmu společnosti Seznam.cz. Rozdíl oproti natáčení pro Českou televizi byl podle Klusáka v tom, že si o všech výše uvedených věcech rozhodovali sami, kdežto v tomto pořadu pouze zajišťovali servis a byli tak poradními hlasy.¹¹⁹ Autoři si nejsou vědomi toho, že by jakoukoliv důležitou informaci schválně nepoužili. Na finální verzi reportáže se tak podíleli reportéři Kubík se Slonkovou, editorský a dramaturgický tým, režiséři Klusák s Remundou a střihač.¹²⁰

4.8 Financování pořadu

Pořad Zvláštní vyšetřování financovala společnost Seznam.cz, pod kterou spadá i redakce Seznam Zprávy. Český internetový vyhledávač Seznam, a.s. získává příjem z naprosté většiny prodejem reklamních služeb.¹²¹ Za rok 2018 překonaly tržby společnosti čtyři miliardy korun.¹²²

Názory na to, kolik pořad stál peněz, se různí. I když to Klusák nechtěl příliš komentovat, myslí si, že cena za tento online formát byla „*lehce nadstandardní*“.¹²³ Šéfredaktor Unger uvedl, že společnost hledala nízkonákladovou cestu a nevyhledávala mnohamilionové produkce, jak je tomu zvykem v televizích. Celková částka tak byla srovnatelná s dalšími pořady, které v Seznamu vznikají, a nijak nevybočovala.¹²⁴

¹¹⁷ Vyplývá to z rozhovorů s Vitem Klusákem a Filipem Remundou, přílohy č. 2 a 4.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ Rozhovor s Vitem Klusákem, příloha č. 2.

¹²⁰ Rozhovor s Jirím Kubíkem, příloha č. 1.

¹²¹ *Sbírka listin; Seznam.cz, a.s.* [online]. In: Veřejný rejstřík a Sbírka listin – Ministerstvo spravedlnosti České republiky. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=58921433&subjektId=526277&spis=78652>

¹²² *Tržby Seznam.cz překonaly čtyři miliardy, je to nový rekord* [online]. In: Novinky.cz. 23. 04. 2018. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/trzby-seznam-cz-prekonaly-cetyri-miliardy-je-to-novy-rekord-12499>

¹²³ Rozhovor s Vitem Klusákem, příloha č. 2.

¹²⁴ Rozhovor s Jakubem Ungerem, příloha č. 3.

4.9 Zdroje informací

Investigativní novináři získávají informace z několika zdrojů a ty můžeme rozdělit na veřejné a osobní. Mezi veřejné se řadí ty zdroje, ze kterých může čerpat široká veřejnost. Jde například o obchodní rejstřík, katastr nemovitostí, tiskové zprávy institucí nebo registr smluv. Dále bychom do této skupiny mohli zařadit informace získané na základě žádosti podepřené o Zákon 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, nebo informace získané na sociálních sítích, které se v poslední době stávají pro novináře významným zdrojem. Čistě pouze z veřejných zdrojů se ale investigativní žurnalistika a velké objevy dělají těžko.¹²⁵

Druhou skupinou jsou osobní informátoři, které novináři získají pod podmínkou anonymity během své praxe v médiích. Kubík uvedl, že již ví, kteří lidé by mohli mít jakou informaci a zda mu tuto informaci off-record poskytnou. Většinou však nejde o ucelené informace, nýbrž o jednotlivé střípky, které si musí novinář zasadit do kontextu a vytvořit si z nich mozaiku. Někteří informátoři musí zůstat v utajení, protože při zveřejnění jejich identity by reportér mohl ohrozit jejich zaměstnání nebo bezpečnost.¹²⁶ Reportéři Zvláštního vyšetřování mají své zdroje mezi policií, v justici, v tajných službách nebo v českém podsvětí.¹²⁷

Pravidla pro použití informací od osobních informátorů upravuje Redakční etický kodex Seznam Zpráv. Redaktoři podle něj mohou „*výjimečně v odůvodněných situacích tajit identitu konkrétního zdroje kvůli jeho ochraně nebo z jiného závažného důvodu*“.¹²⁸ Šéfredaktor poté může po redaktorovi požadovat, aby mu sdělil jméno zdroje a ten je povinný mu tuto informaci sdělit.¹²⁹

Informace se dají získat i využitím falešné identity, kdy se novinář vydává pod smyšleným jménem a jiným povoláním za někoho jiného. Tohoto postupu ale Slonková s Kubíkem využili pouze jednou, a to v díle o Čapím hnízdu. Do hotelového komplexu přišli jako zájemci o uspořádání firemního večírku, personál jim tak celý areál ukázal a řekl jim o něm podrobnosti. Později s přibývajícemi díly již tuto možnost nemohli používat, protože si byli vědomi, že jejich tváře se staly všeobecně známými. Falešné identity poté využili v pořadu ještě jednou, i když to bylo již v lehce přeneseném významu. V reportáži o Andreji Babišovi

¹²⁵ Vychází to z rozhovoru s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

¹²⁶ Rozhovor s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

¹²⁷ Vyplývá to z rozhovoru s Filipem Remundou, příloha č. 4.

¹²⁸ *Redakční etický kodex* [online] In: Seznam.cz. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://o.seznam.cz/eticky-kodex/redakcni-eticky-kodex/>

¹²⁹ Tamtéž.

mladším dvakrát poslali natáčet svého zvukaře. Nejdřív, aby se pokusil dostat do budovy, kde Andrej Babiš mladší bydlel, a podruhé, aby zazvonil na zvonek a zeptal se, jestli se v sídle firmy nachází Petr Protopopov. „Dostali jsme se do fáze, že jsme tak nenápadní, že některé věci nemůžeme dělat nenápadně.“¹³⁰ Kubík si zároveň uvědomoval, že by svou nápadností mohl ohrozit zjištění nějaké informace.¹³¹

4.10 Díl o Andreji Babišovi mladším

4.10.1 Politický kontext

Premiér a předseda hnutí ANO Andrej Babiš byl vyšetřovaný kvůli možnému zneužití evropských dotací pro malé a střední podniky při přestavbě statku Dvůr Semtín na Benešovsku. Ze svého holdingu Agrofert měl Babiš v prosinci 2007 vyčlenit firmu Farma Čapí hnízdo a vlastnickou strukturu upravil tak, aby společnost vypadala jako malý a střední podnik. V létě 2008 tak firma splnila podmínky pro získání evropské dotace z Regionálního operačního programu Střední Čechy a získala tak padesát milionů korun, za které postavila luxusní komplex Čapí hnízdo. Po novele zákona v roce 2014, ve které se nově zakázaly anonymní akcie na majitele, firma zanikla, protože se sloučila s firmou Imoba patřící do holdingu Agrofert.¹³²

Babiš, protože ho s farmou začala spojovat média¹³³, jakékoliv vlastnictví odmítal. V roce 2013 dokonce týdeníku Respekt tvrdil, že neví, komu firma patří. Ve stejný rok se konaly parlamentní volby, ve kterých Babišovo hnutí ANO získalo 18,65 % procenta hlasů, obsadilo druhé místo a předseda hnutí se stal ministrem financí. V roce 2016 začala okolnosti čerpání dotace vyšetřovat Policie České republiky a případem se zabýval i Evropský úřad pro boj proti podvodům (OLAF).

Na mimořádném zasedání Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Andrej Babiš prozradil, že firmu ve sporné době vlastnili jeho dvě děti a bratr partnerky. Následně Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR Babiše vydala Policii ČR ke stíhání. Police ČR měsíc na

¹³⁰ Rozhovor s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² GOLIS, Ondřej. *10 důkazů kauzy Čapí hnízdo: Babišovy e-maily, dohled na staveništi, report banky i platba za akcie* [online]. In: iROZHLAS.cz. 6. listopadu 2018. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z:

https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/capi-hnizdo-dukazy-andrej-babis-olaf-soud-faltynek_1811060555_ace

¹³³ Jako první o možném podvodu zřejmě informoval týdeník Ekonom již v září roku 2010. Trestní oznámení poté podal v roce 2015 business analytik Tomáš Kapler po sériích článků v médiích Svobodné fórum a Euro.

to, v září 2017, obvinila celkem devět lidí, mezi kterými byl i Babišův syn Andrej Babiš mladší.^{134 135}

Babiš mladší přitáhl pozornost médií již před zveřejněním této reportáže. Server Neovlivni.cz zveřejnil 30. 5. 2018 zprávu, že policie na začátku roku vyšetřovala podezření na únos Babiše mladšího. Kriminalistický ústav obdržel e-mail, který poslal Babiš mladší. Píše se v něm, že ho někdo proti jeho vůli drží na Ukrajině a chce po něm, aby dělal věci proti své vůli. Ústav předal e-mail kriminalistům z obvodního ředitelství policie Prahy 1, kteří následně kontaktovali právníky Babišovy rodiny. Premiérův syn vyslechnut nebyl, policii stačila fotografie s jeho matkou z Bratislavy a novinami, na kterých bylo aktuální datum. Policie případ uzavřela s tím, že prošetření poznatků žádné protiprávní jednání nepotvrdilo.¹³⁶

Nejvyšší státní zástupce Pavel Zeman poté vydal pokyn k prověření informace o únosu, Generální inspekce bezpečnostních sborů zároveň zkoumala postup policistů, kteří oznámení odložili. Dva z vyšetřovatelů byli kázeňsky potrestáni za chyby, kterých se v případě dopustili.¹³⁷ Andrej Babiš mladší pracoval do jara 2015 jako pilot civilních letadel pro českou společnost Travel Service. Později se nezúčastnil výslechu, protože se odvolával na závažnou duševní poruchu, a navíc se s matkou odstěhoval do Švýcarska, kde získal občanství a kde česká policie nemá pravomocí vyslechnout osoby a musí tak spolupracovat se švýcarskou stranou.

4.10.2 Reportáž

Protože Babiš mladší nikdy veřejně nevystoupil a Policii ČR se ho nepodařilo vyslechnout ani v případě možného únosu, ani v kauze Čapí hnízdo, rozhodli se ho reportéři Slonková s Kubíkem najít a položit mu otázky, které by celý případ mohly objasnit. Podle prvotních zpráv od svých zdrojů se měl nacházet v Bratislavě, poté na své oficiální pražské adrese, ale ani na jednom místě nebyl k zastížení. Podle dalších informací, které novináři získali, se měl Andrej Babiš mladší nacházet v Ženevě ve Švýcarsku. Reportérům tento sběr a

¹³⁴ *Od začátku přestavby statku po zastavení trestního stíhání. Projděte si vývoj kauzy Čapí hnízdo* [online]. In: iROZHLAS.cz. 13. září 2019. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/kauza-capi-hnizdo-agrofert-andrej-babis-casova-osa_1909131325_miz

¹³⁵ O Andreji Babišovi mladším média informovala a informanti této práci mluvili též jako o „Babišovi juniorovi“ nebo pouze o „Juniorovi“.

¹³⁶ SLONKOVÁ, Sabina. *Policie řešila únos Andreje Babiše juniora* [online]. In: Neovlivni.cz. 30. 05. 2018. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://neovlivni.cz/cervnovy-magazin-neovlivni-cz-policie-resila-udajny-unos-andreje-babise-juniora/>

¹³⁷ *Policisté byli potrestáni za chybu v kauze Babiše mladšího, vyšetřování ale prý neovlivnili* [online]. In: ČT24. 20. 08. 2019. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2901227-policiste-byli-potrestani-za-chybu-v-kauze-babise-mladsiho-vysetrovani-ale-pry>

ověřování informací trval půl roku, protože se případem začali zabývat současně se zveřejněním článku o možném únosu na Neovlivní.cz.¹³⁸

Ověřováním informací o pobytu Babiše mladšího začíná i celá reportáž. Tým pořadu Zvláštní vyšetřování cestoval do Švýcarska letecky. Celý přesun a natáčení bylo natolik utajené, že si reportéři s sebou do Ženevy nebrali ani své mobilní telefony, aby je nemohl nikdo sledovat. Režisér Remunda se svými spolupracovníky ze společnosti Hypermarket film se dozvěděli podrobnosti tématu reportáže až v den odletu. Před natáčecími dny probírali všechny okolnosti jen velmi obecně a do poslední chvíle ani nevěděli, do jaké země jedou reportáž natáčet. Členům štábu zároveň novináři doporučili, aby nikomu nesdělovali, kam jedou a co tam budou dělat.¹³⁹

Do Švýcarska odjeli autoři ve zmenšené sestavě, která zahrnovala reportéry Kubíka se Slonkovou, režiséra Remundu, kameramana a zvukaře.¹⁴⁰ Po Ženevě se tým přemísťoval dvěma auty, což mu umožňovalo natáčet jízdu prvního auta, které řídil Kubík, Slonková v něm seděla jako spolujezdec. Na čelním skle novinářského auta byly přichycené dvě malé kamery GoPro, které snímaly rozhovor mezi reportéry. Tohoto detailu si můžeme všimnout v odrazu slunečních brýlí Kubíka a takto zaznamenané rozhovory považujeme za prvky infotainmentu, kdy režisér využívá přejezdů v autě. Narozdíl od prvních dílů ale takto natočené rozhovory ve Švýcarsku již působí autenticky.

Režiséři si tento problém uvědomovali a pracovali na tom, aby reportéři působili přirozeně, což se jim podle jejich slov s přibývajícím díly podařilo.¹⁴¹ „*Problém byl v tom, že do té doby před kamerou nevystupovali, takže zvlášť v prvních dílech působili koženě, což nám bylo vyčítáno.*“¹⁴² Režiséři se s Kubíkem shodli, že rozhovory jsou autentické, ale reportéři si museli zvyknout mluvit před kamerou. „*Velká část rozhovorů sloužila k tomu, aby zachytila reálnou situaci, to znamená, že jsme velmi často spolu takto reálně komunikovali. Buď jsme si předávali jisté informace, nebo jsme je analyzovali, vzájemně vysvětlovali, abychom je pochopili a posunuli se. Druhá část rozhovorů sloužila k vysvětlení situací divákům, interpretaci jim to, co se stalo.*“¹⁴³ Kubík připouští, že komunikovat se svou dlouholetou

¹³⁸ Rozhovor s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

¹³⁹ Rozhovor s Filipem Remundou, příloha č. 4.

¹⁴⁰ Rozhovor s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

¹⁴¹ Shodují se v tom Vít Klusák i Filip Remunda, přílohy č. 2 a 4.

¹⁴² Rozhovor s Vítem Klusákem o rozhovorech mezi reportéry, příloha č. 2.

¹⁴³ Rozhovor s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

kolegyní před kamerou byl zpočátku problém především proto, že museli velmi vážit slova a měli být za každou cenu hyperkorektní. „*Rozhodně to byly situace, které vycházely z reality.*“¹⁴⁴

Reportéři měli přesnou adresu, na které se měl Andrej Babiš mladší se svojí matkou Beatrice Babišovou nacházet. Při příjezdu na toto místo ale zjistili, že přístup do bytového domu je chráněn bezpečnostním kódem a na zvoncích nejsou uvedena jména. V další fázi se s celým štábem odebrali do restaurace naproti domu, ve které režisér Remunda zachytil plánování Kubíka se Slonkovou, jak se do budovy dostat. Tento moment přesně odpovídá definici pořadu, podle které má jít o reportáž s prvky detektivky a reality show: „*investigativní reportáž o kořeněná o dějovost, při tom je tam sledována nálada, atmosféra a emoce. Aby ta věc byla jako dobrý seriál – zajímalo vás, co bude dál.*“¹⁴⁵

Následně vyzvali zvukaře Michala, aby se pokusil dostat do domu a doručil Babišovi mladšímu dopis do schránky. Jde tak o první použití již zmíněné falešné identity v tomto díle. Slonková situaci v reportáži odůvodňuje tím, že zvukař bude mnohem nenápadnější, než když by se dovnitř pokoušela dostat ona sama nebo její kolega Kubík, čímž potvrzuje výše uvedené Kubíkovy obavy z toho, že by je někdo mohl poznat.

Na záběrech ze skryté kamery zabudované ve zvukařových brýlích je vidět, že využil situace, když do domu vcházela jedna z ubytovaných, a podařilo se mu natočit poštovní schránky, na kterých bylo skutečně jméno Babiše mladšího. Na první pohled by se mohlo zdát, že použití skryté kamery v brýlích bylo pro tuto scénu zbytečné. Zvukařovi se ale díky této kameře podařilo zachytit číselnou kombinaci kódu, kterou zadala před ním vcházející žena a on sám si ji nestihl zapamatovat. Reportéři se poté mohli lehce dostat do domu, aniž by k tomu museli na někoho zvonit, nebo čekat na podobnou situaci, které využil zvukař.

Následná scéna opět vrací děj do restaurace, ve které čekali novináři se zbytkem týmu, a ptají se zvukaře, na jaké informace při své návštěvě domu přišel.

Ve večerních hodinách se do domu odebírají sami reportéři. Na základě zjištěného kódu ke vchodovým dveřím se dostávají na chodbu se schránkami a společným úsilím přichází na to, že by měl Babiš mladší se svou matkou bydlet v přízemí. Celá tato a následující situace je zachycena na zvukové porty novinářů a skryté kamery, které měli reportéři dvě – Kubík využil skrytou kameru v brýlích, Slonková v knoflíku.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ Rozhovor s Vitem Klusákem, příloha č. 2.

¹⁴⁶ Rozhovor s Filipem Remundou, příloha č. 4.

Použití skrytých kamer si nechali novináři schválit již před odjezdem z České republiky. Celou situaci řešila redakce Seznam Zpráv s právníky, kteří jim použití skrytých kamer v tomto případě doporučili vzhledem k velikosti veřejného zájmu. Babiše mladšího vnímali jako klíčového svědka v kauze tehdy již premiéra České republiky Andreje Babiše.¹⁴⁷

Režisér Remunda, kameraman a zvukař se během této klíčové scény nacházeli před vchodem do budovy, odkud díky zvukovým portům slyšeli průběh konverzace zevnitř.

Z natočených záběrů je zřejmé, že Slonková s Kubíkem měli na výběr ze dvou bytů, u kterých nebyla jmenovka ani zvonek. Na první pokus jim otevřel cizí člověk, který je přesméroval ke druhému bytu. Po zaklepaní na dveře druhé bytové jednotky otevřela matka Babiše mladšího Beatrice. Ta po zjištění, že jsou Slonková s Kubíkem novináři, rozhovor s Babišem mladším odmítla a odůvodnila to tak, že syn trpí určitou psychickou poruchou. Poté do zadní části předsíně přišel sám Babiš mladší, Kubík si ho všiml a oslovil ho.

Andrej Babiš mladší se svou matkou žádost o rozhovor odmítli se slovy „*nechceme tátovi dělat žádnou ostudu v novinách*“. Iniciativu ve vedení rozhovoru přebrala Slonková a s Babišem narazila na téma e-mailu o únosu, který poslal z Ukrajiny. Babiš mladší byl překvapený z toho, že to novináři vědí a že byly tyto informace již zveřejněny. Následně novinářům potvrdil, že jeho otec chtěl, aby zmizel kvůli stíhání Čapího hnízda. Babiše mladšího překvapila i informace, že jeho bývalá doktorka Dita Protopopová psala pro Policii ČR posudek, ve kterém uvedla, že Andrej Babiš mladší není ze zdravotních důvodů schopný výslechu. Vedle Andreje Babiše stála celou dobu jeho matka a v této fázi rozhovoru řekla, že „*už by to mohlo stačit*“.¹⁴⁸

Babiš mladší chtěl po reportérech informaci, kde by si mohl článek o jeho únosu na Krym přečíst. Slonková mu odpověděla, že to byl portál Neovlivní.cz, a nabídla mu, že pokud by jí dal jeho e-mailovou adresu, tak mu na ni pošle celé jeho znění. Situace, kdy Babiš mladší psal na kus papíru svoji adresu, využila Slonková a zeptala se ho sugestivní otázkou: „*Vy jste ale přece s Čapím hnízdem neměl nic společného nikdy. Jak můžete být stíhaný?*“ Po položení této otázky nastává klíčová scéna celého rozhovoru ve větvi kauzy Čapího hnízda, protože Babiš mladší odpověděl, že četl, že něco společného měl. Scénu můžeme považovat za

¹⁴⁷ Vyplývá to z rozhovoru s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

¹⁴⁸ KUBÍK, Jiří a Sabina SLONKOVÁ. *Zvláštní vyšetřování: Průlomové svědectví v kauze Čapí hnízdo. Slonková a Kubík vypátrali zmizelého Babišova syna* [online]. In: Seznam Zprávy. 12. 11. 2018. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/prulomove-svedectvi-v-kauze-capi-hnizdo-slonkova-a-kubik-vypatrali-zmizeleho-babisova-syna-60198>

klíčovou, protože Babiš mladší přiznal, že byl do firmy nějakým způsobem zapojený, a jde o jeho jedinou výpověď v kauze vůbec. Poté se ho Kubík zeptal, zda má z něčeho strach. Babiš mladší odpověděl, že má strach z Protopopova a dále vyprávěl o svém únosu na Krym.

Důležitým detailem pro věrohodnost výpovědi Andreje Babiše mladšího v rozhovoru byl postoj jeho matky Beatrice. Ta stála celou dobu vedle něj, do rozhovoru nijak nezasahovala a párkrát mu napověděla slovo, na které si Babiš mladší nemohl vzpomenout. Její přítomnost zaručovala, že kdyby Babiš mladší uváděl smyšlené nebo nepravdivé informace, mohla zasáhnout a uvést je na pravou míru.¹⁴⁹ „*Kdyby přeci vyprávěl nějaké bludy, tak by maminka řekla: ‚Prosím vás, kluk v tom má trochu zmatek.‘ Nenechala by ho to takhle odvyprávět.*“¹⁵⁰

Výpověď Babiše mladšího se snažil znevěrohodnit i jeho otec, premiér Andrej Babiš, když opakovaně v médiích po zveřejnění reportáže tvrdil, že jeho syn „*je psychicky nemocný. Bere léky, musí být pod dohledem a žije s matkou ve Švýcarsku*“.¹⁵¹

Režiséři v reportáži nechali bezprostřední reakci novinářů poté, co se zavřely dveře, a bylo jim to vyčítáno. Klusák s Remundou si ale za scénou stojí, protože je naprosto autentická a vystihuje pocity novináře. „*Každý se svým povolání by byl nadšený, kdyby se mu povedlo dosáhnout něčeho zázračného. Bylo jasné, že celá ta situace má obrovskou novinářskou hodnotu.*“¹⁵² Tuto scénu můžeme považovat za prvek infotainmentu, protože odpovídá definici, že by měla diváka pobavit.¹⁵³

V následném dialogu si reportéři zpětně promítají situaci a shrnují fakta, která se dozvěděli. Režisér Remunda tento rozhovor mezi reportéry označil za „*nejspontánnější rozhovor*“¹⁵⁴ ze všech dílů Zvláštního vyšetřování. Rozhovor, který v reálném čase trval zhruba půl hodiny, zkrátili autoři do reportáže na přibližně třicet vteřin. „*Je to příklad toho, co se povedlo. Byla v tom autenticita, kdy se oba skutečně s nějakým překvapením a úžasem o něčem baví.*“¹⁵⁵

¹⁴⁹ Shodli se na tom Jiří Kubík s Vitem Klusákem, přílohy č. 1 a 2.

¹⁵⁰ Rozhovor s Vitem Klusákem, příloha č. 2.

¹⁵¹ HORÁK, Jan. *Syn je psychicky nemocný, říká premiér. Babiš junior mohl pilotovat letadlo, se sestrou vlastnil Čapí hnízdo* [online]. In: Lidovky.cz. 13. listopadu 2018. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: [https://www.lidovky.cz/domov/syn-je-psychicky-nemocny-rika-premier-babis-junior-mohl-pilotovat-letadlo-se-sestrou-vlastnil-capi-h.A181113_170708_In_domov_jho](https://www.lidovky.cz/domov/syn-je-psychicky-nemocny-rika-premier-babis-junior-mohl-pilotovat-letadlo-se-sestrou-vlastnil-capi-hnizdo-h.A181113_170708_In_domov_jho)

¹⁵² Rozhovor s Vitem Klusákem, příloha č. 2.

¹⁵³ Toto chápání ale může být subjektivní a názory na to se tak mohou lišit.

¹⁵⁴ Rozhovor s Filipem Remundou, příloha č. 4.

¹⁵⁵ Tamtéž.

Slonková v další scéně posílá Babišovi mladšímu e-mail s odkazem na článek, ve kterém psala o jeho únosu na Krym.

V další fázi reportáže se reportéři snaží oslovit bývalou ošetřující lékařku Andreje Babiše mladšího Ditu Protopopovou, která působila jako psychiatrická v Národním ústavě duševního zdraví v Klecanech, zároveň kandidovala za hnutí ANO na starostku Prahy 8, působila jako poradkyně na ministerstvu financí, když v jeho čele stál Andrej Babiš, a poté pracovala i na ministerstvu zdravotnictví. Tu se nejdříve snaží zastihnout u ní doma, později v její práci v Klecanech. Zde opět Kubík používá brýle se zabudovanou skrytou kamerou. Ani tam se reportérům nedaří ji zastihnout a spojili se s ní telefonicky. Při této scéně Kubík se Slonkovou stojí venku na ulici a volají s Protopopovou pomocí handsfree. Odpovídat na otázky jim ale odmítla.

V další scéně novináři podruhé využívají falešné identity a skryté kamery v brýlích, kdy poslali opět svého zvukaře, aby zazvonil na centrálu firmy Agrofert a sháněl se po Petru Protopopovi, kterého Babiš mladší označil za svého únosce na Krym a který pracoval ve firmě Andreje Babiše. Tento pokus o spojení nebyl úspěšný a ani telefonát, který proběhl obdobně jako v minulé scéně, nepřinesl novinářům nové poznatky. Rozhodli se proto Protopopova hledat na adrese jeho bydliště.

Režisér Klusák, který v tomto díle natáčel scény z českého prostředí, o setkání s Protopopovem mluví jako o „*velké náhodě*“.¹⁵⁶ Reportéři se s natáčecím štábem pokoušeli večer dozvonit na jeho sousedy z bytového domu, aby se obdobně jako ve Švýcarsku dostali k bytu. V tu chvíli ale z budovy vyšel muž, který nejdříve tvrdil, že Petra Protopopova nezná a odešel. Když viděl, že reportéři využili možnosti a vešli do domu, vrátil se a řekl jim, že je Protopopov a ať opustí bytový dům. Poté začal ze svého batohu vytahovat nějaký předmět. „*Bylo to jako z nějaké levné detektivky. Všichni jsme ztuhli, protože jsme věděli, že je to bývalý voják. On ale vytáhl fotoaparát a začal si nás fotit.*“¹⁵⁷

Kubík se zpočátku snažil vést s Protopopovem dialog, ale na jeho odpověď: „*Nebudu se s vámi bavit. Vy pro mě nejste lidi,*“ reagoval Kubík větou: „*My pro vás nejsme lidi? A co jsme vám udělali?*“ Tuto situaci chápeme tak, že Kubík vypadl z role novináře, protože se nechal unést momentální emocí. Slonková se v této v situaci snažila získat odpovědi na předem

¹⁵⁶ Rozhovor s Vitem Klusákem, příloha č. 2.

¹⁵⁷ Tamtéž.

stanovené otázky. I tak s nimi ale zaměstnanec koncernu Agrofert původem z Ruska odmítal mluvit.

V samém závěru pořadu se záběry vrací zpět do Švýcarska, kde zachycují reportéry v dialogu o tom, že Babiš mladší jim odepsal na e-mail. Babiš mladší s nimi i nadále komunikoval, věděl, že ho novináři natočili i že se chystají reportáž zveřejnit. Slonkové odeslal e-mail i tři dny po odvysílání reportáže, kdy nesouhlasil s tím, jak se o něm v České republice jeho otec vyjadřuje, a žádal o kontakt na Policii ČR, aby mohl vypovídat. Novináři mu ve spolupráci s nejvyšším státním zástupcem Pavlem Zemanem kontakt poskytli. „*Díky nejvyššímu státnímu zástupci Pavlu Zemanovi jsme mu kontakt poslali. (...) Zároveň nám v tom posledním e-mailu napsal, že má strach, že ho otec bude chtít od kontaktu odstříhnout a že matka je pod vlivem otce.*“¹⁵⁸ 17. listopadu po obrovském mediálním tlaku za ním odletěl premiér Andrej Babiš a po této schůzce se již Babiš mladší úplně odmlčel.¹⁵⁹

4.10.3 Problematika etiky

4.10.3.1 Skryté kamery a duševně nemocný člověk

Po zveřejnění této reportáže se zvedla velká celospolečenská debata, ve které zaznívaly i takové názory, že Kubík se Slonkovou postupovali proti novinářské etice. Zejména jim bylo vyčítáno, že natočili na skrytou kameru duševně nemocného člověka bez jeho vědomí a odkryli jeho identitu. Ač nejde o žádný oficiální výzkum veřejného mínění, dovolujeme uvést anketu, kterou vedl ve svém článku portál TN.cz.¹⁶⁰ Na otázku „*Vadí vám, že novináři natočili a zveřejnili rozhovor s Andrejem Babišem ml.?*“ zvolilo 17 688 čtenářů (82 %) odpověď „*Ano, měli říct, že ho natáčejí*“ a 3776 čtenářů (18 %) druhou odpověď „*Ne, postupovali správně*“.

Úplná shoda nepanovala ale ani v mediálním světě, ve kterém se nejvíce hovořilo o tom, zda Babiše mladšího nešlo natočit i jinak než na skryté kamery a jak velký veřejný zájem je v této kauze. Komentátor Lidových novin Petr Kamberský v pořadu Českého rozhlasu Plus Pro a proti tehdy uvedl, že nevidí jako problém to, že Babiše mladšího zaznamenávali na skryté kamery, ale to, jakým způsobem Seznam Zprávy reportáž zveřejnily. „*Reportáž se vede nějakým předem připraveným směrem a ignoruje veškeré odbočky. Myslím, že nebylo vůbec*

¹⁵⁸ Rozhovor s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

¹⁵⁹ Rozhovor s Jiřím Kubíkem, příloha č. 1.

¹⁶⁰ Autor práce si uvědomuje, že nejde o reprezentativní vzorek populace, ale pouze o skupinu čtenářů TN.cz. Nicméně si myslí, že je to vhodné k vystižení situace. *ANKETA: Bylo natočení Babiše mladšího etické? HLASUJTE* [online]. In: TN.cz. [cit. 2020-04-09] Dostupné z: <https://tn.nova.cz/clanek/babise-ml-nataceli-skrytou-kamerou-je-to-v-poradku-anketa.html>

nutné zobrazit tvář pana Andreje Babiše mladšího, jeho byt a bydliště. Tohle všechno mohli odprezentovat tak, že by to nebylo vidět.“¹⁶¹

Člen správní rady Nadačního fondu nezávislé žurnalistiky Michal Klíma ale jakékoliv porušení etických pravidel odmítl. Skutečnosti, na které narazil Kamberský, chápal spíše otázku profesionality, o které může mít každý vlastní představy.¹⁶²

Proti reportáži se vyjádřil i tehdejší premiér Andrej Babiš, který natáčení svého syna označil za novinářský hyenismus. Zastal se ho i ministr životního prostředí Richard Brabec, který nepřímou vyzval k násilí. „*Za sebe můžu říct, že kdyby to někdo udělal mému dítěti, tak to opravdu řeším potom jako nějak chlapsky, jestli mi rozumíte. Tohleto je neuvěřitelné. Tohle byla nekorektní práce.*“¹⁶³

Proděkan Právnické fakulty Masarykovy Univerzity Martin Škop nebo proděkan Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity Jan Motal v médiích prezentovali své názory, ve kterých obhajovali novináře, a především se odvolávali na veřejný zájem. Upozornili také, že to byl již dříve právě Babiš, který své děti do kauzy přivedl. Škop navíc uvedl, že přiznanou kamerou by Babiše mladšího spíše vystrašili, a reportéři se tak nové informace nedozvěděli. Odborníci spíše kritizovali formu, jakou jsou v pořadu informace prezentovány. Vesměs jim ale vadily prvky, které autoři Zvláštního vyšetřování do pořadu vkládali záměrně.¹⁶⁴

Ke kritice se následně vyjádřila i redakce Seznam Zprávy. Ve stanovisku se zastala práce svých reportérů. Odůvodnila ho tím, že se představili jako novináři a opakovaně řekli, že jsou z médií.¹⁶⁵

Podobný názor na to mají i samotní tvůrci pořadu, kteří k tomu doplňují zajímavé informace. Kubík si uvědomuje, že skrytá kamera je prostředek, který má být použit v krajní nouzi, a potvrzuje tak Redakční etický kodex. Jako hranici etiky, za kterou by již nešel, chápe

¹⁶¹ *Spor o skrytou kameru v kauze Babiše ml. ,Psychicky nemocného neměli natáčet, ' miní Kamberský [online]. In: iROZHLAS.cz. 21. listopadu 2018. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/andrej-babis-mladsi-capi-hnizdo-seznam-zpravy_1811211441_dbr*

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ HELLER, Jakub. *Hyenismus? Reportáž s Babišem juniorem byla ve veřejném zájmu, soudí odborníci [online]. In: Aktuálně.cz. 16. listopadu 2018. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/hyenismus-nebo-poctiva-prace-experti-povazuji-reportaz-kubik/r~6ede4a38e7ef11e8a470ac1f6b220ee8/>*

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Tamtéž.

takovou situaci, kdy „by to mělo ublížit někomu, kdo je nevinný, není součástí pořadu. Pokud by tam nebyl obecný a veřejný zájem, abychom toho člověka představili veřejnosti“.¹⁶⁶

Klusák s Remundou zastávají vlastní pravidlo, že pro ně není problém skryté kamery použít a natočit scény, ale rozhodování, zda záběry do reportáže skutečně použít, přichází až ve střížně, kde se hranice mezi soukromím a hodnotou informace s ohledem na veřejný zájem konzultuje s právníky, šéfredaktorem Ungerem a dalšími lidmi.¹⁶⁷ „Ze všech stran zaznívalo, že v případě Babiše juniora je to velký veřejný zájem, což po odvysílání prokázala i realita.“¹⁶⁸

Stejně se k problematice staví i režisér Remunda, který kritiku po zveřejnění reportáže částečně přijímá. Na druhou stranu uvedl, že se rozhodoval na základě dvou skutečností. Tou první bylo, že z Andreje Babiše mladšího cítil „velkou chuť něco říct a že se do rozhovoru sám zapojil“. Za druhou skutečnost v rozhodování považoval to, že Babiš mladší se Slonkovou dále elektronicky komunikoval.¹⁶⁹

4.10.3.2 Zinscenované rozhovory

Jako etický problém nevnímají autoři ani určitou míru zinscenování reportáží, kdy zachycené rozhovory nemusí být úplně přesný záznam komunikace mezi Kubíkem a Slonkovou. Podle Kubíka totiž takto konverzace mezi nimi probíhá a dialog je tak buď maximálně autentický a přesný, nebo je to pouze zopakování toho, co si mezi sebou řekli již před natáčením.

Remunda to jako etický problém nevnímá zřejmě i proto, že výsledné dílo nepovažuje za žurnalistické reportáže, ale za nově vyvinutý formát, který se přibližuje dokumentu. O něm poté tvrdí, že v českém filmovém prostředí sice debata o inscenačních postupech probíhá, ale například na Slovensku je celá dokumentární škola na inscenacích postavená. „Vůbec tedy nevidím žádný etický problém v tom, když se v dokumentu mísí prvky hraného filmu, dokumentu, reportáže, eseje a tak dále.“¹⁷⁰

¹⁶⁶ Rozhovor s Jirím Kubíkem, příloha č. 1.

¹⁶⁷ Rozhovor s Vitem Klusákem, příloha č. 2.

¹⁶⁸ Rozhovor s Jakubem Ungerem, příloha č. 3.

¹⁶⁹ Rozhovor s Filipem Remundou, příloha č. 4.

¹⁷⁰ Rozhovor s Filipem Remundou, příloha č. 4.

5 Závěr

Hlavním cílem této práce bylo zmapovat, jak vznikal pořad Zvláštní vyšetřování, jak probíhalo natáčení, schvalování témat a jaké prvky infotainmentu se v reportážích objevují. Zároveň jsem se chtěl věnovat dílu o Andreji Babišovi mladším, protože jeho vznik autoři ve velké míře veřejně neprezentovali. K takovému tématu neexistuje žádná literatura, proto jsem odpovědi hledal především v polostrukturovaných rozhovorech se zainteresovanými osobami a článcích ze zpravodajských webů.

S nápadem začít natáčet nový pořad přišel tehdejší šéfredaktor Jakub Unger. Viděl prostor pro vznik investigativních reportáží, které by přibližovaly práci reportérů v terénu. Nechtěl se vydávat cestou „suché publicistiky“ typu Reportéři ČT nebo 168 hodin. Naopak si představoval moderně vypadající pořad, který by svým formátem zapadal do nově vznikajícího média Seznam Zprávy. Zároveň viděl možnost navázat na dávnou spolupráci Jiřího Kubíka se Sabinou Slonkovou, ti souhlasili a na zpracování si najali režiséry Víta Klusáka s Filipem Remundou.

Unger nastínil nově vzniklé čtveřici své představy. Formát se ale během natáčení prvních několika dílů rozvíjel a s ním i prvky infotainmentu.

První sezonu si tým nastavil vysokou laťku a natáčel téměř každých čtrnáct dní. Témata reportáží pro první díly našli reportéři v minulosti a první díl tak odstartoval symbolicky rozhovorem s objednavatelem Karlem Srbou a s plánovaným vykonavatelem vraždy Sabiny Slonkové Karlem Rziepelem. Postupně se výběrem témat propracovali do přítomnosti a největší vrchol popularity zažili, když na podzim roku 2018 vypátrali syna premiéra České republiky Andreje Babiše mladšího, který tvrdil, že ho otcův zaměstnanec unesl na okupovaný Krym. Po této velké kauze natočili ještě jeden díl o zneužívání v české církvi. Poté se rozhodli, že pořad budou využívat pouze pro prezentaci velkých kauz a v současné době čekají, až se nějaká objeví.

Výběr témat jednotlivých dílů prováděli výlučně reportéři Kubík se Slonkovou, poté následoval klasický schvalovací proces editorského týmu a šéfredaktora Ungera. Ten zároveň dodává, že při schvalování řešili především, jestli je téma dostatečně velké a nosné, aby se o něm mohla natočit jedna celá dvacetiminutová reportáž. Klusák s Remundou měli zpočátku také návrhy na téma, ale ani jedno se z nich nezpracovalo, působili poté právě spíš jako poradní hlas, který určoval, zda je to dost silné téma na reportáž.

V pořadu se prvky infotainmentu skutečně vyskytují a názory na jejich použití se liší. Zatímco Unger je v reportážích zpočátku neviděl a jejich zpracování přikládá tomu, aby se podařilo zachovat maximální míru autenticity, režiséri Klusák s Remundou si jich jsou vědomi a v reportážích je záměrně „pěstovali“. Tyto prvky, jako byly například hudba navozující emoci nebo rozhovory reportérů, podle nich přímo souvisí s jimi vytvořeným novým žánrem, který nazvali dokumentární detektivka. Ten má novinářské sdělení doručit k takovým divákům, kteří by se k nim jinou formou nedostali. Upozorňují ale, že všechny scény skutečně takto mezi autory probíhaly a jde tak pouze o úplně nový způsob, jak zachytit práci novinářů.

Velkou pozornost jsem věnoval právě nejviditelnějšímu dílu o Andreji Babišovi mladším. Všiml jsem si podrobností při natáčení i postojů autorů ke kritice, podle které bylo samotné natočení Babiše na skrytou kameru neetický. Z rozhovorů s tvůrci a novináři vyplývá, že celé natáčení bylo sice dlouho dopředu plánováno, redakce Seznam Zprávy to celé konzultovala s právníky a nechala si udělat posudky, zda mohou Andreje Babiše mladšího natáčet na skrytou kameru. Režiséri a jejich filmařský tým se ale bližší informace o tom, kde a koho budou natáčet, dozvěděli až v den odletu. Reportéři se s sebou nebrali ani mobilní telefony, protože se obávali, že by je někdo mohl stopovat. Druhou věcí, kterou bych rád zmínil, je, že Babiš mladší si se Sabinou Slonkovou dopisoval a dlouho dopředu byl informován, že ho reportéři zachytí na skryté kamery a plánují odvysílat tuto reportáž. Babiš mladší s tím souhlasil a na oplátku je požádal, aby mu poslali kontakt na Policii ČR, který mu společně s nejvyšším státním zástupcem Pavlem Zemanem poskytl. A poslední, všichni tvůrci si uvědomují kritiku, ale odmítají jakékoliv porušení zásad etiky.

Pořad Zvláštní vyšetřování se tak stal pomyslným milníkem v televizní investigativní žurnalistice, protože nabídl zcela nový formát, který dokázal získat své diváky a vyplnit tak mezeru na mediálním trhu. Myslím si, že s přibývajícím množstvím online médií a možná i s ohledem na začínající stanici CNN Prima News a její reportáže s prvky infotainmentu, budou tyto formáty investigativní žurnalistiky stále častější. Jde totiž o způsob, jak podat i závažné téma v jistém ohledu zábavnou formou a profitovat díky tomu z vysoké divácké sledovanosti, jako se tomu stalo u Zvláštního vyšetřování.

6 Seznam použité literatury a zdrojů

Literatura

- AUCCOIN, James. 2005. *The Evolution of American Investigative Journalism*. Columbia: University of Missouri Press. ISBN 978-0-8262-1615-1
- HALADA, Jan. OSVALDOVÁ, Barbora. (eds.). *Slovník žurnalistiky*. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3752-5.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9
- KÖPPLOVÁ, Barbara. JIRÁK, Jan. 2009. *Masová média*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-466-3.
- ORSÁG, Petr. 2007. Investigativní žurnalistika a možnosti jejího uplatnění v českém regionálním zpravodajství. In: Lenka Waschková Čisařová (ed.). *Regionální média v evropském kontextu*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4473-9.
- OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. 2., upr. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1899-9.
- SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií. Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3568-9
- THUSSU, Kishan Daya. 2009. *News as Entertainment*. Los Angeles-London-New Delhi: Sage. ISBN 978-0761968788
- VERNER, Pavel. 2010. *Úvod do praktické žurnalistiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, ISBN 978-80-86723-87-7
- VERNER, Pavel. 2010. *Vývojové trendy v českých médiích po roce 1989*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-7452-007-5

Elektronické zdroje

- AUST, Ondřej. *Dvě rádia Seznamu výrazně posílí zpravodajství* [online]. In: Médiář. 07. 08. 2018. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://www.mediary.cz/klima-a-jeho-tym-nastupuji-do-televize-seznam/>
- AUST, Ondřej. *Klíma a jeho tým nastupují do Televize Seznam* [online]. In: Médiář. 03. 07. 2018. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://www.mediary.cz/klima-a-jeho-tym-nastupuji-do-televize-seznam/>
- AUST, Ondřej. *Seznam.cz potvrdil plán šířit televizní vysílání* [online]. In: Médiář. 19. 09. 2017. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://www.mediary.cz/seznam-cz-potvrdil-plan-sirit-televizni-vysilani/>

- AUST, Ondřej. *Seznam Zprávy jedou naplno, s pěticí nových lidí* [online]. In: Médiář. 27. 06. 2017. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://www.mediary.cz/seznam-zpravy-jedou-naplno-s-petici-novych-lidi/>
- AUST, Ondřej. *Šéfredaktorem Seznam Zpráv se místo Ungera stal Kubík* [online]. In: Médiář. 10. 10. 2019. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://www.mediary.cz/sefredaktorem-seznam-zprav-se-misto-ungera-stal-kubik/>
- AUST, Ondřej. *Veškeré video Seznamu jde na TelevizeSeznam.cz* [online]. In: Médiář. 27. 03. 2019. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://www.mediary.cz/dve-radia-seznamu-vyrazne-posili-zpravodajstvi/>
- BARTALOSOVÁ, Věra. *Seznam* [online]. In: Mediator1. 20. 01. 2020. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <http://mediator1.upmedia.cz/slovnicek/seznam/>
- *Co je Rada ČT* [online]. In: Českátelevize.cz [cit. 2020-04-09] Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/rada-ct/co-je-rada-ct/>
- *Dead Line Media, s.r.o.* [online]. In: Veřejný rejstřík a Sběrka listin – Ministerstvo spravedlnosti České republiky. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=886714&typ=UPLNY>
- DVOŘÁČEK, Marek. *Slonkovou dělily od smrti hodiny* [online]. In: iDNES.cz. 23. července 2002 [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/slonkovou-delily-od-smrti-hodiny.A020722_121712_krimi_kot
- GOLIS, Ondřej. *10 důkazů kauzy Čapí hnízdo: Babišovy e-maily, dohled na staveništi, report banky i platba za akcie* [online]. In: iROZHLAS.cz. 6. listopadu 2018. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/capi-hnizdo-dukazy-andrej-babis-olaf-soud-faltnynek_1811060555_ace
- HELLER, Jakub. *Hyenismus? Reportáž s Babišem juniorem byla ve veřejném zájmu, soudí odborníci* [online]. In: Aktuálně.cz. 16. listopadu 2018. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/hyenismus-nebo-poctiva-prace-experti-povazuji-reportaz-kubik/r~6ede4a38e7ef11e8a470ac1f6b220ee8/>
- HORÁK, Jan. *Syn je psychický nemocný, říká premiér. Babiš junior mohl pilotovat letadlo, se sestrou vlastnil Čapí hnízdo* [online]. In: Lidovky.cz. 13. listopadu 2018. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://www.lidovky.cz/domov/syn-je-psychicky-nemocny->

[rika-premier-babis-junior-mohl-pilotovat-letadlo-se-sestrou-vlastnil-capi-h.A181113_170708_In_domov_jho](#)

- HRADILKOVÁ BÁRTOVÁ, Eliška. *Penta s Gorilou v zádech. Rozklíčovali jsme vlastnictví skupiny zmítané korupčním skandálem* [online]. In: Deník N. 12. prosince 2019. [cit. 2020-04-14]. Dostupné z: <https://denikn.cz/247979/penta-s-gorilou-v-zadech-rozklicovali-jsme-vlastnictvi-skupiny-zmitane-korupcnim-skandalem/>
- HRADILKOVÁ BÁRTOVÁ, Eliška a MOLÁČEK, Jan. *Ministerstvo zdravotnictví tají informace o dodávkách respirátorů, vnitro přitom zveřejňuje vše* [online]. In: Deník N. 7. dubna 2020. [cit. 2020-04-14]. Dostupné z: <https://denikn.cz/335805/ministerstvo-zdravotnictvi-taji-informace-o-dodavkach-respiratoru-vnitro-pritom-zverejnuje-vse/>
- HUPPERT, Milan. *Janek Kroupa povede nově vzniklé investigativní oddělení na Seznamu* [online]. In: Mediator1. 16. 10. 2019. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <http://mediator1.upmedia.cz/2019/10/16/janek-kroupa-povede-nove-vznikle-investigativni-oddeleni-na-seznamu/>
- *Ivo Lukačovič* [online]. In: Forbes. 2. 10. 2019. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://miliardari.forbes.cz/ivo-lukacovic>
- *Jakub Unger* [online]. In: Aktuálně.cz. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/autori/jakub-unger/1~i:author:119/>
- *Kellnerův Home Credit platil kampaň na podporu rudé Číny. Využil experty i novináře* [online]. In: Aktuálně.cz. 10. prosince 2019. [cit. 2020-04-14]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/home-credit-ppf-kampan-cina-pr-agentura-cb/r~5f0774e01a6111ea8d520cc47ab5f122/>
- *Kontakty* [online]. In: Neovlivní.cz. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://neovlivni.cz/kontakty/>
- KMOCHOVÁ, Radka. *Nový server Seznam zprávy se chce lišit, sází na video* [online]. In: Mediator1.cz 29. 10. 2016. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <http://mediator1.upmedia.cz/2016/10/29/novy-server-seznam-zpravy-se-chce-lisit-sazi-na-video/>
- KUBÍK, Jiří a Sabina SLONKOVÁ. *Zvláštní vyšetřování: Díl 1.: Příběh plánované vraždy a zmizelých milionů. Citron se vrací* [online]. In: Seznam Zprávy. 18. 10. 2016. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/jen-na-seznamu-pribeh-planovane-vrazdy-a-zmizelych-milionu-citron-se-vraci-3284?seq-no=86&dop-ab-variant=&source=clanky-home>

- KUBÍK, Jiří a Sabina SLONKOVÁ. *Zvláštní vyšetřování: Díl 2.: Čeho se bál Stanislav Gross? A jak zemřel* [online]. In: Seznam Zprávy. 31. 10. 2016. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zvlastni-vysetrovani-ceho-se-bal-stanislav-gross-a-jak-zemrel-3602?seq-no=82&dop-ab-variant=&source=clanky-home>
- KUBÍK, Jiří a Sabina SLONKOVÁ. *Zvláštní vyšetřování: Díl 3.: Klausova amnestie? „Řekl mi, kdo a jakou částku podle něj zaplatil.“* [online]. In: Seznam Zprávy. 16. 11. 2016. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/klausova-amnestie-za-penize-svedci-promlouvaji-3907?seq-no=78&dop-ab-variant=&source=clanky-home>
- KUBÍK, Jiří a Sabina SLONKOVÁ. *Zvláštní vyšetřování: Díl 4.: Český stát přikryl pašování zbraní do Afriky* [online]. In: Seznam Zprávy. 30. 11. 2016. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/cesky-stat-prikryl-pasovani-zbrani-do-afriky-7060>
- KUBÍK, Jiří a Sabina SLONKOVÁ. *Zvláštní vyšetřování: Díl 9.: Rathovo tajemství může smést Sobotku. Utajený svědek odkryl financování ČSSD* [online]. In: Seznam Zprávy. 16. 02. 2017. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/rathovo-tajemstvi-muze-smest-sobotku-utajeny-svedek-odkryl-financovani-cssd-27991?seq-no=52&dop-ab-variant=&source=clanky-home>
- KUBÍK, Jiří a Sabina SLONKOVÁ. *Zvláštní vyšetřování: Průlomové svědectví v kauze Čapí hnízdo. Slonková a Kubík vypátrali zmizelého Babišova syna* [online]. In: Seznam Zprávy. 12. 11. 2018. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/prulomove-svedectvi-v-kauze-capi-hnizdo-slonkova-a-kubik-vypatrali-zmizeleho-babisova-syna-60198>
- KUBÍK, Jiří a Sabina SLONKOVÁ. *Tajný případ: První důkazy, že církev tajila svědectví o sexuálním zneužívání* [online]. In: Seznam Zprávy. 20. 03. 2019. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tajny-pripad-prinasime-prvni-dukazy-ze-cirkev-v-cesku-tajila-svedectvi-o-sexualnim-zneuživani-68763?seq-no=2&dop-ab-variant=&source=clanky-home>
- *Marek Wollner* [online]. In: Česká televize.cz [cit. 2020-04-08] Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/marek-wollner/>
- *Mise* [online]. In: Hlídací pes.org. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/mise-3/>

- *Náš tým - investigace.cz* [online]. In: *investigace.cz* [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://www.investigace.cz/kdo-jsme/>
- *Od začátku přestavby statku po zastavení trestního stíhání. Projděte si vývoj kauzy Čapí hnízdo* [online]. In: *iROZHLAS.cz*. 13. září 2019. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/kauza-capi-hnizdo-agrofert-andrej-babis-casova-osa_1909131325_miz
- *O nás* [online]. In: *Denikn.cz* [cit. 2020-04-08] Dostupné z: <https://denikn.cz/o-nas/>
- *O nás - investigace.cz* [online]. In: *investigace.cz*. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://www.investigace.cz/o-nas/>
- *O nás* [online]. Hlídací pes.org. [cit. 9.4.2020]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/o-nas-2/>
- *O nás* [online]. In: Institut dokumentárního filmu [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://dokweb.net/o-nas/about-us>
- *Policisté byli potrestáni za chybu v kauze Babiše mladšího, vyšetřování ale prý neovlivnili* [online]. In: ČT24. 20. 08. 2019. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2901227-policiste-byli-potrestani-za-chybu-v-kauze-babise-mladsiho-vysetrovani-ale-pry>
- *Po stopách dezinformátora. Reportéři ČT odhalili utajeného provozovatele Aeronetu* [online]. In: Česká televize. 2. března 2020 [cit. 2020-04-14]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3056786-po-stopach-dezinformatora-reporteri-ct-odhalili-utajeneho-provozovatele-aeronetu>
- PRAVDOVÁ, Markéta. *Infotainment, politainment, edutainment aneb K jazyku masových médií* [online]. In: Naše řeč. [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7741>
- *Redakce* [online]. In: Hlídací pes.org. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/o-nas-2/redakce/>
- *Redakční etický kodex* [online] In: Seznam.cz. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://o.seznam.cz/eticky-kodex/redakcni-eticky-kodex/>
- *Reportéři ČT* [online]. In: Českátelevize.cz [cit. 2020-04-08] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1142743803-reporteri-ct/2048-redakce-poradu/>
- *Sabina Slonková* [online]. In: Aktuálně.cz. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/autori/sabina-slonkova/1~i:author:5/>

- *Sbírka listin; Seznam.cz, a.s.* [online]. In: Veřejný rejstřík a Sbírka listin – Ministerstvo spravedlnosti České republiky. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=58921433&subjektId=526277&spis=78652>
- SLONKOVÁ, Sabina. *Policie řešila únos Andreje Babiše juniora* [online]. In: Neovlivní.cz. 30. 05. 2018. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://neovlivni.cz/cervnovy-magazin-neovlivni-cz-policie-resila-udajny-unos-andreje-babise-juniora/>
- *Stanice | Portál* [online]. Český rozhlas. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://portal.rozhlas.cz/stanice>
- *Seznam.cz rozjel vlastní Seznam Zprávy ve videu* [online]. In: Médiář. 04. 10. 2016. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://www.mediar.cz/seznam-cz-rozjel-vlastni-seznam-zpravy-ve-videu/>
- SUSEDIKOVÁ, Michaela. *Sabina Slonková* [online]. In: Mediator1. 14. 01. 2017. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <http://mediator1.upmedia.cz/slovnicek/sabina-slonkova/>
- *Spor o skrytou kameru v kauze Babiše ml. ,Psychicky nemocného neměli natáčet, ‘ míní Kamberský* [online]. In: iROZHLAS.cz. 21. listopadu 2018. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/andrej-babis-mladsi-capi-hnizdo-seznam-zpravy_1811211441_dbr
- *ANKETA: Bylo natočení Babiše mladšího etické? HLASUJTE* [online]. In: TN.cz. [cit. 2020-04-09] Dostupné z: <https://tn.nova.cz/clanek/babise-ml-nataceli-skrytou-kamerou-je-to-v-poradku-anketa.html>
- TRONÍČEK, Jakub a Markéta CHALOUPSKÁ. *Skandál v rozvědce: tajná služba si nechala vyzradit své důstojníky i krycí firmy* [online]. In: IROZHLAS.cz. 22. října 2019. [cit. 2020-04-14]. Dostupné z: <http://irozhl.as/7N2>
- *Tržby Seznam.cz překonaly čtyři miliardy, je to nový rekord* [online]. In: Novinky.cz. 23. 04. 2018. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/trzby-seznam-cz-prekonaly-ctyri-miliardy-je-to-novy-rekord-12499>
- VACKOVÁ, Lenka. *Jiří Kubík* [online]. In: Mediator1. 20. 01. 2020. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <http://mediator1.upmedia.cz/slovnicek/jiri-kubik/>
- *Základní informace o ČT* [online]. In: Česká televize.cz [cit. 2020-04-09] Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/zakladni-informace-o-ct/>

Ostatní zdroje

- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina lidských práv a svobod
- Zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Sbírka zákonů
- ZÁVODNÝ POSPÍŠIL, Jan a Andrea ŽVÁČKOVÁ. Infotainment v české komerční televizi. In: *Media4u Magazine*. Praha: Jan Chromý, 2016, **13**.(1).

Rozhovory

- Rozhovor s Jiřím Kubíkem, 11. března 2020
- Rozhovor s Vitem Klusákem, 14. března 2020
- Rozhovor s Jakubem Ungerem, 3. dubna 2020
- Rozhovor s Filipem Remundou, 14. dubna 2020

Přehled dílů pořadu *Zvláštní vyšetřování*

- Díl 1.: Příběh plánované vraždy a zmizelých milionů. Citron se vrací
- Díl 2.: Čeho se bál Stanislav Gross? A jak zemřel
- Díl 3.: Klausova amnestie? „Řekl mi, kdo a jakou částku podle něj zaplatil“
- Díl 4.: Český stát přikryl pašování zbraní do Afriky
- Díl 5.: Našli jsme utajený trezor ministra zahraničí. Ukrýval statisíce
- Díl 6.: Čapí hnízdo, rok poté. Vysoké ceny, málo hostů. Babišův „nejlepší projekt“ čeká na verdikt policie
- Díl 7.: Video, které zničilo Forejta: Stopa vede na Ministerstvo kultury
- Díl 8.: Prostituti s kamerou a auto v plamenech. Odкрýváme další tajemství Pražského hradu
- Díl 9.: Rathovo tajemství může smést Sobotku. Utajený svědek odhalil financování ČSSD
- Díl 10.: Šlachtova tajná policie: Prahou jezdí neviditelné auto s odposlechy
- Díl 11.: Ona se bojí, on se skrývá. Rodinná válka Paroubkových a tajemné miliony
- Díl 12.: Obchodoval s Babišem, přišel úplně o všechno a nakonec se zabil
- Díl 13.: Smrt v přístavu. Svědci o osudovém obchodu s Babišem, který skončil tragicky
- Díl 14.: Tajný plán, jak Agrofert ovládne firmu. Promluvil muž z Kosteckých uzenin
- Díl 15.: Vlivné natáčeji při sexu a pak vydírají. Byl v tom vyšší cíl, popisují
- Díl 16.: Babišův tajný nepřítel. „Založil jsem twitterový účet Skupina Šuman“
- Díl 17.: Sejdeme se beze zbraní. Kajínkovi telefonoval klíčový svědek jeho vražd

- Zvláštní vyšetřování: Stát zničil mladou rodinu. Zaorálek: Netušil jsem. Babiš: Dejte mi pokoj
- Zvláštní vyšetřování: Finanční správa chystala likvidaci mladé rodiny, muž napojený na Agrofert to věděl
- Zvláštní vyšetřování: Babišova úderka. Záběrům z „výslechu“ na finančním úřadu neuvěříte
- Zvláštní vyšetřování: Babišovo heslo Všeci kradnú prosáklo celým úřadem a ničí české firmy
- Zvláštní vyšetřování: Policie vyšetřuje Okamurovu SPD kvůli stranickému e-shopu
- Zvláštní vyšetřování: Skrytá mise Okamurovy strany. Muž v pozadí SPD poprvé promluvil
- Zvláštní vyšetřování: Průlomové svědectví v kauze Čapí hnízdo. Slonková a Kubík vypátrali zmizelého Babišova syna
- Tajný případ: První důkazy, že církve tajila svědectví o sexuálním zneužívání

7 Přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1: Rozhovor s Jiřím Kubíkem, investigativním novinářem Zvláštního vyšetřování a šéfredaktorem serveru Seznam Zprávy

Příloha č. 2: Rozhovor s Vítém Klusákem, režisérem pořadu Zvláštní vyšetřování

Příloha č. 3: Rozhovor s Jakubem Ungerem, ředitelem Divize zpravodajství a rádií v Seznam.cz, bývalým šéfredaktorem serveru Seznam Zprávy

Příloha č. 4: Rozhovor s Filipem Remundou, režisérem pořadu Zvláštní vyšetřování

Příloha č. 1: Rozhovor s Jiřím Kubíkem, investigativním novinářem Zvláštního vyšetřování a šéfredaktorem serveru Seznam Zprávy

Rozhovor se uskutečnil 11. března 2020 v sídle společnosti Seznam.cz

Čí byl nápad začít natáčet a jak vznikla „dokumentární detektivka Zvláštní vyšetřování“?

Celé to vzniklo v roce 2016, když vzniknul web Seznam Zprávy jakožto nový zpravodajský obsah na Seznamu. Letos to tedy bude čtyři roky. Se Sabinou Slonkovou jsme byli takový autorský tandem z dávných dob, z poloviny devadesátých let až do roku 2002, kdy jsme vytvářeli věci, které se tehdy týkaly politiky a věcí na pomezí kriminality. Byly to různé kauzy týkající se vlády Miloše Zemana, ale tak stejně předtím i vlády Václava Klause, různých finančních skandálů politických stran, ohýbání výběrových řízení. To byla taková velká doba před opoziční smlouvou a během opoziční smlouvy, takže jsme se stali takovými hodně nepohodlnými novináři pro tehdejšího premiéra Miloše Zemana, který si ty věci dodnes pamatuje, takže ten vztah je tím ovlivněný dodnes. Spolupráce se Sabinou tehdy v MF DNES pro mě skončila tím, že Sabina v roce 2003 odešla do Hospodářských novin, já jsem stal vedoucím domácího oddělení, tím se náš autorský tandem rozdělil. Poté jsme se chvíli potkali v MF DNES, když se tam Sabina stala šéfredaktorkou, což bylo v roce 2014, a byla tam půl roku. Já jsem tam byl ředitel redakce, ona šéfká, takže jsme byli na úrovni toho managementu. To trvalo půl roku, protože Andrej Babiš již ovládnul Mafru. Z důvodů, že se tam nedalo normálně nezávisle fungovat, jak jsme byli zvyklí, tak se Sabina rozhodla odejít, já jsem vzápětí odcházel taky.

Ted' skočím do roku 2016. Tehdejší šéfredaktor a autor projektu Seznam Zpráv Jakub Unger, který je dnes ředitelem obsahové divize, přišel s nápadem, že by bylo fajn autorskou dvojici Slonková-Kubík dát znovu dohromady.

Takže bylo od začátku jasné, že pořad budete dělat vy se Sabinou Slonkovou?

Ano. Jakože navážeme na naši dávnou spolupráci, která měla takové pauzy, a že bychom se mohli vrátit k investigativní novinářině. Tím, že byly Seznam Zprávy v tu dobu koncipovány jako videozpravodajství na českém internetu, tak bylo od začátku jasné, že naše práce by měla být dokumentována na kameru a že by to taky měl být takový pohled i do zákulisí novinářské práce. Přiblížit lidem to, jak novináři pracují, jak informace získávají, ověřují, konfrontují s nimi ty dotyčné osoby. Měl to být úplně nový pohled na to, jak se takové věci dějí. Prvotní impuls tedy vzešel od Jakuba Ungera, se Sabinou jsme s tím souhlasili, oslovili jsme Víta Klusáka a Filipa Remundu.

Proč zrovna je? Vybírali jste i z jiných režisérů?

Protože oni jsou lidé, kteří umí točit dokumenty, rozhodně mají renomé, nejsou do jisté míry deformovaní televizním zpravodajstvím a publicistikou, což bylo důležité. Hledali jsme nějakou novou formu. Je ta představa i spolupráce s námi strašně bavila, protože nikdy předtím s novináři nepracovali. Takže i pro ně to byl vstup do nového světa. Oni vstoupili do světa novinářů a my do světa dokumentu a natáčení vůbec.

Kdy jste natočili první reportáž?

Poprvé jsme točili v září 2016.

Pracujete na nějaké reportáži, nebo již jste s natáčením pořadu skončili?

Pořad procházel různými fázemi. První rok jsme si na sebe upletli trochu bič, to znamená, že jsme opravdu co 14 dní točili, nebo jsme dokončovali případy. Nastavili jsme si dost častou frekvenci, která pro nás nebyla ve výsledku úplně šťastná. Leccos jsme si na tom vyzkoušeli, hodně jsme se u toho naučili a poté jsme si řekli, že tempo zvolníme. Chtěli jsme se zaměřovat na silnější témata, věnovat se jim delší dobu, chtěli jsme přijít vždycky s něčím novým. První rok byl tedy ve znamení velkého a častého natáčení, ten druhý jsme zvolnili. Na začátku to bylo opravdu jednodenní natáčení, v tom dalším roce jsme to točili víc dní. Když jsme na podzim 2018 zveřejnili zcela jistě nejviditelnější díl o Babišově synovi a o tom jeho odvozu na Krym, tak to byla taková laťka, kdy jsme si uvědomili, že tohle překonat něčím dalším bude hodně těžké. Nechtěli jsem vklouznout zpátky k točení případů, které jsou snadno dosažitelné. Poté bylo hledání nového tématu o to těžší. Následoval díl o obětech sexuálního zneužívání v církvi a potom jsme další věc již neplánovali a opravdu jsme si řekli, že musí přijít ten nápad, impuls.

Kdo rozhodoval o tom, jaký formát pořadu to bude, a proč zrovna „dokumentární detektivka“?

Nemyslím si, že by to bylo jasné od začátku. Je to forma, kterou do toho víc vnesli režiséři, protože zadání bylo nekopírovat to, co už tady je. To znamená, že jsme nešli dělat Reportéry ČT, ani Na vlastní oči, ty formáty jsou dost podobné. Je to publicistika – mluvící hlava, komentář, grafika, mluvící hlava – nijak to tím nezlehčuji, ale je to žánr, který je svým způsobem jasně daný, který funguje a sleduje ho jistá skupina lidí. Ti ho sledují dál a dál a je to pouze nějaká část diváků. Tím, že jsme měli svobodu v tom, že si to můžeme vymyslet, jak chceme, mohli jsme si to vyzkoušet, mohli jsme opravdu točit i o té novinářské práci. Bylo jasné, že i reportéři jsou součástí příběhu. Nejsme schovaní za kamerou a neodehrává se to před námi, ale musíme do toho nějakým způsobem vstoupit, musíme něco zjistit, někde se někoho zeptat, zjistíte, že je to falešná stopa. Tím se odvíjí příběh, který by vás měl dovézt k nějakému

zjištění. Zjistili jsme, že pro diváky a čtenáře Seznam Zpráv je tento žánr zajímavý, že je to přitažlivé, mají pocit, že jsou součástí toho pátrání a vtáhlo je to.

Proč je pořad nazvaný jako investigativní detektivka? Můžete tento žánr definovat?

Myslím si, že nazvat to dokumentární detektivkou byl nápad Víta Klusáka, kdy tím chtěl evidentně evokovat žánr detektivky, kde je napětí, lidé to sledují a chtějí vědět, jak to dopadne. Tímto formátem se asi chtěl nechat inspirovat. To znamená zdůraznit i ten proces hledání. To, že to vybočilo ze šablon, z učebnicových definic, si myslím, že je jedině dobře. Kdyby to zapadlo do definice, tak je jasné, že jenom kopírujeme něco, co tady už jiní dělají. Zkoušeli jsme novou metodu.

Přišla inspirace ze zahraničí, nebo je to celé nově vymyšlené?

Vít Klusák se spíš inspiroval formou různých napínavých pořadů a reportáží, kdy na tom byla lákavá kombinace filmařských postupů a zjišťování naprosto reálné věci.

Jak hodnotíte ojedinělé zpracování, jakým je pořad natočen?

Nikdy jsem se vlastně nad tím takhle nezamýšlel, protože v každou chvíli to pro mě bylo něčím nové nebo zajímavé anebo se to někam vyvíjelo. Takže jsem měl pocit, že se to někam posouvá. Pro diváky to muselo být zajímavé tím, že viděli to zákulisí. Spoustu věcí jsme jim odkryli, ukázali, jak některé věci fungují, jak se novináři o věcech baví, ukázali jsme jim hodně ze své kuchyně. Někdy se to teoreticky mohlo obrátit proti nám, protože někdo mohl mít pocit, že se se Sabinou bavíme, jak by se třeba ve veřejnoprávní televizi nebavili. Respektuji, že jsou lidé, kteří by to takhle třeba nedělali, protože jim to není příjemné.

Když mluvíte o rozhovorech se Sabinou Slonkovou, jak probíhalo natáčení rozhovorů mezi vámi a paní Slonkovou (telefonování si, rozhovory v restauraci)? Bylo to na první dobrou nebo jste dostávali pokyny od režisérů, jak by to mělo vypadat?

Bylo jasné, že takové rozhovory v tom musí být. Protože velká část rozhovorů sloužila k tomu, aby zachytily reálnou situaci, to znamená, že jsme velmi často spolu takto reálně komunikovali. Buď jsme si předávali jisté informace nebo jsme je analyzovali, vzájemně vysvětlovali, abychom je pochopili, abychom se posunuli. Druhá část rozhovorů sloužila k vysvětlení situací divákům, interpretovali jim to, co se stalo. Když se máte na kameru bavit s někým, s kým se bavíte úplně běžně, tak je to naprosto jiným žánr. Musíte strašně vážit slova, musíte vědět, co tam nesmíte říct, protože si to nemůžete dovolit. Za každou cenu byste měl být hyperkorektní, ale není úplně přirozené, abyste v dialogu s kolegyní mohl říct vždy jenom to, co umíte v tu chvíli doložit. To na tom byla ta nejtěžší část. Netvrdím, že to vždy působilo přirozeně, často

to přirozené nebylo. Ale rozhodně to byly situace, které vycházely z reality. Režiséři byli vždycky smutní, když Sabina něco zjistila, volala mi, nebo jsme se potkali, to máte vždy tendenci to tomu druhému říct. Režiséři vždy říkali: „Neříkejte si to, řeknete si to za chvíli na kameru.“ Já jsem taky kolikrátě Sabině říkal, aby mi to ještě neříkala, protože na to nebudu umět reagovat znovu stejně. Takže jsem zažil několik situací, že se nejdříve musely nastavit kamery, najít místo, kde si to povíme, a už to není skutečnost, protože to říkáte s nějakým zpožděním, ale odpovídalo to tomu, co jsme si stejně museli říct.

Jak postupujete, když přijdete na nějakou informaci, nebo se nedovoláte číslu a ono vám za pár hodin volá nazpátek a není u toho kamera? Dotáčí se to poté?

To je na tom úplně to nejhorší. Nejlepší by bylo se s každým sejít face-to-face, protože telefonování je pro pořad to nejhorší. Tyto situace se ale stoprocentně stávaly, strašně složitě si štelujete kamery, mikrofon a dotyčný to nezvedne. Celé to je ztracený čas, sednete do auta a on se ozve zpátky. Vůbec si nevzpomínám, jak jsme je mohli zachytit. Vybavuji si ale jednu věc, která je nezapomenutelná. Když jsme natáčeli díl o Davidu Rathovi, tak jsme za ním byli v Hostivici, kde má svoji ordinaci. Museli jsme ho tam navštívit, bylo jasné, že s námi nebude chtít spíš mluvit. Byli jsme donuceni čekat v autě před tím domem, až z toho domu vyjde. Seděli jsme v nastartovaném autě, protože byla hrozná zima. Kolegové ze štábu v druhém autě zjistili, že mají píchlé kolo a odjeli do servisu ho nechat vyměnit. Ve chvíli, kdy odjeli, Rath vyšel z domu. Vyběhli jsme se Sabinou z nastartovaného auta a jediné, co jsem mohl udělat, bylo zapnout mobil a natočit ho na něj. Nakonec to byla naprosto klíčová scéna. I tahle situace se dala našťěstí zachránit.

Kdo a jak vybírá, které téma budete natáčet a které ne?

Na začátku v první sezoně jsme vycházeli z toho, že navážeme tam, kde naše spolupráce před těma lety skončila. V roce 2002 byla na Sabinu objednána vražda. Byl za to odsouzen Karel Srba, tehdejší tajemník ministra zahraničí Kavana. Vraždu měl vykonat podivný týpek zvaný Citron. Tohle byla naše poslední spolupráce v roce 2002. A když jsme se k tomu vraceli, tak jsme najednou měli informaci, že Citron žije v Itálii, že je za vodou. Mezitím byl Srba už zase na svobodě. Takže jsme se rozhodli, že půjdeme touto cestou. První díl byl o tom Citronovi, co říká, kde žije, kdo se o něj stará. Všechno, co říkal bylo zvláštní a dodnes nevysvětlené, protože on se po natočení dílu úplně odmlčel. A Srba, se kterým jsem vedl rozhovor, k tomu příběhu taky přidával různé náznaky. Tento náš start nás vedl k tomu, že jsme se zabývali těmi minulými nedořešenými případy z nultých let. Řešili jsme záhadnou smrt Stanislava Grosse, zabývali jsme se amnestií Václava Klause, komu to sloužilo a kdo si to případně objednal. Poté jsme se

začali inspirovat věcmi, které byly aktuální. To byl případ Jiřího Paroubka a peněz kolem něj. Poté jsme se samozřejmě dotkli tématu Andreje Babiše, který najednou byl ta politická top persona. Takže jsme se v té první sezoně dostali od minulosti k tomu současnému. Poté jsme se inspirovali tím, co je teď.

Jak dlouho na jedné reportáži pracujete?

Samotná fáze natáčení a zpracování, což není zdaleka nejdelší fáze, trvá zhruba dva tři týdny. Natočení, střížna, zjišťování dalších informací. K tomu si musíme připočítat fázi, která se nedá asi úplně změřit. Protože než vyjedete natáčet, musíte vědět, kam pojedete, s kým budete mluvit, kdo o čem zhruba bude mluvit. To může klidně zabrat i další měsíc, někdy i mnohem víc viz. Andrej Babiš mladší.

Kolik lidí na natočení reportáže od rešerše po stříh spolupracuje?

Příprava natáčení byla věcí mě a Sabiny a editorky. Samotného natáčení a postprodukce se podílelo asi sedmi deseti lidí.

Jaký má rozpočet jeden díl?

O tom nemám vůbec přehled a jsem za to rád. Financoval to Seznam Zprávy, jiné financování to nemá. Já jako autor jsem nechtěl být vtažen do debat, kolik to stojí.

Jaké jsou vaši zdroje informací?

Když děláte tuhle práci tak dlouho, jako ji děláme my se Sabinou. V mém případě 29 let a Sabina to má podobně. To znamená, že za ty léta víte, kdo jaké informace má, jestli vám je může poskytnout, kdy vám ji poskytne off-record. Je to často o tom, že vám dá jenom nějaký střípek, který si musíte zasadit do mozaiky. Z veřejných informací byste toho moc nesestavil. Musíte vycházet z toho, že máte nějaké lidi, kterým můžete zavolat, zeptat se jich na něco a oni vám to off-record řeknou, poradí, nasměrují. Třeba vás to jenom dovede k někomu, kdo tu informaci má a má i důkaz. Ne každého můžete odkrýt nebo zmínit, kdo to je, protože byste ohrozil jeho zaměstnání, jeho bezpečnost.

Měli některé vaše zdroje špatné informace?

Někdy se to stane, že někdo začne vydávat svůj dojem za pravou informaci. To ale odhalíte brzy při tom ověřování.

Řídíte se etickým kodexem Seznamu? Jaké máte pravidla pro používání skrytých kamer?

Skrytá kamera je krajní prostředek, má být používána v krajní situaci. Když jiným způsobem

nemůžete pořídit důkaz, který ale ve veřejném zájmu pořídit máte. Je to situace, o které má vědět šéfredaktor, musí být jasně dané, proč se ta věc děje. To je ten základní kodex.

Jak vybírat, které informace jsou důležité, aby se vložili do reportáže, a které ne?

Jsou informace podstatné a poté jsou informace vedlejší, irelevantní. Je jasné, že pokud má pořad 20 minut a natáčíte ho celý den, tak během toho dne natočíte víc než 20 minut. Je to klasický výběr podstatných informací. Obecně nejde říct, že bychom nějakou informaci schválně nepoužili. Nebyla-li pro ten případ podstatná, tak se samozřejmě nestala jeho součástí.

Co je ta hranice etiky, za kterou byste již nešli?

Sto procentní hranice je ta, když by to mělo ublížit někomu, kdo je nevinný, není součástí pořadu, pokud by tam nebyl obecný a veřejný zájem, abychom toho člověka představili veřejnosti. To je jasná hranice.

Vnímáte určitou míru zinscenování scén v reportážích jako etický problém?

Nevnímám je jako etický problém, protože tyto hovory byly opakováním našich reálných hovorů, kdy jen třeba neběžela kamera. Jako problém spíš vidím, že to v tu chvíli nepůsobí úplně autenticky, protože jsme si ten dialog třeba říkali podruhé. Neříkali jsme si nic, co bych si neříkali normálně. Když člověk mluví najednou na kameru, tak ono je to samo o sobě najednou nepřírozené. Jsou mistři, kteří si stoupnou před zapnutou kameru a máte pocit, že mluví s vámi, ale to není můj případ. Když mluvím na kameru, tak si rozhodně nepřipadám autenticky a přirozeně.

Kdo vše se podílí na finální verzi jednotlivé reportáže?

V žádném případě to není pouze v gesci režisérů. Na celém procesu výroby se podílí tým lidí – autoři, editor, režiséři a střihač. Mluvíme do toho všichni, protože každý vnímá něco jiného.

Použili jste v některé reportáži skrytou nebo falešnou identitu? Jak se k tomu stavíte?

U mě se Sabinou je to už těžké, ale musím vám říct ten zlom. Dostali jsme se na Čapí hnízdo jako normální zájemci o služby. Nakráčeli jsme tam se Sabinou s tím, že jsme se tam ptali, že bychom chtěli uspořádat firemní večírek a jaké jsou možnosti. V dalších měsících, kdy už se začalo o našem pořadu mluvit, tak bychom si to už nedovolili. Tehdy to ale fungovalo a musím říct, že ten personál Čapího hnízda byl velice uctivý, ochotný, všechno nám ukázali, všechno nám řekli. Když se Agrofert v centrále dozvěděl, že tam Slonková s Kubíkem jsou a mají otázky. Protože my jsme tam šli poté podruhé už s kamerou. Sabině se najednou ozval mluvčí Agrofertu Hanzelka a říkal: „To není možné, vy tam nemůžete natáčet. Nemůžete zpovídat

personál, oni na vás nejsou vycvičený.“ Sabina mu říkala, že ne, že jsou úplně báječní, všechno nám ukázali. V Agrofertu v ten moment měli asi hodně těžkou chvíli.

Falešnou identitu jsme tak použili jenom v jednom díle, kdy jsme poslali našeho zvukaře. Dostali jsme se totiž do fáze, kdy jste už tak nápadný, že některé věci nemůžete dělat nenápadně. Nemůžete přijít někam a ptát se, jestli je tam pan Protopopov, když oni vidí, že se jde ptát Kubík. Ohrozil bych tím, že se nějakou informací dozvíme.

Jak dlouho jste celkově pracovali na reportáži o Andreji Babišovi ml.?

Ten půl rok je docela reálný. Reportáž jsme točili v říjnu 2018 a navazovala na informace, které byly známé od začátku roku 2018. Informace, že Babiš mladší poslal z Ukrajiny mail české policii, že je unesen kvůli Čapímu hnízdu a žádal pomoc. Tehdy tu informaci zveřejnila Sabina na Neovlivní.cz. Bylo jasné, že tím, jak policie nenaložila s touto informací, se někde něco děje s Babišovým synem. O tom Sabina psala na jaře a od té doby jsme se tím zabývali, jak se k němu dostat, kde by se mohl nacházet.

Jak jste přišli na to, že se nachází na dané adrese ve Švýcarsku? Byla to informace od policie?

Určitě ne, ale ani vám to nemůžu říct.

Jak dlouho jste ve Švýcarsku byli? Jeli jste tam jednou nebo opakovaně?

Reportáž je naprosto věrná. Byli jsme tam dva dny. Náš velký problém po ubytování a dojezdu na to místo byl, jak se dostat dovnitř. Protože najednou vidíte, že to není vůbec jednoduché. Jeli jsme tam ještě jednou poté, co ta reportáž byla zveřejněná. My jsme ji zveřejňovali asi 10. listopadu 2018 a poté, co se tady strhlo za melu, kdy se to stalo veřejným tématem, všichni to komentovali, sdíleli, přebírali. Nova si z toho udělala polovinu svých večerních zpráv, kdy vzali naši reportáž a z půlky ji odvysílali. Nemyslím, že je to úplně košer, vzít si někoho obsah a takto ho použít, ale dobrý. Andrej Babiš mladší nám tehdy pod vlivem toho, co se dělo, co o něm říkal jeho otec, nám napsal email. Po natočení reportáže nám normálně psal dál, dokonce i věděl, že ta reportáž bude odvysílána, věděl, jaké téma zpracováváme. Třetí den po odvysílání náš tedy požádal o zprostředkování kontaktu na policii, protože měl pocit, že jeho otec v České republice o něm permanentně lže, že ho svými výroky poškozují a že chce vypovídat. To navazovalo na jeho urgentní mail z ledna. My jsme mu tedy díky nejvyššímu státnímu zástupci Pavlu Zemanovi poslali kontakt na policii, se kterou mohl komunikovat. Zároveň nám v tom posledním mailu napsal, že má strach, že ho jeho otec bude chtít od kontaktu odstříhnout a že matka je pod vlivem otce. My jsme se za ním vypravili. Tam už ta možnost s ním mluvit nebyla.

Kolik lidí a kdo s vámi do Švýcarska jel?

Byl jsem tam já se Sabinou, ten zvukař, kameraman, režisér. Takže asi pět nebo šest lidí.

Řešili jste dopředu použití skrytých kamer? Kdo byla redakční autorita, která vám tuto věc umožnila? Kolik jste jich celkem použili?

Řešili jsme to už Česku. Použití nám povolil šéfredaktor. Situaci jsme konzultovali i s právníky, abychom věděli, že to udělat můžeme. Ti nám řekli, že veřejný zájem, který v této věci byl, to umožňuje. Věděli jsme tedy, že jedeme natočit člověka, který je klíčovým v kauze, která se týká českého premiéra.

Kolik skrytých kamer jste použili?

Jednu jsem měl já a jednu měla Sabina.

Jak zpětně hodnotíte setkání s Juniorem?

Celé mě to překvapilo. To si nenaplánujete, ani jsme nemohli doufat, že s ním budeme mluvit. Jeli jsme tam s tím, že by tam mohl být. To, že jsme mluvili s jeho matkou, která otevřela dveře, to pro nás byl vrchol toho, že víme, kde žije, víme, kde je. To, že se Babiš mladší záhy objevil v té předsíni, to už bylo nad rámec našeho očekávání. A to, že s námi mluvil a odpovídal nám na otázky bylo už úplně neuvěřitelné. Celá ta situace nás překvapila. Překvapila nás jeho vstřícnost, jeho slušnost, jeho pokora, tendence se omlouvat. Důležitý detail na tom je, že ta jeho matka stála celou dobu vedle něj. Byla tedy přítomná všem našim otázkám, všem odpovědím. Jenom v jednu chvíli se mu snažila napovědět slovo. Potom ta matka řekla, že už by to stačilo, to jsme respektovali. Celá situace byla zajímavá tou jeho ochotou odpovídat, slušností a pro mě tím kontrastem s tím, jak jedná jeho otec.

Jaký jste z něho měl pocit i třeba z toho zdravotního hlediska?

Tak pocit jsem měl takový, že ten člověk má problém, se kterým se léčí. O tom i mluvil, o péči manželů Protopopových.

Jak probíhala další komunikace s juniorem? Zazněla veškerá v reportáži, nebo jste některou nezveřejnili?

Byl nešťastný z toho, co jeho otec dělá, jak jeho hodnotí. Prosil o ten kontakt na policii. Ustalo to tím, když jeho otec dal kytky na Národní třídě o půlnoci, měl strašnou starost o svého syna a odjel za ním. Od té chvíle se jeho syn odmlčel. Premiér Babiš poté to setkání popsal na televizi Nova, kde řekl, že jeho syn je stále přesvědčen, že na té Ukrajině byl nedobrovolně. Bylo tedy jasné, že s ním šel tuto situaci rozebírat. Andrej Babiš touhle větou možná nechtěně potvrdil věrohodnost naší reportáže. A syn se odmlčel.

Co myslíte, že se stalo na tom setkání?

To už je opravdu rovina spekulací. Myslím si, že jim bylo vysvětleno, jak se mají chovat.

S panem Protopopovem jste další setkání již neměli?

Setkání s ním jsme neměli, on neměl zájem se s námi bavit a setkávat. Ale je pravda, že nějaké informace o panu Protopopovi jsme následně získali a získávali. Protože leckdo ho poznal, leckdo si vzpomněl na svoje staré zážitky. Poté máme informace, které nemůžeme zveřejnit, protože jsou už promlčené. Nemůžeme vytahovat staré kauzy, vynesené rozsudky, kterými by se on mohl cítit poškozen. V další fázi tedy již nebylo jednoduché zveřejnit všechno, co jsme zjistili, protože když to řeknu trošku obecně, to že má někdo odsuzující rozsudek v nějaké kauze, následně má tu věc zahlazenou, protože již uplynula doba, tak vy nemůžete jen tak zveřejnit, že byl odsouzený, na jak dlouho a v jaké věci, protože on to má již zahlazené. Mohl by se poté bránit žalobou.

Vyhrožoval vám někdo v souvislosti s touto kauzou?

Určitě nemůžu říct, že by se objevily nějaké reálné hrozby. Ta situace byla celkově nepříjemná, protože tím, že má poměrně početnou skupinu stoupců, která má pocit, že jak to vidí Andrej Babiš, tak je to správně a ten, kdo tvrdí něco jiného je zrádce, škůdce, svině, hyena. Tak samozřejmě jistá skupina lidí má pocit, že když na vás budou útočit nebo by vám ublížili, tak by vykonala dobro. To je na té situaci to nepříjemné, protože nikdy nevíte, který cvok si řekne, že by bylo vlastně fajn vás odstranit.

Andrej Babiš poté v Blesku uvedl, že advokát jeho bývalé manželky Beatrice podal na vás i Sabinu Slonkovou trestní oznámení. Je to pravda? Jak celá věc dopadla?

Nevím, jestli trestní oznámení bylo podáno, protože do dnešního dne nás s trestním oznámením nikdo neseznámil. Nemůžu to vyloučit, ale na druhou stranu nemůžu ani rok a půl po odvysílání říct, že by se něco v té věci stalo.

Advokát Alexander de Senarclens později měl uvést, že zabránil dalšímu rozhovoru s Babišem juniorem. Co je na tom pravdy?

Stala se tam pro nás nečekaná situace, že my jsme tehdy šli v té ulici k domu, ve kterém v tu dobu bydlel. Z vedlejšího vchodu vystoupil muž, který působil, že tam bydlí. Prostě jsme se potkali, my jsme šli po chodníku a on kolmo vyšel z domu. Oslovil nás, jestli jsme novináři z televize Nova, to pro nás bylo zajímavé, proč si nás Švýcar plete s novináři z televize Nova. Asi nějakou povědomost o televizi musel mít. Řekl nám, že tam nemůžeme natáčet, že si to rodina nepřeje, že máme odejít.

To byl ten jeho advokát?

Ano, to byl jeho advokát. Ale byl to prostě člověk, který v tu chvíli už zastupoval rodinu. Já si myslím, že to byl advokát, který byl povoláný do služeb spíš Andrejem Babišem starším. To je ale spíš můj dojem.

Andrej Babiš starší říkal, jak jsou před barákem televizní štáby. Byli tam novináři?

Nebyli. Andrej Babiš to psal ve snaze udělat z novinářů ty největší hyeny. Když jsme byli asi ještě 200 kilometrů před Ženevou, tak Babiš vydal tweet, že někdo právě buší u jeho syna na dveře. Když jsme tam večer přijeli čtyři dny po zveřejnění, tak tam nikdo nebyl, všude byla tma. Žádné novináře jsme tam neviděli, ale samozřejmě to neznamená, že tam nemohl někdo přijet. Vím, že tam svůj štáb poslala Česká televize, stoprocentně tam byla televize Nova. Ostatní média se taky snažila kontaktovat Andreje Babiše, ale nevěřím tomu, že by někdo bušil na dveře. Nehledě na to, že ty dveře tam ani nejsou označené, ale to je jedno.

Můžete se prosím na závěr představit? Kde jste v minulosti pracoval?

Dělám svoji práci již hodně dlouho. Ocitl jsem se v médiích v naprosté výjimečné době, kdy se děly velké věci a kdy byla velká poptávka po mladých novinářích. To mě otevřelo spoustu výborných příležitostí. Mám zkušenost s ryzím politickým zpravodajstvím, s rozhovory, s investigativními kauzami, s vedením týmu. Mám pocit, že ta moje dlouhá kariéra je vlastně docela pestrá, není to žádné ustrnutí v jednom bodu, to mě na té práci baví. Baví mě střídání témat a žánrů. Až v Seznamu jsem ale dokázal skloubit autorskou činnost s řízením týmu.

Za ty léta poznáte, že si vůbec nemá cenu a pro tu práci to nepotřebujete vytvářet k někomu jakýkoliv vztah nebo trpět pocitem nenávisti a pomstychtivosti, nebo naopak, že byste chtěl někoho šetřit. Jako novinář se do těchto škatulí nemáte pouštět, protože jste zažil už spoustu politiků, vlád, vlivných a nevlivných. Takže vás jen tak nic nerozhází. Tahle práce vám permanentně vytváří nevraživost. Nemůžete v této práci chtít pociťovat nějakou sympatii k těm mocným, musíte je brát jako objekt, který popisujete a za to svoje popisování si občas vysloužíte nějaké tvrdé odsudky, bylo to u Andreje Babiše, u Miloše Zemana i u Václava Klause, Jiřího Paroubka, Stanislava Grosse. V dobách, kdy byl Gross místopředsedou ČSSD, byl vůči novinářům mírný, až jim byl nakloněný, někdy byl zdrojem zajímavých informací. Ale sotva se stal premiérem a začal se řešit jeho byt, tak se najednou taky stanete tím objektem jeho nenávisti, protože píšete věci, které ho poškozují. Nemůžete tedy v této profesi absolutně být kamarád nebo příznivec s nějakou politickou postavou.

Příloha č. 2: Rozhovor s Vítem Klusákem, režisérem pořadu Zvláštní vyšetřování

Rozhovor se uskutečnil 14. března 2020 a kvůli koronavirové krizi prostřednictvím aplikace Skype.

Čí byl nápad začít natáčet a jak vznikla „dokumentární detektivka Zvláštní vyšetřování“?

První, kdo mi volal byla Sabina Slonková, ale hned na prvním setkání jsem se potkal i s Jirkou Kubíkem. Já jsem do toho vtáhl Filipa Remundu. Původně oslovili jenom mě, ale já jsem říkal, ať to udělám všichni dohromady i s Filipem. Když jsme se potkali se šéfredaktorem Jakubem Ungerem, tak on byl první, kdo mluvil o tom, že by byl rád, kdybychom vyvinuli nový žánr. Jiří se Sabinou chtěli investigativní formát, ale nepadla řeč o nějakých atypických prvcích. O těch mluvil hlavně ten šéfredaktor, který měl takovou představu. Jakub Unger hned na tom prvním setkání říkal, že by si přál, aby to byl vzhled do té práce, protože v těch všech ostatních pořadech jsou prezentovány výsledky, na co reportéři přijdou, ale nenahlíží se jim do kuchyně a neukazuje se složitost toho pátrání. Vznikalo to spíše sporadicky. Když se podíváte na první tři nebo čtyři díly, tak uvidíte, že jsme ten formát, styl vyvíjeli. Nesedli jsme si a nenapsali si v bodech, jak to bude vypadat. Nejdřív jsme totiž taky potřebovali vidět, jak vypadá práce Sabiny a Jiřího, protože to nám nemohli ukazovat nějak nanečisto. Objevovali jsme, jak by se to dalo snímat a poté jsme se střihačem Janem Zuzkou objevovali, jak s tím budeme pracovat ve střizně. On je takový matador televizních formátů. On stojí za takovou tou dynamickou kvazidetektivní podobou. Měl i velký vliv na práci s hudbou, kdy já bych s tím občas nakládal jinak. Připadá mi, že někdy hudba až příliš radí tu emoci. V některých dílech jsem si to úplně nepohlídal. Je to způsob, jak doručit závažné investigativní informace k divákům, kteří by běžně nekoukali na publicistiku. Oproti třeba Reportérům ČT tenhle formát dokáže zaujmout a oslovit lidi, kteří by si jiným způsobem informace nenašli. Nepopírám, že jsme tím sledovali tento cíl a pořad je takový trojský kůň. Doručit témata někam, kam by suchá publicistika nedoputovala.

Takže bylo jasné, že pořad budou dělat Sabina Slonková s Jiřím Kubíkem a ti oslovili vás.

Vy jste poté do týmu přidal ještě Filipa Remundu?

Mně volala Sabina, že by se chtěla sejít a něco tam vymyslet, aniž jsem to tušil, dorazil i Jiří. Řekli mi, že to bude společný pořad. Já jsem jim tam rovnou řekl, že když oni jsou dva, tak my budeme taky dva a přibral jsem Filipa. Oni se pravděpodobně chtěli vidět jenom s nějakou kontaktní osobou. Někdy se to stane, že zavolají zrovna mě, jindy jenom Filipovi. První natáčení bylo rovnou vymyšlení, jak to celé bude vypadat.

Věděli jsme, že hodně telefonují, že se hodně cestuje, spousta věcí se ověřuje v dialogu. Museli jsme to natočit tak, aby to nebyla nuda. Hned od počátku jsme chtěli ty nekonečné přejezdy zužitkovat tak, že tam budeme točit dialogy, které mezi nimi probíhají. Ale ono to tak skutečně mezi nimi probíhá. Problém byl v tom, že do té doby před kamerou nevystupovali, takže zvlášť v prvních dílech působili koženě, což nám bylo vyčítáno.

Myslím si, že později ale byli už mnohem bezprostřednější. Už jsem tam tolik necítil, že se nějak hlídají nebo sebestylizují.

Dokázal byste časově zařadit, kdy proběhla první schůzka a kdy se natočila první reportáž?

Já myslím, že docela brzy. První reportáž byla publikovaná tři neděle, měsíc po natáčení. A natáčení bylo maximálně dva, tři měsíce od prvního setkání, bylo to hodně brzy. Mám pocit, že to bylo v září v Bageterii Boulevard na Letenském náměstí.

V současné chvíli na nějaké reportáži pracujete, nebo jste natáčení přerušili?

Nastala tam situace, že to přešlo do občasníku. První sérii jsme museli, co měsíc odevzdat díl. Když se potom natočili závažné reportáže vrcholící Babišem juniorem, tak se podle mě v redakci rozhodli, že se v tom bude pokračovat, pakliže budou mít takto velké téma. Že pořad Zvláštní vyšetřování bude vyhrazené na ty sólo kapry. Není to tak, že bychom museli vyrábět další a další díly, ale čeká se na velké téma.

Pořad si tedy necháváte jako platformu na velké kauzy, pokud nějaké přijdou.

To je ale rozhodnutí Seznamu. Oni to nechtějí používat na běžnější kauzy, je to jejich producentsko-redakční rozhodnutí. Natočit jeden díl je totiž také mnohem nákladnější než natočit obyčejnou reportáž. Štáb je obsáhlejší, točí se to na 2 až 3 filmové kamery, náročně se to zpracovává. Všechny ty rozhovory se nejdřív přepíšu, protože se nejdřív stříhají v textu. Nefunguje to tak, že by jen tak někdo vybral nějaké věty. Jirí to dostane do redakce a nejdřív to přestříhá ve Wordu. Redakční práce okolo toho je novinářsky odlišná, než jak se pracuje s běžnou reportáží.

Zpět k formátu pořadu. O tom, jakou ten pořad bude mít formu tedy rozhodoval šéfredaktor Unger spolu s vámi? Nebo on vám nastínil, jak by se mu to líbilo, a vy s Remundou jste to dali dohromady?

On přišel s podnětem, že by si přál, aby tam byl zohledněný ten postup práce, aby to bylo nahlédnutí do kuchyně reportérů, včetně pochybností, váhání, rozporů mezi nimi. Ať to ukážeme jako je v detektivních formátech, kde vidíme, že se třeba policista vydává i za falešnou

stopou. To bylo jedno setkání, kde tohle řekl. S Filipem jsme si z toho něco vzali a vylezlo nám z toho tohle. Vzali jsme v potaz tyto poznámky, že to nemá být suchá publicistika, ale že to má být dějové, zábavné, chytlavé, napínavé. Ty prvky jsme tam začali sledovat, pěstovat a dodávat.

Jak byste ‚investigativní detektivku‘ jako žánr definoval?

Já nevím. Je to investigativní reportáž okořeněná o dějovost, při tom je tam sledována nálada, atmosféra a emoce. Aby ta věc byla jako dobrý seriál – zajímalo vás, co bude dál. Vidíte rozhovor s někým, ten vás třeba nechytne, nevíte, v čem je hodnotný, ale potom následuje scéna, kdy reportéři opouští úřad, kde ten rozhovor dělali, a bezprostředně to okomentují. Dovysvětlí, co se z toho suchého rozhovoru dozvěděli a řeknou: ‚Ten zase kecal jako.‘ Vy pochopíte, že mu nevěří. Není to tedy jen sběr dat, jako je v jiných srovnatelných pořadech, ale je to i s tím komentářem. Točili jsme všechny situace, které jsou okolo. V normální reportáži by bylo, jak reportér ťuká někomu na dveře, ten otevře a řekne, že se s ním bavit nebude. Ale my ukážeme dvě minuty, které tomu předchází.

Do jaké míry byly rozhovory Slonkové s Kubíkem reálné a do jaké míry byl zinscenovaný? Měli to napsané ve scénáři?

Ve scénáři ne, protože to vždy byly bezprostřední reakce na to, co se zrovna událo. Existoval pouze bodový scénosled ve smyslu: za kým se pojedje a o čem se s ním bude mluvit. K těm rozhovorům jsme je ale občas ponoukli, protože jsme potřebovali, aby se o tom pobavili. Je tam totiž velká věc, která divákům uniká. Než jsme se pustili do samotného natáčení, tak tomu předcházela jejich velká redakční příprava, kdy sháněli svědky, respondenty, obvolávali různé instituce. Při tom se dozvídali spoustu věcí, ale my jsme s nimi nemohli být týden předtím, když to všechno dělali. Některé věci a souvislosti, na které oni přišli, museli dostat do natáčení, které trvalo někdy dva a někdy tři dny. Proto se stávalo, že jsme je potřebovali posadit v autě nebo na lavičku a říct jim: ‚Teď musíte vysvětlit, jak s tím souvisí tahle úřednice‘. Zpočátku byli trochu škrobení, protože před kamerou nikdy nemluvili, ale řekl bych, že jsme je to naučili. Z 15 % jsme tomu dopomohli režijním ovlivňováním a hlavně se oni otrkali. Vadila nám kritika, že je z jejich promluv cítím, že je to na povel, takže když situace skončila – s někým dohovořili, tak záměrně jely kamery dál a my točily, co si oni doopravdy bezprostředně říkají. Museli jsme je k tomu přesvědčit, protože nebyli zvyklí, aby je někdo takhle zachycoval bez přípravy. Ale přistoupili na to, protože viděli, že ty jejich bezprostřední reakce jsou mnohem uvěřitelnější.

Jak jste postupovali v situacích, kdy reportéři někomu volali, nedovolali se, číslo jim poté volá nazpátek a nebyly u toho kamery? Dotáčelo se to poté?

To jsme řešili tak, že jsme to nezvedli, rychle jsme připravily kamery a hned volali nazpátek. Když už byli doma, tak měli instrukce, aby to natočili bez nás. My jsme poté natočili třeba záběr z dálky, že stojí na pumpě a ten telefonát se tam vložil. Vždycky jsme nějaký způsob našli.

Když se vrátíme k výběru témat reportáží, měli jste vy jako režiséři možnost se podílet na výběru, nebo to bylo čistě v kompetenci Slonkové s Kubíkem?

Někdy to s námi probírali, jestli si myslíme, že je to dostatečně obsáhlé pro formát té půlhodiny. Témata vybírali oni, řekl bych, že největší vliv na to měl právě Jakub Unger. Jiří mi nebo Filipovi ale často volal a rozebíral s námi, jestli si myslíme, že z toho uděláme celý díl a není to jen na deset minut. Mám dojem, že jsme takhle některé náměty odsunuli, protože jsme měli obavu, že bychom z toho plnohodnotný díl nepostavili. Ale pamatují si to hodně vzdáleně.

Můžete generalizovat, jak dlouho jste na jedné reportáži pracovali?

Byl to den příprav, který často probíhal s Jiřím, kdy se komunikovalo nad bodovým scénářem a dával se dohromady natáčecí plán, kam se pojedou nejdřív, čemu věnovat jaký čas, jestli použijeme dron. Poté se dva až tři dny točilo. Dále to putovalo na přepis, odhadem se to asi týden stříhalo, protože se nejdřív přestříhal line-up, kdy to jsou jen výpovědi a to základní řazení. Někdy to je až dvakrát delší než ten finálový výsledek. Je to takové textové řazení. Den se míchá zvuk a souběžně se dělají barevné korekce, do toho museli animátoři na Slovensku připravit titulky. Další dva dny je tedy ta postprodukce.

Jaký má jeden díl rozpočet?

Vím, že by Seznam nechtěl, aby se o tom mluvilo. Není to nijak nadstandardní, odpovídá to hodnotě pořadu, jak je to v českých televizích běžné. Ale upřímně řečeno na online pořad je to trochu víc. My jsme to vyráběli na klíč, takže nemůžu mluvit za zadavatele.

Říkal jste, že jste to teda točili na 2-3 kamery. Je to tak?

V základu to bylo točené na dvě velké filmové kamery, ale hodně jsme používali kamery GoPro. V těch autech byly až tři. Do toho někdy vzadu seděl kameraman, když se ho tam podařilo schovat, který to točil ještě z jednoho úhlu. Dále jsme měli dron a skryté kamery, především brýle. Ale používali jsme i jiné skryté kamery, třeba v kelímku, v tužce.

Měl jste z předchozích dokumentů nějakou zkušenost se skrytými kamerami?

V něčem už jsme to používali, když jsme točili komunistického prokurátora, to bylo v hodinkách. Nebylo to úplně první setkání s touto technikou, ale takto často jsem s tím do té doby nenakládal.

Stanovili jste si pro to nějaká pravidla dopředu, nebo jste vycházeli pouze z pravidel etického kodexu Seznamu?

Základní pravidlo je, že pokud ta hodnota získané informace je společensky důležitější než ochrana osobních práv toho, koho zachytíte, tak to můžete použít. S Filipem máme takové pravidlo, že nám nečiní problém skrytou kameru použít při natáčení, ale ve střížně přichází ta rozvaha, jestli to bylo bezpodmínečně nutné, jestli už tím nezasahujeme do něčích práv až příliš. Takže kdyby se nám Babiš junior začal svěřovat s něčím totálně soukromým, tak tam by se určitě vedla velmi tvrdá debata, jestli tyto záběry můžeme použít. Hranice se tedy hledá v té střížně a konzultujete to se spoustou lidí, s právníky ze Seznamu, s šéfredaktorem.

Jak se stavíte ke kritice, která říkala, že jste překročili hranici etiky, když jste natáčeli Babiše juniora, který má zdravotní problémy?

Já to respektuji, že na to každý pohlíží trochu jinak, ale zároveň tím, že jsem znal ty okolnosti, Sabina s Jiřím si s ním po tomto setkání intenzivně dopisovali a dávno před zveřejněním mu prozradili, že celý ten rozhovor byl zachycený a že to chtějí zpracovat do reportáže. On jim odepsal: „OK. A když už jste mě takhle napálili, tak mi sežeňte aspoň nějaké nezávislé policisty, kteří se budou mé kauze věnovat.“ Nebylo to tak, že by řekl, že to nesmíme v žádné případě použít. Vůbec! Já jsem ty maily viděl na vlastní oči. Komunikoval ve smyslu, že je vlastně rád, že se to někdo dozvěděl, protože má strach a ať ho propojíme s důvěryhodnými policisty.

Co je tedy ta hranice etiky, za kterou byste nešli?

Pokud je ten dotyčný obeznámen s natáčením a vlastně se mu neprotiví, tak nevidím problém v tom, abych s tím materiálem dál nakládal. Druhá věc je ta, že tak jako většinu diváků mi přišlo naprosto neuvěřitelné, že syn premiéra někde putoval s někým a dával najevo, že tam nebyl dobrovolně. A ještě k tomu na anektovaný Krym, kde se tajné služby předhání o to, která sežene co. Takle informace neměla zůstat lidem skryta. Ta matka to při jeho vyprávění vůbec nepopírá. Kdyby přeci vyprávěl nějaké bludy, tak by ta maminka řekla: „Prosím vás, kluk v tom má trochu zmatek“. Nenechala by ho to takhle odvyprávět přeci. Nebylo mi to vůbec příjemné, že se musíme nořit do něčeho takhle osobního, rodinného. My jsme teda víceméně o tom obsahu nerozhodovali, tím se nechci vzdávat odpovědnosti, ale my jsme třeba ani nevěděli, že tam letíme natáčet tohle. Sabina s Jiřím měli strach, aby se to nějakým způsobem neprozradilo. Všechno jsme se to dozvíдали až postupně.

Pokud by vám tedy poté Andrej Babiš mladší napsal emailem, že s odvysíláním nesouhlasí, tak i přes to, že tam byl významný veřejný zájem, tak by se to neodvysílalo?

To by bylo rozhodnutí Seznamu. To je ten rozdíl, když my jsme dělali věci pro Českou televizi,

tak jsme rozhodovali o tématech a o tom, jak je uchopit, řešili jsme, co ještě ukázat a co už ne. Tady jsme ale dělali servis a tato rozhodnutí byla na bedrech Sabiny s Jiřím, případně jejich nadřízených.

Oni to s námi sice konzultovali a taky v některých dílech nebylo zdaleka všechno, co jsme natočili, protože nám přišlo, že už něco sklouzává k bulvárnosti. Byli jsme ale spíš poradní hlas.

Takže na té finální verzi, jaká informace a scéna se dá do reportáže, jste se podíleli vy s Remundou a hlavně Sabinou a Jiřím?

Ano, ale my jenom tím poradním hlasem. Hlavní slovo měli oni, protože oni jsou ty hlavní tváře a oni ručí za obsah.

Byly i díly, do kterých se nám nechtělo vůbec. My jsme sice podepsaní pode vším, že jsme to dělali spolu, ale s Filipem jsme se na natáčení střídali. Některé díly točil jenom Filip, některé jenom já, ze začátku jsme to točili dohromady, když jsme vyvíjeli ten styl. Stříhali jsme to ale spolu. Proto jsme se tam taky oba podepisovali. Ale třeba já jsem v tom Švýcarsku vůbec nebyl, to točil Filip. Já jsem točil zase ty české scény.

Prohazovali jste se takhle v rámci jednoho dílu, nebo i tak, že jeden natočil jeden díl a druhý zase jiný díl?

Dost se to proměňovalo, protože například v případě toho Švýcarska jsem tam já nemohl být, navíc bylo zbytečné zařizovat ještě jednu letenku. Různě jsme si to prohazovali. Větším pravidlem ale bylo, že některé díly jsem dělal na place já sám, některé Filip a při tom zpracování jsme se vždycky potkali dohromady.

Jak dlouho jste teda točili ten díl o Andreji Babišovi juniorovi? Věděli jste od začátku, že Andreje Babiše mladšího hledají?

Nene, já myslím, že Filip ani pořádně nevěděl, proč letí do Švýcarska. Podle mě se to dozvěděli kluci až na letišti.

Ve Švýcarsku jste poté byli opakovaně.

Nene, když se tam Sabina s Jiřím vraceli tak už bez štábu. Myslím si, že to bylo především kvůli nákladům. Myslím ale, že chtěli jenom poskytnout rozhovor, protože junior jim naznačoval, že bude rád, když se to rozebere.

Víte, jak početný byl štáb ve Švýcarsku?

Byl tam kameraman Jakub Housek, zvukař, Filip, technik kamery. Čtyři pět lidí určitě.

Měli jste ještě nějaké další setkání s panem Protopopovem?

Nedomnívám se, je možné, že si s ním telefonovali bez našeho vědomí. Ale to, jak jsme se s ním setkali před tím domem, byla neuvěřitelná náhoda. My jsme na něj ani nezvonili a on shodou okolností odcházel z domu.

Setkal jste se v minulosti během natáčení s takto velmi nepříjemnou situací jako bylo setkání s panem Protopopovem?

Jestli znáte moje filmy, tak víte, že už párkrát ano. V dokumentech, ve kterých se snažíte poukázat na společenské nešvary, se vám to děje běžně. Ale i v rámci Zvláštního vyšetřování jsme již zažili takové situace. Naháněli jsme i pana Babiše, to byla ta kauza majitele masokombinátu, který se zabil poté, co ho Agrofert skoupil tím žraločím způsobem. Tam jsme točili s dcerou toho pána, který se zasebevraždil. To je pro mě ještě trýznivější, než někde někoho se snažit dohonit a požádat o odpověď.

U toho Protopopova byl takový moment jako z nějaké levné detektivky. On v jednu chvíli začal lovit něco v batohu, to jsme všichni ztuhli, protože jsme věděli, že je to bývalý voják. On ale vytáhl fotoaparát a začal si nás fotit. Což taky dobře ilustrovalo jeho uvažování.

Bylo něco, co vás během natáčení překvapilo? Byl takový scénář v plánu?

Z povahy té situace nemůže být nikdy v plánu, že se vám podaří třeba tohohle pána zastihnout. Takže vůbec nevíte, co natočíte. To, že se tam náhle zjevil, mohli jsme s ním mluvit, on říkal Jiřímu se Sabinou, že pro něj nejsou lidi, nastupuje do auta a objíždí ten dům. To je něco, co vůbec není v plánu. V bodovém scénáři máte napsáno, že Babiše juniora doprovázel na Krym tento pán a že by bylo dobré s tím pánem mluvit a zeptat se ho na tu situaci. Ale že se to vůbec povede a s dotyčným se setkáte tváří v tvář, to je všechno čirá improvizace.

Vyhrožoval vám někdo v souvislosti s touto kauzou po jejím odvyklání?

My jsme podle mě vnímání jenom jako filmařský servis. Tím, že kauzy neinicujeme a nevoláme lidem, tak v popředí je Sabina s Jiřím. My jsme se s tím nikdy nesetkávali. Všechno je to na bedrech reportérů, se štábem se staráme pouze o to zaznamenání. Je to velký rozdíl oproti našim jiným filmům, kde vystupujeme aktivně, komunikujeme s postavami, setkáváme se s nimi. Jsme jenom taková najatá jednotka.

Vzpomenete si na to, jak vám Kubík se Slonkovou říkali, co se dělo v tom Švýcarsku?

Jaké z toho měli pocity?

Vraceli se s tím, že ten materiál je nesmírně hodnotný, strašlivě zajímavý a zároveň znepokojující. Oni ale nehrají žádné dvojí hry. Při tom, co říkají v těch rozhovorech, mi přijdou

hrozně rovní. Tam je i takové kritické místo, když se zaklapnou dveře za Babišem juniorem. Záměrně jsme tam nechali, ale bylo nám to vyčítáno, Sabiny výraz ve stylu ,To není snad možný. Ty krásó'. Bylo to takové vítězoslavné a přišlo nám správné, i když jsme o tom ve střížně vedli dalekosáhlou debatu, aby to tam bylo. Rozhodovali jsme se mezitím, jestli máme předstírat to, že profesionální novináři s kamennou tváří odchází, nebo tam nechat ty jejich bezprostřední reakce. Oni pocit jakéhosi vítězství pochopitelně měli, když ho po půl roce vypátrali. Někteří lidé nám říkali, že je to nechutný, proč tam ukazujete, že Slonková je nadšená, že tohle natočili. Protože každý ve svém povolání by byl nadšený, kdyby se mu povedlo dosáhnout něčeho zázračného. Bylo jasné, že celá ta situace má obrovskou novinářskou hodnotu.

Příloha č. 3: Rozhovor s Jakubem Ungerem, ředitelem Divize zpravodajství a rádií v Seznam.cz, bývalým šéfredaktorem serveru Seznam Zprávy

Rozhovor se uskutečnil 3. dubna 2020 a kvůli koronavirové krizi proběhl prostřednictvím telefonního hovoru.

Jiří Kubík mi v rozhovoru říkal, že jste se velmi zasloužil o vznik pořadu. Jaká byla tedy vaše role? Za co jste byl v rozhovoru zodpovědný?

Neřekl bych, že jsem se zasloužil. V Seznamu působím jako ředitel zpravodajství, takže z tohoto kontextu mám zodpovědnost za to, co produkujeme. Na začátku jsem inicioval dát dokupy dvojici Kubík – Slonková a z druhé strany kluky z Hypermarketu, to znamená Klusák – Remunda. Moje iniciativa byla, abychom vygenerovali nový, dosud neviděný formát. Jinak je to ale samozřejmě redakční obsahová věc, není to tak, že já bych ten projekt řídil. Měl jsem ho na zodpovědnosti.

Bylo tedy od začátku jasné, že pořad budou dělat dvojice Kubík – Slonková a Klusák – Remunda?

Nebylo to jasné od začátku, ale ta geneze byla velmi rychlá. Z jedné strany jsme si říkali, kde by mohl být zajímavý prostor pro obsahový experiment investigaci, což nás přivedlo ke dvojici Kubík – Slonková. A z druhé strany jsme měli štěstí, že zrovna v té chvíli to kluci Klusák s Remundou považovali za tvůrčí výzvu. Ta chemie byla rychlá. Myslím si, že to byly dvě tři schůzky a bylo domluveno, že do toho konceptu půjdeme společně.

Rozhodoval jste o tom, jaký to má být formát pořadu, že by to mělo být takhle do detektivky? Podílel jste se na tom?

V té obecné rovině zadání konceptu samozřejmě ano, ale na druhou stranu je pro nás vždy klíčové, aby ten jakýkoliv pořad vycházel přímo z tvůrců. Jako Seznam nedáváme zadání „udělejte to růžové a takhle do čtverečků“, ale dáváme vždy prostor týmu, aby přišel s konceptem. To znamená, že dostali zadání, aby zkusili vymyslet videoinvestigaci, která bude něčím nová a bude fungovat v novém projektu.

Jak se vám zpětně tedy zpracování detektivky líbí? Jste spokojený s tím, jak to tvůrci vymysleli?

Určitě. Myslím, že se ze sta procent podařilo v reálném čase velmi kvalitně filmařsky snímat novinářské pátrání. Zhostili se toho velmi dobře. Víím z produkčního hlediska, jak náročné snímat to bylo, takže to se povedlo výborně.

Věděl jste hned od začátku, že by ten pořad měl být jiný? Právě třeba těmi prvky infotainmentu, že by to mělo být zábavnější, aby to přineslo větší sledovanost? My jsme tam prvky infotainmentu nechtěli a já je tam ani nevidím, takže teď přesně nevím, jak to myslíte.

Třeba právě ty dramatické prostřihy, obzvláštněná grafika, hlasitá napínavá hudba, která napovídá emoci, rozhovory novinářů mezi sebou, ukazování divákovi tu kuchyni novináře.

Rozumím. Tam šlo o to, že v zadání šlo především o zachování maximální autenticity. Ty věci tak, jak byly nasnímané se během natáčecích dnů skutečně děly. Smysl nebyl lidi pobavit investigací, ale ukázat jim tu práci, jak ji dosud nemohli vidět. Myslím, že nakonec obě strany ten formát našly, fungovalo to několik sezon. Na začátku jsme samozřejmě nechtěli, aby hned první díl byl hotové dílo. U experimentu to tak nebývá nikdy, ale myslím, že si to velmi rychle sedlo.

Podílel jste se poté přímo na vytváření pořadu, například výběrem témat, kdo bude v pořadu vystupovat? Měl jste na to vliv?

Ne v tom smyslu, že bych říkal, kdo kde má vystupovat z role šéfa zpravodajství. Samozřejmě jako u všech velkých témat jsem věděl, co vzniká. Bavili jsme se o tom, jaké téma máme před sebou, ale témata vždy přinesl investigativní tým. Nikdy a nikde to nefungovalo tak, že by je přinášel šéf zpravodajství. Jinak tam byl standardní proces tak, jak je v redakcích – editorský a dramaturgický tým, který na tom společně pracoval.

Téma jste před natáčením vždy schvaloval, nebo to někdy bylo jenom na rozhodnutí reportérů?

Samozřejmě, že se to klasicky schvaluje tak, jak asi znáte ze školy. Ten systém, pyramida toho, když někdo přijde s tématem je běžný. Rozjede se kolečko diskuzí s šéfy, editory, popřípadě dramaturgy. Vždy tam byl schvalovací proces, ale ne ve smyslu „toto téma smíte, toto téma nesmíte“, ale diskuze je vždy o tom, jestli je téma dostatečně silné a jaký máme fundament k tomu, abychom se do práce pouštěli.

Účastnil jste se osobně nějakého natáčení nebo případně té postprodukce? Například v kauze Andreje Babiše mladšího, jaké záběry se dají do reportáže. Měl jste na tom slovo?

To je jasný u Seznamu. Každý díl prochází editačním procesem, stejně byste to potkal ve veřejnoprávní ale i komerční televizi. Vznikne hrubý materiál a nad ním se tým, který za to má zodpovědnost, opakovaně baví. Až na konci je ten výsledek, čistý střih.

Byl jste se tedy osobně podívat u některého natáčení, nebo jste to všechno řídil zpovzdálí jako poradní hlas?

Na začátku, když jsme schvalovali koncept a dělali se piloty, tak jsem se samozřejmě do natáčení zapojil jako spousta jiných kolegů. A jednou někdy na začátku byla součástí obsahu porada, na které jsem byl. Takže jednou jsem se účastnil i natáčení.

Jak se teď celkově Seznam Zprávy staví k investigativní žurnalistice? Z Českého rozhlasu k vám přešel Janek Kroupa...

Od začátku na tom stavíme, projekt je teď ve čtvrtém roce, protože startoval na podzim roku 2016. Úplně od začátku zde máme významnou investici do pátrací žurnalistiky, do původního zpravodajství. Takže jak to na začátku byl Videopořad a další koncepty, tak pořad investigativní formáty roztahujeme víc a víc. Mezitím se připojil právě Janek Kroupa, Honza Novák z České televize. Můžu tedy říct, že investigace u nás v dobrém slova smyslu pořad bobtná a myslíme si, že je to podstatná část investice, kterou do toho má Seznam dávat.

Jaký rozpočet měl pořad Zvláštní vyšetřování? Je to průměr nebo vyšší částka, než jaká bývá u tohoto formátu zvykem?

Asi vás překvapím, ale tím, že jsme internetová firma, tak hledáme vždy řešení, které je podstatně jiné, než třeba jak se produkuje v klasických televizích. I tedy v případě těch investigací jsme vždy hledali cestu, která je „nízkonákladová“. Prostě cestujeme nalehko, je to rys internetového projektu a nikdy jsme nevyhledávali ani nevyhledáváme takové ty mnoha milionové produkce, tak jak to jsou zvyklé platit televize. To se pro nás nehodí. Celkově tedy ty rámce byly velmi přiměřené a nijak nevybočovaly z ostatních věcí, které v Seznamu děláme.

Můžeme říct, že tento pořad byl nejnákladnější ze všech takovýchto pořadů, které Seznam točil?

Ne, to pochybuji, to určitě ne. Byl průměrně nákladný.

V pořadu se hojně používalo skrytých kamer. Kdo použití schvaloval?

To jsem schvaloval já, protože Jirka je šéfredaktorem asi poslední půlrok. Předtím v redakci fungoval jako seniorní reportér.

Jak tedy probíhalo schvalování kamer? Věděli jste o tom dopředu, že je chtějí reportéři použít, nebo jste schvaloval až případné záběry, jestli je můžete do dané reportáže použít?

Obojí. Tento pořad je celý postavený na tom, že investigujete, takže ty takzvané skryté kamery

ale i jiné nástroje, jsou dnes standardní pracovní nástroj po celém světě. Všichni reportéři v podobných pořadech pracují s těmito technologiemi, protože jsou základem jejich práce. A bylo to tak i tady. Ten tým od začátku do konce pracoval na investigacích, takže tam nebylo žádné překvapení, že by používali něco, o čem jsme dopředu nevěděli. Myslím, že to byly opravdu standardní prvky. Na konci se samozřejmě bavíte o tom, jaké sekvence použijete.

Jak vybírat informace, které jsou opravdu silné, aby se vešly do té reportáže, a které se můžou v reportáži vynechat?

Základem je opravdu silný editorský a dramaturgický tým. Dáváme si práci, aby na těch řídicích pozicích byli zkušení lidé. Většinou je to minimálně deset, patnáct let praxe v řídicích rolích ve zpravodajství. Ta věc se tedy nedá naučit rychle, musíte mít nějakou zkušenost a velký historický archiv různých událostí v hlavě. Základem tedy těch dobře vybíraných informací je zkušený editorský a dramaturgický tým.

Vnímáte určitou míru zinscenování některých scén v reportážích jako etický problém?

Vůbec ne, proč myslíte?

V některých dílech to nemuselo působit úplně autenticky a nemusí to být úplně přesný odraz reality toho, jak to ve skutečnosti probíhá.

Zvenku, když to zkoumáte vědecky, tak to na vás možná tak působí. Paradoxem ale je, že to natáčení bylo opravdu autentické, odehrávající se ve velmi krátkém čase. Nebylo to inscenované. To, že ve výsledku to na vás vlastně působí tak dobře a připraveně, je skvělé. Z toho mám radost, nejste první, kdo to říká. To, jak to vznikalo ve skutečnosti, byl jeden velmi dlouhý natáčecí den, během kterého většinou museli reportéři sehnat všechny respondenty z různých míst republiky. Museli věřit tomu, že ten člověk otevře dveře, zvedne telefon nebo přijde do místnosti a to se samozřejmě nedá předpřipavit. Myslím, že hlavně v těch pozdějších sezonách byl tým už opravdu sehraný a to kompaktní dílo z toho již bylo cítit. Nebylo to tím, že by to bylo zinscenované, ale tím, že spolu byli zvyklí pracovat.

Pojďme se zastavit ještě u reportáže s Andrejem Babišem mladším. Po odvysílání reportáže byl Seznam i kritizován za použití záběrů ze skrytých kamer. Vy jste poté sdělili, že jste celou věc konzultovali i s právníky. Jaká kolem toho byla debata? Měli jste i nějaké protichůdné hlasy?

Vždycky tyto debaty začínají tím, že musíte automaticky stát na té druhé straně. Musíte hledat důvody proč ne, nehledáte důvody, jak si podpořit vlastní myšlenku, ale díváte se na to z druhé strany. S právníky a dalšími experty jsme řešili, zda je správné, ve veřejném zájmu a adekvátní

postupovat tímto způsobem. Ze všech stran zaznívalo, že v případě Babiše juniora je to velký veřejný zájem, což po odvysílání prokázala i realita. Měli jsme samozřejmě expertní posudky, ale ve výsledku je vždy podstatné vydavatelské nebo novinářské rozhodnutí, že tu zprávu lidé mají vědět.

Když reportéři Slonková s Kubíkem přišli na to, že se Babiš mladší nachází ve Švýcarsku, bylo hned jasné, že tam za ním pojedou, nebo jste o tom vedli debaty? To už si teda úplně nepamatuji, protože moje role vždycky byla o jeden stupeň výš. Nikdy to tedy nebylo tak hluboko, abych znal každý detail. Předpokládám ale, že jsme dospěli k tomu, že pokud je ve Švýcarsku, tak jediná šance, jak ho oslovit, je jet za ním.

Jiří Kubík i Vít Klusák se shodli, že nyní čekají na velké téma, aby mohli zase začít pořad natáčet. Chystá se něco? Myslíte, že se bude v dohledné době opět natáčet? Já tomu věřím. Po třech sezónách jsme si řekli, že potřebujeme oddech, tak to prostě bývá. Je to opravdu vyčerpávající projekt. Zadání je totiž pro ně vždycky stejné: přijďte s něčím opravdu velkým. Světem pohnul hodně Babiš, ale když si vezmete, že se v pořadu odhalilo zneužívání v církvi, objevilo se tam, jak finanční úřady ničí firmy takzvaným zakleknutím. U investigací to samozřejmě bývá tak, že velké téma nepotkáte každý týden na ulici. Jsou potřeba měsíce práce, ale věřím, že brzy přistane opět něco na stole, co bude opravdu velké.

Příloha č. 4: Rozhovor s Filipem Remundou, režisérem pořadu Zvláštní vyšetřování

Rozhovor se uskutečnil 14. dubna 2020 a kvůli koronavirové krizi prostřednictvím telefonního hovoru.

Na úvod by mě zajímalo, čím to bylo nápad a jak vůbec dokumentární detektivka vznikala?

Celý to vzniklo tak, že nás oslovil producent Seznamu pan Unger, což je novinář a člověk, který žije se Sabinou Slonkovou, každopádně to byl svého času asi šéfredaktor nebo někdo z vedoucí pozice, který měl na starost vybudování televize Seznam. Oslovili nás se záměrem, že by se pokusili znovu oživit kdysi slavné novinářské duo Slonková – Kubík. On měl nápad, aby ten pořad byl inspirovaný některými moderními formami dokumentu, na pomezí dokumentů a hranějšího žánru nebo reality show vytvořit zcela v Čechách unikátní formát, který by se v dokumentární části věnoval tomu, jak vzniká reportáž od profesionálních reportérů, a v té hrano-filmovější části vymyslet figl, který by dokázal ten formát ztraktivnit, aby se rozšířil okruh diváků. Nechtěli jsme cílit na klasického diváka ČT2, který je zvyklý na dokumenty, pensum informací. Pracovně jsme si to nazvali, že se budeme snažit nenatáčet lejstra, jako to někdy bývá v publicistických pořadech, ale pokusíme se vymyslet formu, která bude pracovat s výpůjčkami z hraného filmu – práce s hudbou, montáží, vizualitou a tak dále.

Od začátku tedy bylo jasné, že se na pořadu budete podílet vy s panem Klusákem a reportéři Slonková – Kubík?

Ano. Takto jsme byli jako kreativní čtveřice osloveni a bylo to vymyšleno těmito čtyřem lidem na míru s tím, že forma se hledala postupně. My jsme nejdřív s Vitem udělali analýzu toho, jak by se s formátem dalo pracovat, a během natáčení jsme různě variovali, zkoušeli, vymýšleli, hráli jsme si se stopáží. Původní požadavek byl deset minut, nám z toho spíš lezlo minut dvacet, poté jsme to rozdělili na několik dílů. Takže v podstatě v průběhu těch několika let, kdy jsme na tom pracovali, jsme ten formát vyvíjeli.

Dokázal byste časově zařadit, kdy nápad vznikl a kdy se natočila první reportáž?

Já už si to nepamatuji. Ale vím, že toho času nebylo moc. Bylo to v řádu týdnů, měsíců. Řekl bych měsíc.

O tom formátu jste tedy rozhodoval vy s panem Klusákem?

Formát jsme na základě rozhovoru s Jakubem Ungerem vymýšleli s Klusákem a reportéry během natáčení.

Jak byste vy jako autor formát popsal, protože se vymyká všem učebnicovým definicím.

Co to je dokumentární detektivka?

Řekněme pohled do zákulisí práce reportérů. Využili jsme toho, co s Klusákem umíme nejlépe – být pozornými pozorovateli – a snažili jsme se zjistit, jak jejich práce se zjišťováním faktů, s kontakty a tak dále vypadá. Někdy jsme za nimi samozřejmě vláli, ale ne vždy to šlo natočit dokumentárně, takže některé věci jsme rekonstruovali. To byly třeba jejich rozhovory, které se týkaly příprav nebo rozhovory poté. Někdy jsme si pomáhali tedy i metodou dokumentární rekonstrukce.

Jaké funkce tedy měly plnit prvky infotainmentu v reportáži? Přitáhnout více lidí k obrazovkám nebo je pobavit?

Spíš nabídnout moderně vypadající šitou formu. Začínali jsme na webu, takže jsme museli pracovat se zákonitostmi, které platí v online světě a liší se od zákonitostí pro tvorbu filmu na velké plátno. Takže pochopitelně střihač Jan Zuzka zohledňoval i ve stříhu proporce délky jednotlivých sekvencí, ale i záběrů. V tomto ohledu se jednalo o hybrid dokumentu, publicistiky, reportáže a internetového formátu, který jsme zohledňovali.

Jak byste zpětně to zpracování ohodnotil? Například pan Klusák mi v rozhovoru říkal, že v některých dílech jste si nepohlídali hudbu, že někdy až moc navozuje danou emoci.

Jak to vnímáte vy?

Oba jsme museli s Klusákem slevit z našich autorských ambicí, protože šlo především o to sdělení. Bylo to vytvářené s určitou časovou objednávkou, takže zatímco naše filmy stříháme několik měsíců, tady jsme to museli mít postříhané za několik dnů. Často jsme se svěřovali do rukou našeho střihače, což je zároveň ostřílený televizní matador, který tu hudbu často vybíral sám. A ano, možná je hudba někdy vybraná takto poplatně. Za vytvoření nějaké emoce za každou vteřinou jsme umělecky nemohli stát, zároveň jsme to vnímali ale tak, že je to pro nás zkouška práce v jiném režimu, v jiném formátu. Nemohli jsme najmout hudebního skladatele, pracovali jsme s určitou porcí omezení. Nemohli jsme zaplatit hudbou, jako bychom chtěli, protože by na ni byla drahá práva. Museli jsme tedy stříhat z toho, co bylo k dispozici. V určitém ohledu bych se asi s Vítem shodnul, že kdybychom to dělali naši volnou tvorbu, tak bychom s tou hudbou pracovali i trochu jinak. Pro mě to ale není to hlavní, protože jsem od začátku věděl, že vytvářím nový formát, pracuji na něčem, co není můj denní chleba. Byl bych spíš kritický k některým momentům, tématům a způsobům uchopení těch témat. To je věc, nad kterou jsme měli nejmenší autorskou kontrolu, protože ta byla povětšinou zcela v kompetenci

reportérů, jejichž práci jsme zaznamenávali. Moje postupy jako dokumentaristy by ale v mnoha ohledech by byly jiné.

Jak probíhalo natáčení rozhovorů Kubíka se Slonkovou, myslím to, když si telefonují, rozhovor v restauraci ve Švýcarsku, rozhovor v autě? Dostali pokyn, že se teď mají o něčem bavit, nebo měli napsaný scénář, nebo to bylo spontánní?

Myslím si, že nejspontánnější byl rozhovor v tom Švýcarsku ve tmě poté, co se jim povedlo potkat Babiše juniora. Tento rozhovor měl v celé stopáži kolem dlouhých třiceti minut, vybrali jsme z toho takovou esenci, kdy byli opravdu v šoku z toho, co se dozvěděli. To je podle mě příklad toho, co se povedlo, byla v tom autenticita, kdy se oba skutečně s nějakým překvapením a úžasem o něčem baví. Zatímco v některých rozhovorech jsme se pokoušeli o hereckou etudu s tím, že oni dva jsou reportéři a ne herci. Ne vždy se to tedy muselo povést. Řekl bych, že se slabiny postupně dařilo eliminovat přibývajícímí díly. Zatímco v prvním dílu to mohlo působit umělohmotněji, tak v těch posledních už to mohlo působit autentičtěji.

Podíleli jste se s panem Klusákem na výběru některých reportáží?

Nakonec ne. S Vitem jsme přispěli do nápadů, ale nakonec se realizovali nápady, které vzešly z redakce Seznamu.

Chtěli jste o tom spolurozhodovat, nebo vám to bylo jedno?

Tím, že jsme reportéry zásobili několika nápady, tak jsme projevili snahu zpracovávat látky, které zajímají i nás. V tomto případě to ale nebyla zcela volná autorská tvorba, my jsme si toho byli vědomi, byli jsme najati ke spolupráci, tudíž nás to nějak zvlášť nepřekvapilo.

Dokázal byste říct, jak dlouho jste na jedné reportáži od příprav až po poslední střih pracovali?

Natáčelo se to dva nebo tři dny, tomu předcházely nějaké porady a střihalo se to týden až dva.

Kolik lidí na reportáži celkově pracovalo?

Byli dva reportéři, šéfredaktor Jakub Unger, který seděl v redakci a měl svůj tým, do kterého jsem neviděl a až k posledním dílům se přidala dramaturgie. Oba reportéři měly ze dvou redakcí Neolivní.cz a Seznam Zprávy oporu, takže ten tým byl širší, to byla velká výhoda, že se šlo natáčet, až když to měli připravené. Pro mě na tom bylo zajímavé to, že využívali síť kontaktů. To, co je v reportážích, je pouze špička ledovce, protože některé jejich kontakty jsou tajné. Mají zdroje mezi policií, v justici, mají informátory z tajných služeb, jsou to opravdu zkušení redaktoři. Oni teda využili svoji síť, do toho jsme přišli my s naší filmařskou částí. To znamená

– dva režiséři, dva kameramani, zvukař, asistent kamery. O postprodukci se staral střihač a mistr zvuku a na natáčení komentářů jsme měli herce.

Už jste to říkal, že některé záběry se vám nepodařilo natočit. Jak jste postupovali, když se reportéři nedovolali na nějaké číslo, za pár hodin jim volalo nazpátek... Většinou jsme na to čekali, z natáčení jsme se obvykle vraceli po půlnoci. Běžný natáčecí den trvá dvanáct hodin, tady kolikrát trval i dvacet hodin. Všichni jsme se snažili ten den využít, dokud jsme nepadli. Čekali jsme třeba tři hodiny venku, v autě, v kavárně. Nebo jsme třeba měli přejezd, zastavili jsme v okamžiku, kdy někdo zavolal, volali jsme mu hned zpátky a tak dále. V tomto ohledu jsme vždy dělali maximum. Pokud se to nepodařilo natočit, tak jsme to natočili například formou rozhovoru mezi dvěma reportéry. Velice často se ale stávalo, že Sabina nebo Jirka šli na schůzku s policistou nebo s někým z galerie z podsvětí nebo s nějakým jiným informátorem a tam z pochopitelných důvodů kamera být nemohla. To se poté řešilo tak, že si ti dva buď zavolali, abychom zaznamenali obsah schůzky kreativní formou, nebo jsme natočili, jak se potkají a prostě se o tom normálně baví. Podařilo se nám i jednoho svědka natočit s maskou na hlavě, nebo jsme ho rozostřili, natočili zezadu.

Měl jste přehled o tom, jaký rozpočet měl jeden díl? Jak nákladné v porovnání s jinými online pořady tyto reportáže byly?

Vůbec, vůbec. Žádné srovnání vám nedokážu říct. To byla věc Seznamu. Tím, že jsem nebyl producent, tak to bylo mimo okruh mého zájmu, já se zajímal především o tu kreativní část a o to, abychom zaplatili naše lidi.

Na kolik kamer jste to standardně zabírali?

Standard byly dvě kamery, k nim se přidávaly další kamery většinou GoPro. Potom jsme používali i skryté kamery, jak je z toho formátu patrné, těch bylo taky několik. A jednu velkou kameru jsme měli ještě v záloze.

Pan Klusák mi v rozhovoru říkal, že jste se na natáčení reportáží střídali a ... Spíš ke konci. Na začátku jsme byli spolu a ke konci jsme se i rozdělili.

Kompetence jste tedy měly rozdělené jak? Jeden vždy natočil reportáž a poté jste se setkali v té střížně nebo jste dělal celou tu jednu reportáž sám?

I když jsme byli na place jeden nebo druhý, tak jsme se o tom informovali a ve střížně jsme na tom pracovali spolu. Pod režii jsme vždy podepsaní oba, takže je to vždycky průsečík naší spolupráce.

Dokázal byste říct, v čem to pro vás bylo jiné nebo nové v porovnání s dokumenty, které natáčíte?

Začnu tím, čím to bylo úlevné – že to celé nebylo na mých bedrech. Protože když jedu točit na Ukrajinu, tak vím, že musím přivést scénu a pokud tu scénu nepostavím na své imaginaci, zkrátka na tom, kam dohlédnu, tak nepřivezu nic, protože mi nikdo nepomůže. Tady jsem mohl být v roli režiséra, který pracuje se dvěma kreativními a plně kompetentními lidmi. Zároveň to ale platí i naopak, protože jste závislý na umění kompromisu, musíte cítit formu práce toho, kdo vám s tím takhle ustavičně tvořivě pomáhá. Některé věci, jak už jsem naznačoval, bych dělal jinak, kdybych tam byl sám.

Spolupráce dvou rozdílných profesí – novinářů a režisérů dokumentu – fungovala dobře? Byl jste spokojený?

Ze své strany to hodnotím tak, že je to vždy do jisté míry vzájemně obohacující spolupráce. Naše žánry se v mnohém prolínají, pracujeme s realitou, v mnohém se ale postupy liší.

Měl jste z vašich dokumentů zkušenosti s používáním skrytých kamer?
Ne až zas tak. Myslím, že jsme je používali, ale tady to bylo nejvíc za moji kariéru.

Nastavili jste si dopředu nějaká pravidla, jak skryté kamery budete používat, v jakých situacích nebo s tím vždy přišli reportéři po domluvě s panem Ungerem?
Přišli s tím oni a my jsme navrhovali také řešení, ať to natočíme na skrytou kameru. V tomto formátu některé věci asi jinak natočit nešly. Potom to byla otázka ve střížně, snažili jsme se některé lidi rozkostičkovávat a tak dále.

Po odvysílání reportáže s Andrejem Babišem mladší se zvedla určitá míra kritiky, že to nebylo správné natočit a odvysílat psychicky nemocného člověka. Jak se k ní stavíte?

Částečně ji přijímám. Na druhou stranu se za prvé nevyznám v jeho diagnóze, to jsme nechali na posouzení redakce, která má expertní kapacity a schopnost situaci posoudit, na druhou stranu, protože jsem byl u natáčení daného rozhovoru, jsem výrazně cítil, že toho má hodně na jazyku a svým způsobem to mohl vnímat jako příležitost k tomu, aby svému otci něco vzkázal, když se Andrej Babiš mladší s našimi reportéry bavil dlouho a sám do toho rozhovoru přišel. Cítil jsem z něj, že chtěl něco říct podobně jako tenkrát z toho Krymu. Asi cítil velkou nespravedlnost, nebo se cítil v kontaktu se svým otcem slabší. To je jedna část, která byla pro mé rozhodování velmi, velmi důležitá. Druhá část je, že si poté se Sabinou vyměnil několik emailů a z nich vyplývalo, že to, o čem mluvil, je pro něj důležité a záleželo mu na tom, aby to nevyznělo nějak špatně. Stál si celou dobu za tím, co řekl. Situace se poté změnila, když ho

navštívil jeho otec a zřejmě ho požádal, aby s novináři již dále nekomunikoval, do toho ale já vůbec nevidím. Myslím si, že ta reportáž mohla mít spíše pozitivní než negativní smysl.

Zastavme se ještě u skrytých kamer. Co je ta hranice etiky, za kterou byste již při natáčení nešli? Které záběry byste již nepoužili?

Kdyby tam došlo k něčemu vyhraněnému, k něčemu, co nechci ani odhadovat. To by musela být výjimečná situace, třeba kdyby nám odvyprávěl příběh, o kterém bychom usoudili, že je za hranicí informace, která má být zveřejněna. Pokud ale mluvil o tom, že ho odvezli na Krym a dávali mu léky, které mu poté ve Švýcarsku změnili, tak si myslím, že má být zveřejněno, pokud se to týká předsedy vlády.

Myslíte, že určitá míra zinscenování rozhovorů mezi reportéry může být etický problém?

Ne. V Čechách je déle trvající debata, na kolik může dokument obsahovat inscenační postupy. Na Slovensku tato debata vůbec není, protože celá dokumentární škola je tam na inscenaci postavená. Vůbec tedy nevidím žádný etický problém v tom, když se v dokumentu mísí prvky hraného filmu, dokumentu, reportáže, eseje a tak dále.

Kdo se všechno podílel na finální verzi reportáže ve smyslu, které záběry v ní budou a které ne?

Doslova celý náš tým. To, co se týče slov a jednotlivých formulací, dělal především tým Seznamu a to, co se týče obrazu, vizuálna, střihu, montáže skladby, bylo především na Hypermarket filmu.

Rád bych se zastavil u dílu s Andrejem Babišem. Ve Švýcarsku jste byl z režisérů jenom vy. Je to tak?

Ano.

Kdy jste se dozvěděl, že jedete natáčet tuto scénu nebo Andreje Babiše mladšího?

Předpokládám, že reportéři to chtěli udržet v utajení.

Reportéři to utajovali do té míry, že jsme se o tom bavili jen velmi obecně, dlouho jsme nevěděli, do jaké jedeme země. Reportéři si s sebou nebrali ani telefony, protože se domnívali, že by je někdo mohl trackovat. Nám bylo doporučeno, ať se s nikým nebavíme, kam jedeme a co tam budeme dělat. Do detailů jsem se to dozvěděl až v ten den, kdy jsme tam letěli.

Kolik dní jste ve Švýcarsku strávili?

Myslím, že dva dny. Přiletěli jsme, reportéři přišli s tím, že mají adresu, kde bydlí a že se pokusí ho kontaktovat. V restauraci jsme se poté na to připravovali. Nevěděli jsme, jak pokus o

kontaktování dopadne, takže jsme natočili scénu, ve které jsme požádali našeho zvukaře, aby nám se situací pomohl. Reportéři poté zazvonili na dům paní Babišové a natočili to setkání, které v reportáži je skoro jedna k jedné.

Vy jste se taky účastnil tohoto setkání s Babišem, nebo tam byli opravdu jenom reportéři?

Byli tam reportéři a já byl u kamery, která byla venku.

Kolik těch skrytých kamer jste v této scéně použili? Mně přišlo, že tam byly minimálně dvě – jedna v Kubíkových brýlích a druhá někde u Slonkové?

Ano. Byly dvě, Sabina Slonková ji měla v knoflíku, ale nevím, zda jsme ji nakonec použili.

Nevím, jestli je to technicky možné, ale viděli jste rovnou, co se vevnitř odehrává přes livestream z kamer?

Určitě by to šlo, ale my jsme to neviděli. Slyšeli jsme jenom zvuk.

O setkání jste se dozvěděli, až když proběhlo, nebo jste to slyšeli venku?

Ano, zvuk jsme slyšeli venku.

Kolik vás bylo ve Švýcarsku? Vy, reportéři, dva kameramani, zvukař, nebo ještě někdo?

Přesně tak.

Vyhrožoval vám někdo po odvysílání této reportáže?

Mně osobně nikdo nevyhrožoval. Nevím, jak na tom byli reportéři.

Měl jste v hlavě představu, jak byste to natočili, pokud by k setkání s Babišem juniorem nedošlo? Odvysílala by se vůbec ta reportáž?

Všechny možnosti jsou otevřené. V této práci jsme na to zvyklí. Absolutně nevíte, kam se to může vyvinout. To, že Andrej Babiš mladší promluvil, bylo důležité. Na to Krymu nebyl náhodou. Byl tam proto, že je to kdesi daleko mimo Evropskou unii. Z pohledu té kauzy, kvůli kterém tam byl, patrně, to bylo strategicky zvolené. Vůbec jsme samozřejmě nevěděli, jestli ho potkáme, jestli je tip na to, kde bydlí, pravdivý. Já jsem tam jel s tím, že opravdu nevím, kam jedu a co jedu točit. Podobně jako u svých filmů jsem byl připravený improvizovat. Pokud by se nepodařilo natočit tento rozhovor, tak by se patrně podařilo do reportáže dostat emailovou komunikaci mezi Slonkovou a Babišem mladším, která byla zajímavá. Z té by možná vyplynulo totéž. Nebo by reportéři navštívili Andreje Babiše staršího a s touto informací by ho požádala o rozhovor, který by odmítl. Nebo by na to nějak zareagoval.

Po rozhovoru s Babišem nastává scéna, kdy Sabina Slonková z toho má radost. Vít Klusák mi říkal, že jste o tom hodně debatovali, jestli ji do reportáže zařadit. Zaznívaly poté i

hlasy, že je to špatně, aby se novinář takto z něčeho radoval. Jaký je na to váš názor?

Je to pohled do zákulisí vzniku reportáže, takže jestliže se tam někdo vyjádří na základě své vnitřní emoce, je to radost z toho, že se jim povedlo něco, na čem dlouho pracovali. Patrně to tam nakonec je proto, že jsme chtěli podpořit autenticitu té situace. Pro mě je daleko důležitější to, co se odehrává poté mezi Kubíkem a Slonkovou, kdy napůl nevěřicně mají potřebu se o tom bavit a tu situaci si znovu v hlavě přehrát. Do jisté míry nečekali, že se odehráli něco takto závažného na pomezí skoro až nedobrovolné cesty.